

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

UGNĖ UTKUTĖ

II kurso studentė

**JAV POZICIJOS NEPASTOVUMAS JT BENDROSIOS KLIMATO KAITOS
KONVENCIJOS DERYBOSE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: Dr. Tomas Janeliūnas

Vilnius, 2019

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas *JAV pozicijos nepastovumas JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos derybose* yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Ugnė Utkutė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Utkutė U. JAV pozicijos nepastovumas JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos derybose: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas Dr. Tomas Janeliūnas. – V., 2019. – 64 p.

Reikšminiai žodžiai: derybų pozicijos kaita, kova su klimato kaita, ilgai trunkančios tarptautinės derybos, dviejų lygmenų žaidimo teorija, Jungtinės Amerikos Valstijos, Paryžiaus klimato kaitos susitarimas.

Šiame darbe nagrinėjama JAV derybų pozicijos kaita tarptautinėse 2011 – 2017 m. Paryžiaus klimato kaitos susitarimo derybose. JAV derybų pozicija vertinama priešastinio mechanizmo pagrindu, parengto remiantis Robert D. Putnam dviejų lygmenų žaidimo teorija bei Christian Downie teorinėmis prielaidomis apie ilgai trunkančias derybas. Darbe išskiriamos trys priešastinio mechanizmo dalys, implikuojančios interesų grupių (nevyriausybinių aplinkos apsaugos organizacijų bei verslo grupių), politinių institucijų (Kongreso) bei JAV derybinės grupės (Baltųjų rūmų) veiklos įtaką JAV derybinės pozicijos kaitai.

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinis pagrindas	11
1.1. Dviejų lygmenų žaidimo teorija.....	11
1.2. Ilgai trunkančių derybų teorinės prielaidos.....	14
2. Tyrimo dizainas.....	15
3. Pirma priežastinio mechanizmo dalis. Interesų grupės	17
3.1. Nevyriausybinių organizacijų	19
3.1.1. Veikla, prieiga ir ištekliai	19
3.1.2. Nevyriausybinių organizacijų įtakos JAV pozicijai vertinimas	22
3.1.2.1. Derybų etapas	23
3.1.2.2. Ratifikavimo etapas.....	25
3.1.2.3. Poderybinis etapas.....	26
3.2. Verslo grupės	28
3.2.1. Veikla, prieiga ir ištekliai	28
3.2.2. Iškastinio kuro verslo grupių įtakos vertinimas.....	31
3.2.2.1. Derybų etapas	31
3.2.2.2. Ratifikavimo etapas.....	33
3.2.2.3. Poderybinis etapas.....	34
4. Antra priežastinio mechanizmo dalis. Politinės institucijos.....	37
4.1. Derybų etapas	37
4.2. Ratifikavimo etapas	41
4.3. Poderybinis etapas	43
5. Trečia priežastinio mechanizmo dalis. JAV derybinės grupės veikimas tarptautinėse derybose 44	
5.1. Derybų etapas	44
5.2. Ratifikavimo etapas	49
5.3. Poderybinis etapas	50
Išvados.....	51
Literatūros sąrašas	54
1 priedas.....	61
Summary.....	64

Įvadas

Dėl beprecedentės klimato atšilimo spartos, didžiąja dalimi nulemtos aplinką teršiančios žmonių veiklos, daugiau nei 90 proc. mokslininkų sutaria, kad klimato kaita yra reali ir auganti grėsmė šiuolaikinei visuomenei, galinti sutrikdyti ekologinę sistemą, saugumą bei žmonių sveikatą. Dėl šios priežasties, mokslininkų teigimu, siekiant sumažinti neigiamas jos pasekmes, būtini skubūs, tikslingi ir aiškūs kovos su klimato kaita veiksmai.¹ Atsižvelgiant į tai, po ne vienerius metus vykusių mokslinių ir tarpvyriausybinių diskusijų suvokta, kad globalus atšilimas yra pasaulinio masto problema, todėl, siekdamos efektyvių rezultatų, valstybės privalo koordinuoti savo veiksmus ir veikti kartu. Globalaus atsako pagrindu klimato kaitos grėsmei spręsti tapo 1992 m. Rio de Žaneiro Žemės susitikime 154 valstybių priimta Jungtinių Tautų Bendroji klimato kaitos konvencija (toliau – JTBBKK), kuria valstybės pasiekė konsensuą dėl būtinybės minimizuoti išmetamųjų dujų kiekį atmosferoje ir sumažinti Žemės temperatūrą iki saugios aplinkai ribos.²

Visgi, nepaisant aiškių mokslinių įrodymų ir tarptautinės bendruomenės sutarimo dėl kovos su klimato kaita svarbos, realių valstybių aplinkos apsaugos veiksmų nustatymo procesas Jungtinių Tautų klimato kaitos derybose ir jų įgyvendinimas pasirodė esantis sudėtingesnis. Guri Bang ir Arild Underdal teigimu, pagrindinis tai nulemiantis veiksnys – didžiųjų pasaulio valstybių pasiryžimas ir galimybės prisidėti prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) mažinimo tikslus nustatančių susitarimų. Autorių pastebėjimu, didžiausios pasaulio ŠESD emisijų teršėjos Kinija, Jungtinės Amerikos Valstijos, Europos Sąjunga bei Indija, atsakingos už beveik 61 proc. visų pasaulio emisijų kiekio,³ dėl savo pajėgumų turi galimybę vilkinti efektyvaus globalios kovos su klimato kaita susitarimo pasiekimą arba pademonstruoti pavyzdį kitoms valstybėms ir paskatinti jas imtis ambicingų aplinkos apsaugos tikslų.⁴

Guri Bang ir Arild Underdal teigimu, dėl savo dydžio bei pozicijos tarptautinės politikos arenoje, itin reikšminga pasaulinės kovos su klimato kaita dalyvė yra Jungtinės Amerikos Valstijos, savo sprendimais galinti daryti svarią įtaką ir kitų valstybių pasirinkimams.⁵ Visgi būtent ši valstybė, istoriškai labiau nei bet kuri kita šalis prisidėjusi prie anglies dvideginio išmetimo į atmosferą bei esanti viena didžiausių, o ilgą laiką buvusi netgi pati didžiausia ŠESD teršėjų pasaulyje,⁶ neretai yra

¹ American Physical Society, “Climate Change.” College Park: APS. <<http://bit.ly/apspolicy>> [Žiūrėta 2019 01 03]

² UNEP and UNFCCC, *Climate Change Information Kit*. Harare: Frontline Electronic Publishing, 2001, 17. <<http://bit.ly/unfccc2001>> [Žiūrėta 2019 01 03]

³ EPA, “Global Greenhouse Gas Emissions Data.” Washington, DC: EPA. <<http://bit.ly/2LI8fSr>> [Žiūrėta 2019 05 10]

⁴ Guri Bang, Arild Underdal, Steinar Andresen, *The Domestic Politics of Global Climate Change – Key Actors in International Climate Cooperation*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2015, vii.

⁵ Ten pat, 3-5.

⁶ World Resources Institute, „Greenhouse Gas Emissions Over 165 Years.” Washington, DC: 2019. <<http://bit.ly/2VBmugg>> [Žiūrėta 2019 04 02]

vertinama kaip vangi tarptautinės kovos su klimato kaita veikėja.⁷ Nors socialinių mokslų tyrėjai kaip Warren Cornwall ar Thomas D. Eatmon vis dažniau atkreipia dėmesį į pozityvias kovos su klimato kaita iniciatyvas atskiruose lyderystę demonstruojančiuose JAV miestuose bei valstijose,⁸ 2019 m. nevyriausybinės organizacijos *GermanWatch* mokslininkų parengtame indekse JAV priskiriama blogiausiai su klimato kaita kovojančių ir klimato diplomatiją vystančių valstybių grupei, kurioje prasčiau pasirodė tik Saudo Arabija.⁹

Tokia JAV disharmonija su kitomis industrinėmis valstybėmis, pasiryžusiomis aktyviai dalyvauti kovos su klimato kaita procese, nebuvo nuolatinė ir skirtingais laikotarpiais pasižymėjo skirtingais įsitraukimo lygiais. Paskutiniuose XX a. dešimtmečiuose JAV, nors ir aktyviai gindama savo interesus, buvo laikoma aplinkos apsaugos klausimų sprendimo lydere tarptautinėje arenoje.¹⁰ Ši valstybė ne tik tapo JTBBKK nare, bet ir 42-ojo prezidento Bill Clinton administracijos sprendimu aktyviai įsitraukė į 1997 m. priimto Kioto protokolo derybų procesą. Tai buvo svarbus žingsnis, kadangi Kioto protokolas tapo pirmuoju teisiškai įpareigojančiu susitarimu tarptautinėje bendruomenėje, skirtu efektyviai kovai su klimato kaita, kuriuo pasiektas sutarimas įpareigoti išsivysčiusias valstybes sumažinti išmetamųjų dujų kiekį savo šalyse. Visgi, nepaisant ne vienerius metus trukusių diskusijų ir derybų, 43-iasis JAV prezidentas George W. Bush nustebino tarptautinę bendruomenę 2001 m. pranešęs apie sprendimą neratifikuoti Kioto protokolo, pagrįsdamas jį nesąžiningu bei brangiai Jungtinių Valstijų ekonomikai kainuojančiu susitarimo turiniu.¹¹

Kioto protokolo derybų ir ratifikavimo procesas aiškiai atskleidė Jungtinių Amerikos Valstijų pozicijos nepastovumo problemą tarptautinėje kovoje su klimato kaita. Ši problematika pasireiškė ir 2015 m. Paryžiuje priimto visuotinio ir teisiškai įpareigojančio susitarimo kontekste, pasiekto po daugiau nei 20 metų trukusių Jungtinių Tautų klimato kaitos derybų, nesėkmingai siekusių globaliai nustatyti privalomus išmetamųjų teršalų mažinimo tikslus. Paryžiaus susitarimu ir išsivysčiusios, ir besivystančios valstybės sutiko prisiimti įsipareigojimus ir siekti, kad klimato atšilimas būtų gerokai mažesnis nei 2 °C, o idealiu atveju neviršytų 1,5 °C. Šiuo, kaip ir Kioto protokolo, atveju JAV vėlgi aktyviai įsitraukė į susitarimo derybų procesą,¹² tačiau skirtingai nei 2001 m. šį kartą 2016 m. rugsėjo

⁷ Bang, Underdal, Andresen, 4.

⁸ David Sloss, „California’s Climate Diplomacy and Dormant Preemption.“ *Washburn Law Journal*, 56(1), 2017.

Warren Cornwall, “Can U.S. states and cities overcome Paris exit?” *Science*, 356(6342), 2017.

Thomas D. Eatmon, “Paradiplomacy and Climate Change: American States as Actors in Global Climate Governance.” *Journal of Natural Resources Policy Research*, 1(2), 2009.

⁹ Jan Burck et al., *Climate Change Performance Index*. Bonn: Germanwatch, 2019. <<http://bit.ly/climateperformance>> [Žiūrėta 2019 03 02]

¹⁰ Duncan Liefferink & Rudiger K.W. Wurzel, „Environmental leaders and pioneers: agents of change?“ *Journal of European Public Policy*, 24(7), 2017, 955.

¹¹ Bang, Underdal, Andresen, 5.

¹² Radoslav S. Dimitrov, “The Paris Agreement on Climate Change: Behind Closed Doors.” *Global Environmental Politics*, 16(3), 2016.

3 d. 49-asis JAV prezidentas Barack Obama priėmė sprendimą ratifikuoti tarptautinį susitarimą, įpareigojusį JAV 26 – 28 proc. žemiau 2005 m. lygio sumažinti ŠESD kiekį.¹³ Visgi jau 2017 m. birželio 1 d. 50-asis JAV prezidentas Donaldas J. Trumpas paskelbė inicijuojantis JAV pasitraukimą iš Paryžiaus klimato kaitos sutarties dėl šio susitarimo daromos žalos JAV ekonomikai, nebent būtų pasiūlytos naujos tinkamos dalyvavimui susitarime sąlygos,¹⁴ o rugpjūčio 4 d. laišku apie tai informavo ir Jungtinių Tautų generalinį sekretorių.¹⁵ D. Trumpo sprendimas sukėlė audringą reakciją ir nerimą ne tik pačiose Jungtinėse Amerikos Valstijose,¹⁶ bet ir visoje tarptautinėje bendruomenėje, kuri dar kartą patvirtinto savo įsipareigojimus kovoje su klimato kaita bei paneigė bet kokias galimybes persvarstyti Paryžiaus susitarimo nuostatas.¹⁷

Taigi, nepaisant aktyvios pozicijos ir įsitraukimo į Paryžiaus susitarimo derybų procesą, šiuo metu būtent JAV, viena didžiausių teršėjų planetoje ir galingiausia ekonomika pasaulyje, yra vienintelė valstybė, atsisakanti prisidėti prie tarptautinių pastangų įveikti šią globalią problemą. Mokslininkai išskiria skirtingas JAV įsitraukimo į teisiškai įpareigojančius daugiašalius susitarimus pozicijos nepastovumo iššūkio priežastis. Visgi nors Michael Ignatief ar Harold Koh pagrindiniu tokio elgesio veiksniu laiko galingą JAV poziciją tarptautinėje sistemoje bei specifinį amerikietiško išskirtinumo suvokimą,¹⁸ vis daugiau autorių kritikuoja tokio požiūrio ribotumą ir fokusuojasi į valstybės vidaus politikos įtaką jos elgesiui tarptautinėje erdvėje. Christian Downie, analizavęs JAV elgesį Kioto protokolo daugiašalėse derybose, atskleidė, kad, pasitelkiant dviejų lygmenų žaidimo, transnacionalinių tinklų bei tarptautinio režimo teorines perspektyvas, geriausiai JAV derybų pozicijos kaita atskleidžiama valstybės vidaus veiksnių pagalba.¹⁹ Reikšmingą indėlį JAV dalyvavimo tarptautiniuose klimato kaitos susitarimuose tyrimų lauke yra sukūrę ir Michael Lisowski, Guri Bang, Jon Hovi bei Detlef F. Sprinz²⁰, savo tyrimuose atskleidę skirtingų valstybės

¹³ The White House, „Remarks by President Obama on the United States formally entering into Paris agreement.“ Beijing, 2016. <bit.ly/2WILuPe> [Žiūrėta 2019 04 15]

¹⁴ White House, „Statement by President Trump on the Paris Climate Accord.“ Washington, D.C.: White House, 2017. <<http://bit.ly/WhiteHouseParisAccord>> [Žiūrėta 2019 03 02]

¹⁵ United Nations, „UN officially notified of US intention to withdraw from Paris climate pact.“ New York: UN, 2017. <<http://bit.ly/30g3wuv>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁶ Julia Jacobo, „Reactions swift after Trump’s withdrawal from Paris Climate Accord.“ New York: ABC News, 2017. <<https://abcn.ws/2Q0UVHn>> [Žiūrėta 2019 03 02]

¹⁷ Elle Hunt, Sam Levin, Tom McCarthy, „Paris climate agreement: World reacts as Trump pulls out of global accord – as it happened.“ The Guardian, 2017. <<http://bit.ly/2VhDmnz>> [Žiūrėta 2019 03 02]

¹⁸ Harold Hongju Koh, „On American Exceptionalism.“ *Faculty Scholarship Series*, 1778, 2003. <<http://bit.ly/2LQfiIG>> [Žiūrėta 2019 04 02]

Michael Ignatief (ed.), *American Exceptionalism and Human Rights*. Princeton: Princeton University Press, 2005.

Peter F. Spiro, „The New Sovereignists: American Exceptionalism and Its False Prophets.“ *Foreign Affairs*, 79(6), 2000.

¹⁹ Christian Downie, „Three Ways to Understand State Actors in International Negotiations: The Case of climate change in the Clinton years (1993-200).“ *CegNet Working Paper*, Regulatory Institutions Network, 2014.

²⁰Hovi, Sprinz, Bang.

Guri Bang, Jon Hovi, Detlef F. Sprinz, „US presidents and the failure to ratify multilateral environmental agreements.“ *Climate Policy*, 12(6), 2012.

Guri Bang, „Signed but not Ratified: Limits to U.S. Participation in International Environmental Agreements.“ *Review of Policy Research*, 28(1), 2011.

vidaus institucijų, prezidento politinių iniciatyvų bei teisminės sistemos vaidmenų svarbą JAV tarptautinių klimato kaitos klausimų sprendimų priėmime.

Visgi minėti akademiniai darbai, analizuojantys JAV veikimą tarptautiniuose susitarimuose, fokusuojasi tik į JAV dalyvavimo Kioto protokolo derybose analizę. Tuo tarpu Paryžiaus susitarimą nagrinėjantys tyrėjai savo žvilgsnį pagrindė nukreipę į JAV sprendimo pasitraukti iš Paryžiaus susitarimo įtaką tarptautinei kovai su klimato kaita²¹ ir JAV galimybes pasiekti užsibrėžtų tikslų, nesant tarptautinio susitarimo šalimi.²² Dėl šios priežasties, atsižvelgiant į tai, kad jaučiamas tyrimų, nukreiptų į JAV dalyvavimo Paryžiaus susitarimo derybų procese analizę bei šios valstybės pozicijos pokytį jose, trūkumas, šiame darbe keliamas klausimas, kokie veiksniai lėmė tokį Jungtinių Amerikos Valstijų elgesį ir pozicijos nepastovumą itin reikšmingose Paryžiaus klimato kaitos susitarimo derybose.

Tyrimo problema. Nors Jungtinės Amerikos Valstijos, viena didžiausių išmetamųjų dujų teršėjų ir galingiausia ekonomika pasaulyje, aktyviai įsitraukia į tarptautinių aplinkos apsaugos sutarčių kūrimą, šios valstybės pozicija ilgai trunkančių tarptautinių klimato kaitos derybų procese yra itin nepastovi ir nepatikima, o tai silpnina ir destabilizuoja ne tik pačios JAV, bet ir globalios kovos su klimato kaita efektyvumą.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti Jungtinių Amerikos Valstijų derybinę poziciją ir dalyvavimą ilgai trunkančiose klimato kaitos derybose bei išskirti pagrindines priežastis ir veiksnius, dėl kurių ši pozicija yra nepastovi. Tyrime Jungtinių Amerikos Valstijų derybinės pozicijos kaita analizuojama šiuo metu svarbiausio visuotinio teisiškai įpareigojančio 2015 m. Paryžiaus klimato kaitos susitarimo derybų kontekste.

Teorija. Šiame darbe pagrindiniu tyrimo hipotezių bei priežastinių mechanizmų kūrimo įrankiu taps R. D. Putnam dviejų lygmenų žaidimo teorija, leidžianti pasitelkti skirtingų analizės lygmenų bei veikėjų tarpusavio sąveikos principą. Remiantis šia teorija, valstybės veikimas tarptautinėse derybose, koordinuojamas individualaus valstybės atstovo, privalo būti analizuojamas ir valstybės vidaus, ir tarptautiniame lygmenyse, todėl teorija leidžia identifikuoti kiekvieno lygmens veikėjus ir veiksnius, darančius įtaką valstybės sprendimų priėmimo procesui bei pozicijai tarptautinėse klimato kaitos derybose. Taip pat darbe bus pasitelkiamos Christian Downie teorinės prielaidos apie ilgai

Michael Lisowski, "Playing the Two-Level Game: US President Bush's Decision to Repudiate the Kyoto Protocol." *Environmental Politics*, 11(4), 2002.

²¹ Johannes Urpelainen, Thijs Van de Graaf, "United States non-cooperation and the Paris agreement." *Climate Policy*, 18(7), 2018.

²² Cornwall.

trunkančias tarptautines derybas, leisiančios identifikuoti valstybės pozicijos bei jai poveikį kuriančių veikėjų elgesio kaitą derybų laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti JAV sprendimų priėmimo procesą dėl tarptautinių sutarčių kūrimo ir įsipareigojimų prisiėmimo;
2. Remiantis R. D. Putnam dviejų lygmenų žaidimo teorija bei Christian Downie ilgai trunkančių derybų teorinėmis prielaidomis suformuoti tarptautinio ir valstybės vidaus lygmenų priešastinį mechanizmą, identifikuojantį veikėjus ir veiksmus, kurie lemia JAV derybinės pozicijos nepastovumą, bei išskirti pagrindines teorines hipotezes;
3. Pasitelkiant pasekmės aiškinimo proceso atsekimo metodą įgyvendinti empirinį vieno atvejo tyrimą bei įvertinti praktinę priešastinio mechanizmo ir hipotezių aiškinamąją galią;
4. Pateikti išvadas dėl pagrindinių veiksnių, lemiančių JAV klimato kaitos derybinės pozicijos nepastovumą Paryžiaus klimato kaitos susitarimo kontekste.

Ginamieji teiginiai:

1. Jungtinių Amerikos Valstijų vidaus bei tarptautinių veiksnių sąveika kompleksiskai veikia tarptautines klimato kaitos derybas bei JAV pozicijos nepastovumą.
2. JAV politinių institucijų atstovai, siekdami formuoti JAV derybinę poziciją, atspindi jas remiančių nevyriausybinų veikėjų interesus (demokratai – nevyriausybinų aplinkos apsaugos grupių interesus, respublikonai – verslo grupių interesus).
3. Didžiausią įtaką derybinės pozicijos formavimui turi skirtingų JAV Baltųjų rūmų administracijos vadovų požiūris į klimato kaitą bei jų asmeninės politinės ambicijos.

Darbo aktualumas. Richard Jolly, Louis Emmeryj ir Thomas G. Weiss knygoje „UN Ideas That Changed the World“ išskyrė per dešimtmetį daugiausiai nagrinėtų temų Jungtinėse Tautose dešimtuką, kuriame kova su klimato kaita užėmė pirmąją vietą.²³ Taigi galima teigti, kad efektyvios kovos su klimato kaita klausimo aktualumas bei reikšmingumas yra pripažįstamas globaliai ir, atsižvelgiant į jo dinamiškumą, reikalauja nuolatinio tyrimų šia tema plėtojimo, siekiant ir teorinės, ir praktinės minties vystymo. Pastaruosius dešimtmečius augantis kovos su klimato kaita reikšmingumas atitinkamai atsispindėjo ir socialiniuose moksluose. Šioje srityje akivaizdžiai padidėjo į tarptautinių aplinkos apsaugos problemų sprendimo tematikos plėtojimą orientuotų tyrimų skaičius bei įvairovė, klimato kaitą vertinančių iš įvairių perspektyvų.

²³ Richard Jolly, Louis Emmeryj, Thomas G. Weiss, *UN Ideas That Changed the World*. Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press, 2009.

Vis aktualesne tyrimų kryptimi socialinių mokslų krypties darbų tarpe tampa tarptautinių klimato kaitos derybų analizė. Visgi tik nedidelė dalis akademinų darbų fokusavosi į šiame tyrime analizuojamos JAV derybinę poziciją, o ypač jos kaitą ilgai trunkančiose klimato kaitos derybose, sujungiant tarptautinio ir valstybės vidaus analizės lygmenis.²⁴ Dėl šios priežasties jaučiamas akademinų darbų, nukreiptų į tarptautinių derybų proceso, formuojančio ir keičiančio valstybių preferencijas bei lemiančio galutinius kovos su klimato kaita rezultatus, trūkumas. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad Paryžiaus klimato kaitos susitarimas buvo priimtas 2015 m., įsigaliojo 2016 m., o D. Trumpo sprendimas apie pasitraukimą iš Paryžiaus susitarimo paskelbtas tik 2017 m., šie įvykiai yra ganėtinai nauji, todėl menkai tyrinėti akademinėje bendruomenėje, kurioje kol kas pagrindiniai derybas nagrinėjantys darbai nukreipti į anksčiau vykusią Kioto protokolo²⁵ analizę. Taigi šiuo darbu siekiama įsitraukti į tarptautinių klimato kaitos derybų akademinę diskusiją ir pateikti vienos didžiausių teršėjų bei silpna klimato kaitos politika pasižyminčios JAV derybų pozicijos kaitos analizę, siekiant platesnio ir visapusiškesnio tarptautinių klimato kaitos derybų akademinio lauko supratimo.

Tyrimo metodas. Siekiant išsamios vieno atvejo analizės, kurioje ieškoma priežastinių atsakymų į tyrimo klausimą, šiame darbe bus pasitelkiamas pasekmės aiškinimo (ang. *explaining outcome*) proceso atsekimo metodas. Proceso atsekimo analizė darbe bus pradeda priežastinio mechanizmo konceptualizavimu bei teorinių hipotezių išskyrimu. Jų pagrindu bus kuriamos prognozės apie šių priežastinių mechanizmų egzistavimo praktikoje įrodymus, kurie padės identifikuoti, kokiuose šaltiniuose bei kokios empirinės medžiagos bus ieškoma. Surinkus duomenis bus vykdomas jų įrodomosios vertės ir priežastinio mechanizmo aiškinamosios galios vertinimas.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Dviejų lygmenų žaidimo teorija

1988 m. Robert D. Putnam pristatė dviejų lygmenų žaidimo teoriją ir praplėtė akademinio pasaulio suvokimą, teigdamas, kad tarptautinių derybų procesas gali būti suprantamas kaip dviejų, tarpusavyje glaudžiai sąveikaujančių nacionalinio ir tarptautinio, lygmenų žaidimas, kurio ašis – vyriausiasis valstybės derybininkas (vyriausybės vadovas).²⁶ Remiantis šia teorija, valstybės atstovai, siekdami visapusiškai sėkmingų susitarimo priėmimo ir ratifikavimo rezultatų, tarptautinėse derybose

²⁴ Christian Downie, *Three ways to understand*.

²⁵ Shardul Agrawala, Steinar Andresen, „Indispensability and Indefensibility – The United States in the Climate Treaty Negotiations.“ *Global Governance*, 5(4), 1999.

²⁶ Robert D. Putnam, „Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games.“ *International Organization*, 42(3), 1988, 436-437.

strategiškai veikia tarp dviejų – vidaus politikos ir tarptautinio – derybų „stalų“.²⁷ Nacionaliniame, t. y. II-ame, lygmenyje derybos vyksta tarp valstybės atstovų tarptautinėse derybose bei II lygmens interesų grupių, derybininko politinių kolegų bei politinių institucijų, atsakingų už tarptautinių sutarčių ratifikavimą.²⁸ Tuo tarpu tarptautinėse, t. y. I lygmens, derybose²⁹ pagrindiniai derybų veikėjai yra valstybės, turinčios skirtingas preferencijas bei galimybes priimti tam tikras sutarties nuostatas.

Taigi derybininko diplomatinės strategijos bei taktikos yra ribojamos atitinkamai ir kitų derybose dalyvaujančių valstybių laimėjimų rinkinių apimtį, lemiančių susitarimo sėkmingumą, ir valstybės vidaus veikėjų pasiryžimo ratifikuoti susitarimą.³⁰ Laimėjimų rinkiniu dviejų lygmenų žaidimo teorijoje yra laikomas galimų galutinių sutarties nuostatų spektras, kuriam valstybė gali pritarti tarptautinėse derybose ir kurio atveju sutartis būtų ratifikuota valstybės viduje. Laimėjimų rinkinio apimtį ir nuo to priklausančią derybininkų laisvę manevruoti tarptautinėse derybose pagrindė nulemia trys veiksniai:³¹

1) *Prioritetai ir koalicijos II lygmenyje.* Jei tarptautinis susitarimas gali lemti didelę naudą ar didelius kaštus, valstybės interesų grupės aktyviai įsitrauks į derybų procesą bei ratifikavimo fazę, darydamos įtaką ir siekdamos joms palankaus galutinio sprendimų priėmimo.³² A. Moravcsik teigia, kad galima tikėtis, kad grupės, kurioms susitarimas nėra palankus ir naudingas, gali tapti bekompromisiais ir įtakingais susitarimo priešininkais,³³ o tai lemtų mažesnį valstybės laimėjimų rinkinį.³⁴

2) *II lygmens institucijos.* II lygmenyje reikšmingą įtaką derybų procesui turi institucijos, įgalios priimti sutarties ratifikavimo sprendimą,³⁵ t. y. JAV Senatas. Kadangi demokratinėse valstybėse sprendimų priėmėjai yra atskaitingi savo rinkėjams, šių institucijų atstovai dažnai formuoja tam tikras koalicijas su juos remiančiomis interesų grupėmis, todėl atspindi jų prioritetus. Būtent dėl šios priežasties R. Putnam teigia, kad dažnai vidiniams valstybėse vykstantiems procesams skiriama per mažai dėmesio iš kitų tarptautinėse derybose

²⁷ Andrew Moravcsik „Integrating International and Domestic Theories of International Bargaining.“ Kn. Peter Evans, Harold K. Jacobson, Robert D. Putnam (sud.), *Double-Edged Diplomacy. International Bargaining and Domestic Politics.* California: University of California Press, 1993, 4.

²⁸ Putnam, 436.

²⁹ Ten pat, 434, 436.

³⁰ Moravcsik, 15.

³¹ Ten pat, 441-42.

³² Ten pat, 445

³³ Moravcsik, 26.

³⁴ Putnam, 442.

³⁵ Ten pat, 448.

dalyvaujančių valstybių, kadangi nesugebėjimas įtikinti valstybės vidaus jėgų gali lemti nesėkmingas derybas.³⁶

3) *I lygmens derybininkai ir jų strategijos*. Atsižvelgiant į JAV Konstitucijos II straipsnyje nurodytą tarptautinės sutarties priėmimo procesą, pagrindinis JAV derybininkas tarptautinėse klimato kaitos derybose yra Baltieji rūmai, t. y. prezidentas ir jo administracija, kurie dalyvauja ir I lygmens, ir II lygmens derybose bei turi galimybę priimti tarptautinį susitarimą su Senato pritarimu arba kaip vykdomąjį susitarimą be Senato pritarimo (žiūrėti – 1 priedas).³⁷ Vyriausybės derybinė grupė dviejų lygmenų teorijoje matoma ne tik kaip ribojama tarptautinių ir valstybės vidaus veiksmų, tačiau ir kaip autonomiškai galinti daryti įtaką derybų procesui. Vyriausybės vadovas gali turėti skirtingą požiūrį nei vidaus grupės ir skatinti susitarimo ratifikavimą valstybės viduje, siūlant tam tikras paskatas,³⁸ arba siekti susitarimo nepriėmimo ir panaudoti tylųjį veto, jei tai kenktų jo politiniams tikslams ar koalicijai.³⁹

Didesnė laimėjimų rinkinio apimtis suponuoja didesnes galimybes priimti sėkmingą tarptautinį susitarimą ir jį ratifikuoti, kadangi tokiu būdu pagrindiniams derybininkams suteikiama daugiau manevro laisvės tarptautinėse derybose, taigi padidinama tikimybė priimti bendrą susitarimą.⁴⁰ Visgi R. Putnam atkreipia dėmesį, kad didesnio laimėjimų rinkinio turėjimas yra dažniausiai, tačiau ne visada idealus scenarijus vykstant deryboms. Valstybės su siauresniais laimėjimų rinkiniais derybose gali efektyviai naudoti sutarties neratifikavimo ir nesėkmingų derybų rezultato grėsmę ir tokiu būdu sukelti spaudimą kitoms derybose dalyvaujančioms šalims, siekdamas jų interesus atspindinčių galutinių sutarties nuostatų.⁴¹ Visgi tokiu atveju, ypač jei mažą laimėjimų rinkinį turi didžiosios derybose dalyvaujančios valstybės, derybų šalims gali arba nepavykti susitarti ir derybos baigtusi žlugimu, arba priimtas susitarimas būtų itin silpnas ir be reikšmingų kontrolės mechanizmų.

Taigi, remiantis R. D. Putnam teorija, centriniai sprendimų priėmėjai negali ignoruoti nei vieno iš žaidimų ir privalo reaguoti bei atsakyti į vidaus interesų grupių spaudimą, siekdami tarptautinio susitarimo priėmimo nacionaliniame lygmenyje, tuo pat metu maksimizuodami savo derybinę galią tarptautinėse derybose.⁴² Tai reiškia, kad tarptautinių klimato kaitos derybų atveju prezidento vadovaujama JAV derybų delegacija, siekdama visiems priimtino susitarimo, privalėjo derėtis ne tik

³⁶ Ten pat, 452.

³⁷ Congressional Research Service Library of Congress, "Treaties and other international agreements: the role of the United States Senate." (66-922 CC). Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 2001, 1.

³⁸ Putnam, 450.

³⁹ Ten pat, 457-458.

⁴⁰ Ten pat, 437-438.

⁴¹ Ten pat, 440.

⁴² Putnam, 434.

JTBKKK kontekste dėl Paryžiaus susitarimo turinio ir valstybių įsipareigojimų, bet ir su įvairiomis interesų grupėmis ir sutarties nuostatas įvertinančia bei priimančia institucija - Kongresu.

1.2. Ilgai trunkančių derybų teorinės prielaidos

Nepaisant to, kad akademinėje literatūroje galima rasti reikšmingą skaičių darbų, nagrinėjančių tarptautinių derybų rezultatus bei valstybinių ir nevalstybinių veikėjų vaidmenį jose, tik keletas šių darbų⁴³ atkreipia dėmesį į laiko dėmenį tarptautinėse derybose ir jo poveikį derybų eigai bei rezultatui. Vienas iš reikšmingiausiai prie šios sampratos prisidėjusių akademikų Christian Downie teigia, kad laiko aspektas ilgai trunkančiose tarptautinėse derybose yra itin svarbus, kadangi tokiu būdu atkreipiamas dėmesys į kintamųjų, strategijų bei pasekmių pokytį laike. Dėl šio elemento įtraukimo į analizę tampa akivaizdu, kad veikėjų preferencijos bei valstybių derybinė pozicija ilgai trunkančiose derybose yra kintančios, o ne statiškos, o jų kaitai tarptautinių derybų eigoje įtaką daro skirtingos sąlygos.⁴⁴

Atsižvelgiant į tai, laiko dėmuo bus įvertintas ir šiame tyrime, pasitelkiant Christian Downie pasiūlytą ilgai trunkančių tarptautinių derybų apibrėžimą. Jo teigimu, ilgai trunkančiomis tarptautinėmis derybomis galime laikyti tarptautines derybas, kuriose diskutuojama dėl teisiškai įpareigojančio instrumento sukūrimo ir kurios tęsiasi 5 ir ilgiau metų. Per tokį laikotarpį kiekviena demokratinė valstybė neišvengiamai susiduria su natūraliais politiniais bei ekonominiais ciklais, sukeliančiais tam tikrus pokyčius valstybės viduje, taigi galimai keičiančiais ir valstybės elgesį bei poziciją.⁴⁵ Atsižvelgiant į šias charakteristikas darbe analizuojamas Paryžiaus klimato kaitos susitarimas gali būti laikomas ilgai trunkančiomis tarptautinėmis derybomis.

Siekiant nuoseklios tarptautinių derybų analizės šiame darbe taip pat bus pasitelkiamas R. D. Putnam pristatytas derybų skirstymas į derėjimosi bei ratifikavimo etapus. Šiuo atveju derėjimosi etapu nurodomas derybų laikotarpis, kuriame nustatomas susitarimo modelis bei detalės dėl tokio susitarimo priėmimo. Tuo tarpu ratifikavimo etapas pažymi derybų laikotarpį po susitarimo pasiekimo, tačiau dar prieš jam įsigaliojant.⁴⁶ Siekiant įvertinti D. Trumpo vaidmenį bei netikėtą sprendimą pasitraukti iš Paryžiaus klimato kaitos susitarimo, šiame darbe bus įtrauktas ir poderybinis etapas. Remiantis šia logika, 2011 m. Durbane vykusio COP 17 konferencija tapo tarptautinių Paryžiaus susitarimo derybų pradžia, kadangi būtent šioje šalių konferencijoje priimtas Durbano platformos dokumentas, kuriuo įsipareigota sukurti naują kovos su klimato kaita susitarimą. Tuo

⁴³ Christian Downie, „Toward an understanding of state behaviour in prolonged international negotiations.“ *CEGNet Working Paper*, 37, 2014, 7.

⁴⁴ Ten pat, 3-4.

⁴⁵ Ten pat, 8.

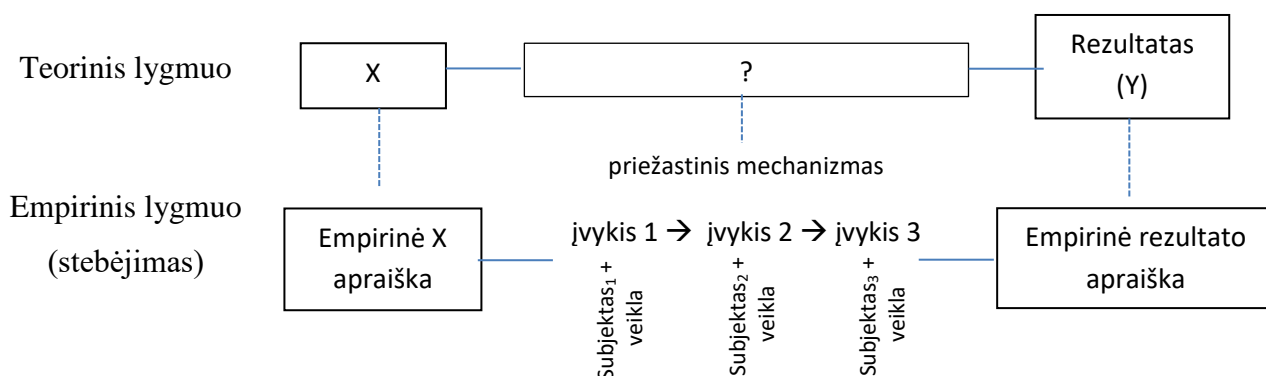
⁴⁶ Putnam, 436.

tarpu tarptautinių derybų derėjimosi etapo pabaiga ir ratifikavimo etapo pradžia tapo 2015 m. įvykusi COP 21 konferencija Paryžiuje, kurioje gruodžio 12 d. 175 valstybės priėmė Paryžiaus susitarimą. Ratifikavimo etapo pabaiga ir poderybinio etapo pradžia šiame darbe bus laikoma 2016 m. spalio 5 d., kai Paryžiaus susitarimas įsigaliojo, jį ratifikavus 55 valstybėms, atsakingoms už ne mažiau kaip 55 proc. šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų kiekio. JAV poderybinio etapo pabaiga šiame darbe bus laikomas D. Trumpo 2017 m. rugpjūčio 4 d. Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui išsiųstas laiškas dėl JAV pasitraukimo iš Paryžiaus klimato kaitos sutarties sprendimo.

2. Tyrimo dizainas

Tyrimo metodu tapusio pasekmės aiškinimo proceso atsekimo metodo analitinis įrankis remiasi priežastiniu mechanizmu paremtu proceso stebėjimu, leidžiančiu iš skirtingų įrodymų dalių pasiekti minimaliai pakankamą (ang. *minimal sufficiency*) paaiškinimą, kodėl specifiniame atvejuje buvo sukurtas konkretus rezultatas,⁴⁷ t. y. atskleisti priežastines išvadas vieno atvejo studijoje. Išsamaus kintamųjų bei priežastinių mechanizmo dalių, sukeliančių pokytį, konceptualizavimo pagrindas yra subjektai bei jų atliekamos veiklos, sudarančios kintamųjų bei mechanizmo dalių esmę. Priežastiniame mechanizme veikla subjektui leidžia perkelti priežastines jėgas iš X į Y, t. y. toks konceptualizavimas atskleidžia, kaip mechanizmas sukuria rezultatą.⁴⁸

1 paveikslas. *Pasekmės aiškinimo proceso atsekimo metodo schema*⁴⁹

Priežastinis mechanizmas šiame tyrime sujungia nepriklausomą kintamąjį X (tarptautinės klimato kaitos sutarties derybos) su priklausomu kintamuoju Y (nepastovi JAV derybų pozicija). Atsižvelgiant į tai, kad pasekmės aiškinimo proceso atsekimo analizė dažnai reikalauja papildomų įžvalgų, siekiant visapusiško priklausomo kintamojo paaiškinimo, šiame darbe bus kuriamas

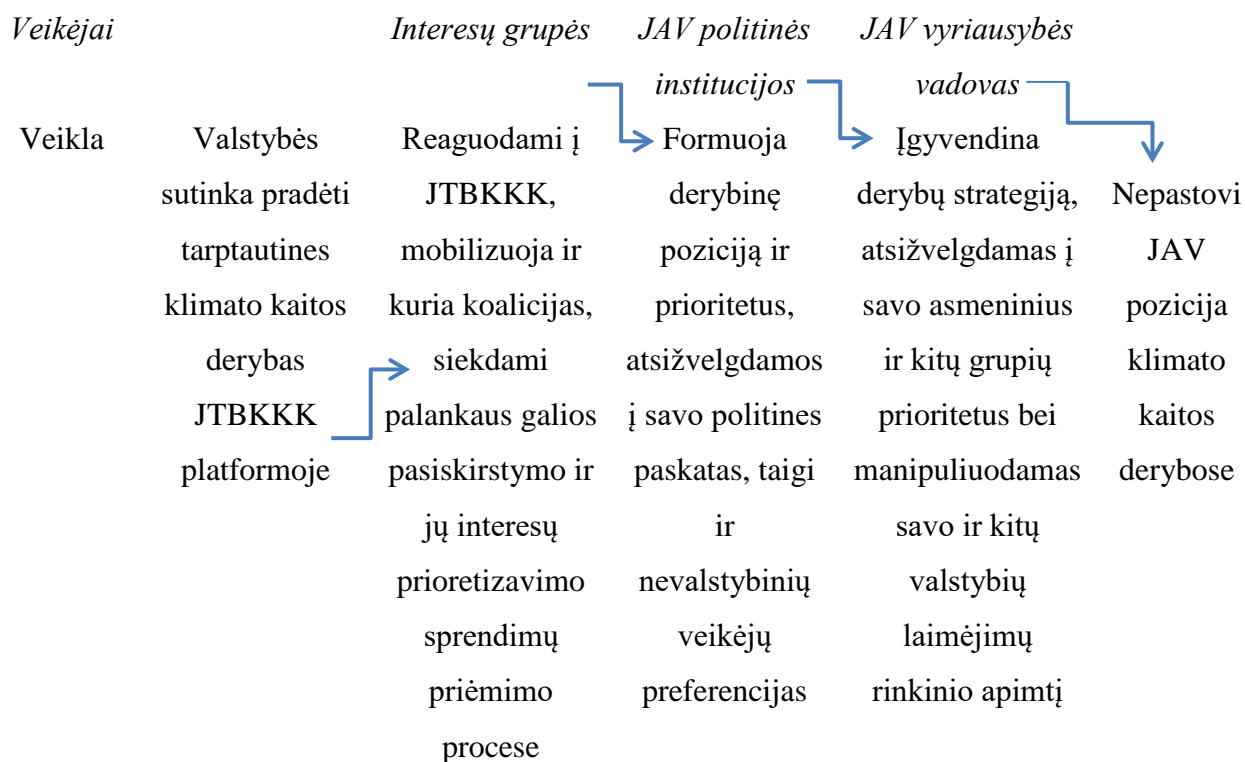
⁴⁷ Derek Beach, Rasmus Brun Pedersen, *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines*. An Arbor: the University of Michigan Press, 2013, 92.

⁴⁸ Ten pat, 50.

⁴⁹ Ten pat, 29-39.

eklektiškas kelių autorių – R. D. Putnam ir Christian Downie – teorinių prielaidų priežastinis mechanizmas.

Priežastinis mechanizmas, kur X – tarptautinės klimato kaitos sutarties derybos, o Y – nepastovi JAV pozicija klimato kaitos derybose:

Remiantis proceso atsekimo metodu, siekiant įvertinti priežastinio mechanizmo įrodomąją vertę, kiekviena jo dalis privalo būti patikrinta atskirai. Šiame darbe įrodymai bus vertinami naudojantis Van Evera pasiūlytais testais, besiremiančiais įrodymų unikalumo (ang. *uniqueness*) ir patikimumo (ang. *certainty*) principais, t. y. testų pakankamumo (ang. *sufficiency*) ir būtinumo (ang. *necessity*) kriterijais.⁵⁰ Priežastinio mechanizmo tikrinimo logika bei tyrimo hipotezės detalizuojamos 1 lentelėje.

1 lentelė. Tyrimo priežastinio mechanizmo ir jo hipotezių tikrinimo logika

Hipotezė	Indikatoriai	Duomenys
H1: Tarptautinių derybų metu vyksta aktyvus vidaus grupių koalicijų regresavimo ir progresavimo procesas: nevyriausybines aplinkos apsaugos organizacijos didesnę poveikį valstybės derybinei pozicijai	<ul style="list-style-type: none"> Veikėjų mobilizacijos ir dalyvavimo sprendimų priėmimo procese lygmuo: regresavimas, progresavimas, naujų koalicijų ir galios centrų kūrimasis; Pirmieji NVO pareiškimai dėl JAV dalyvavimo tarptautinėse derybose pateikiami derybų pradžioje; 	<i>Pirminiai šaltiniai:</i> sprendimų projektai; valstybės, interesų grupių ir institucijų pozicijos pareiškimai; laiškai

⁵⁰ Beach, Pedersen, 102.

<p>turi tarptautinių derybų pradžioje, tačiau ryškėjant susitarimo kaštams ir rezultatams sprendimų priėmimo procese didesne įtaka disponuoja verslo grupių koalicijos, agituojančios prieš susitarimo priėmimą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmieji verslo grupių pareiškimai dėl JAV dalyvavimo tarptautinėse derybose pateikiami derybų etapo pabaigoje, artėjant ratifikavimo etapui; • Tarptautinių derybų etapas: didesnė NVO įtaka – derybų pradžioje, didesnė verslo grupių įtaka – derybų pabaigoje. 	<p>valdžios institucijoms; viešai pateikiama medžiaga apie organizacijas ir kompanijas; Kongreso komitetų klausymų protokolai ir parodymai juose; partijų platformų dokumentai; rezoliucijos ir vertinimai; JTBKKK ir Baltųjų rūmų dokumentai; tarptautinių derybų ataskaitos ir protokolai.</p>
<p>H2: Formuodamos valstybės derybinę poziciją, politinės institucijos reikšmingai reaguoja į atstovaujama valstybės vidaus grupių spaudimą, kurį sudaro skirtingų veikėjų preferencijos bei interesai ir vidaus koalicijų jėgų pasiskirstymas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interesų grupių terminologija atspindi politikų pasisakymuose ir pareiškimuose; • Į komitetų klausymus kviečiami interesų grupių atstovai; • Priimami interesų grupių artikuliuojamus reikalavimus atliepianys sprendimai; • Derybų etapas: ryškėjant sutarties paveikslui institucijos vis aktyviau įsijungia į tarptautinių derybų žaidimą. 	<p><i>Antriniai šaltiniai: Earth Negotiations Bulletin</i> platformos medžiaga ir ataskaitos; žiniasklaidos pranešimai; spaudos pranešimai; moksliniai straipsniai.</p>
<p>H3: Vyriausybės vadovas monopolizuoja veikimą tarptautinėje erdvėje laimėjimų rinkinio ribose, todėl pokyčiai jo preferencijose lemia ir valstybės elgesio pokyčius.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vidaus grupių apibrėžta laimėjimų rinkinio apimtis apriboja derybų delegacijos veiksmų laisvę; • Nepaisant apribojimų, vyriausybės vadovas naudoja savo privilegijuota pozicija prie abiejų – tarptautinio ir valstybės vidaus – stalų, manipuluodamas savo ir kitų valstybių laimėjimų rinkinių apimtis; • Prezidento preferencijos derybų metu keičiasi (lemia politinių jėgų, vyriausybės, įsitikinimų ar politinių paskatų pasikeitimas); • Dėl veikėjų mobilizacijos judant iš derėjimosi į ratifikavimo etapą, vyriausybės vadovo autonomija tarptautiniame lygmenyje mažėja. 	<p><i>Interviu žiniasklaidoje:</i> vyriausybės derybų delegacijos, politikų, stebėtojų, NVO, iškastinio kuro kompanijų.</p>

3. Pirma priežastinio mechanizmo dalis. Interesų grupės

Pirma priežastinio mechanizmo grandis atskleidžia vidaus interesų grupių koalicijų – nevyriausybinių aplinkos apsaugos veikėjų ir verslo grupių – pasiskirstymo ir įtakos svarbą valstybės oficialiai derybinei pozicijai bei jos norui prisijungti prie susitarimo. Kadangi tarptautinių sutarčių sudarymas yra išskirtinė vykdomosios valdžios atsakomybė, interesų grupės, pirmiausia, gali siekti paveikti Baltųjų rūmų instituciją, kuri gali prioretizuoti tam tikras grupes ir jų preferencijas, tačiau, atsižvelgiant į Senato vaidmenį tarptautinių sutarčių sudaryme, grupės taip pat gali siekti apsaugoti savo interesus ir šiame lygmenyje, skatindamos palaikyti arba atmesti Baltųjų rūmų pateiktą susitarimą.

Siekdami savo tikslų nevalstybiniai veikėjai gali disponuoti skirtingais tiesioginių (veikla valdžios institucijų viduje, pvz., lobizmas) ir netiesioginių (veikla valdžios institucijų išorėje, pvz.,

viešosios nuomonės mobilizacija) strategijų⁵¹ įrankiais, tačiau dalyvavimas sprendimų priėmimo procese bei interesų grupių veiksmų įgyvendinimas dar nereiškia, kad ši veikla turės įtakos valstybės derybinei pozicijai tarptautinėse derybose. Dėl šios priežasties, siekiant nustatyti interesų grupių įtaką šiame darbe bus pasitelkiamas Michelle Betsill ir Elizabeth Corell pasiūlytas analitinis įrankis, kuriuo interesų grupių įtaka derybų pozicijos formavimo procesui vertinama žemos, vidutinės ir aukštos įtakos kategorijose.⁵² Autorių pasiūlytu įtakos apibrėžimu, kuriuo įtaka laikoma sąmoningu komunikavimu su kitu veikėju, siekiant pakeisti jo elgesį,⁵³ išskiriamos dvi dimensijos: (1) kaip interesų grupių atstovai komunikuoja su kitais veikėjais derybų procese; ir (2) tų veikėjų elgesio pasikeitimai, reaguojant į komunikavimą su interesų grupėmis.⁵⁴ Tai reiškia, kad būtina įvertinti ir interesų grupių, ir kitų veikėjų elgesį derybų pozicijos formavimo proceso bei galutinio rezultato kontekste.

2 lentelė. *Interesų grupių įtakos įvertinimo sistema*⁵⁵

Interesų grupių dalyvavimas / sąmoningas interesų grupių komunikavimas	Kitų veikėjų elgesys / tikslų pasiekimas	Orientaciniai klausimai
<p><i>Veikla:</i> Kaip interesų grupės komunikavo su kitais veikėjais?</p> <p><i>Priėjimas:</i> Kokias galimybes interesų grupės turėjo, komunuodamos su kitais veikėjais?</p> <p><i>Ištekliai:</i> Kokius svetus interesų grupės naudojo, komunuodamos su kitais veikėjais?</p>	<p><i>Rezultatas:</i> Ar galutiniai valstybės pareiškimai įtraukia interesų grupių pasiūlymus?</p> <p><i>Procesas:</i> Ar derybininkai diskutavo apie iššūkius, pasiūlytus interesų grupių (ar vengia diskutuoti apie iššūkius, kuriems interesų grupės prieštarauja)?</p> <p>Ar interesų grupėms pavyko suformuoti valstybės derybinę poziciją?</p>	<p>Kokia buvo pirminė valstybės derybinė pozicija?</p> <p>Ar valstybė pakeitė savo poziciją?</p> <p>Kokių veiksmų ėmėsi interesų grupės, siekdamos suformuoti valstybės derybinę poziciją?</p>

3 lentelė. *Interesų grupių įtakos lygio nustatymas*⁵⁶

	Žema įtaka	Vidutinė įtaka	Aukšta įtaka
Apibūdinimas	• Interesų grupės dalyvauja derybų pozicijos formavimo	• Interesų grupės dalyvauja ir geba iš dalies formuoti	• Interesų grupės dalyvauja derybų pozicijos formavimo

⁵¹ Carola Betzold, "Non-State Actors in International Climate Change Negotiations: A Synthesis." A Working Paper No. 61, National Centre of Competence in Research, 2013, 5.

⁵² Ten pat, 6.

⁵³ Ten pat, 24.

⁵⁴ Ten pat, 26-27.

⁵⁵ Michele M. Betsill, Elisabeth Corell, "NGO diplomacy. The Influence of Nongovernmental Organizations in International Environmental Negotiations." London: MIT Press, 2008, 28.

Nors šiuo įrankiu autorės siekė įvertinti NVO galimybes paveikti tarptautinių derybų rezultatus, tyrime bus adaptuota ir pritaikyta jo dalis, kuria siekiama nustatyti NVO galimybes siekti įtakos valstybės derybinės pozicijos formavimui nacionalinėje erdvėje. Atsižvelgiant į tai, kad visi nurodyti kriterijai tinkami nustatyti ir verslo grupių įtaką sprendimų priėmimo procesui, siekiant sinergiško abiejų nevalstybinių veikėjų tipų įvertinimo, kuriuo juos būtų galima tarpusavyje palyginti, šis analitinis įrankis taip pat bus pritaikytas ir verslo grupių analizei.

⁵⁶ Ten pat, 38.

	procesė, tačiau neturi įtakos procesui ir rezultatui	procesą, tačiau ne rezultatą	procesė ir iš dalies geba formuoti procesą
Įrodymai	<ul style="list-style-type: none"> • Interesų grupės įsitraukia į veiklas, kuriomis siekiama padaryti įtaką sprendimų priėmimui • Kitų veikėjų elgesio / tikslų pasiekimo kriterijai, nurodyti 2 lentelėje, yra neigiami 	<ul style="list-style-type: none"> • Interesų grupės įsitraukia į veiklas, kuriomis siekiama padaryti įtaką sprendimų priėmimui • Kai kurie arba visi kitų veikėjų elgesio / tikslų pasiekimo proceso kriterijai, nurodyti 2 lentelėje, yra teigiami • Kitų veikėjų elgesio / tikslų pasiekimo rezultato kriterijus, nurodytas 2 lentelėje, yra neigiamas 	<ul style="list-style-type: none"> • Interesų grupių dalyvavimo poveikis gali būti siejamas su rezultatu • Interesų grupės įsitraukia į veiklas, kuriomis siekiama padaryti įtaką sprendimų priėmimui • Kai kurie arba visi kitų veikėjų elgesio / tikslų pasiekimo proceso kriterijai, nurodyti 2 lentelėje, yra teigiami • Kitų veikėjų elgesio / tikslų pasiekimo rezultato kriterijus, nurodytas 2 lentelėje, yra teigiamas

3.1. Nevyriausybinių organizacijų

Jau nuo 1992 m. aukščiausio lygio susitikimo Rio de Žaneire vis aktyviau tarptautinių daugiašalių klimato kaitos derybų kontekste veikusių nevyriausybinių organizacijų skaičius šiandien tarptautinėse klimato konferencijose siekia net kelis tūkstančius,⁵⁷ kurių tarpe yra ir 449 JAV nevyriausybinių organizacijų. Nepaisant didelės šių organizacijų, nagrinėjančių skirtingus socialinius iššūkius bei jų sąsają su klimato kaita, profilių įvairovės, aktyviausiai ir nuosekliausiai kovos su klimato kaita klausimais dirba nevyriausybinių aplinkos apsaugos organizacijos.⁵⁸ Dėl šios priežasties būtent aplinkos apsaugos organizacijos tapo šio darbo ašimi, siekiant nustatyti jų poveikį valstybės derybinei pozicijai tarptautinėse daugiašalėse klimato kaitos derybose.

3.1.1. Veikla, prieiga ir ištekliai

Nors identifikuoti konkrečias tiesiogines veiklas, kurias buvo pasitelkusios NVO, siekdamas paveikti JAV derybinę poziciją, yra sudėtinga dėl informacijos prieinamumo, vis dėlto išanalizavus pagrindinių nevyriausybinių organizacijų pobūdį, galima daryti išvadą, kad tiesioginės strategijos tarptautinių derybų metu buvo naudojamos itin aktyviai, siekiant aplinkos apsaugos grupėms palankių sprendimų priėmimo. Tuo tarpu nors NVO įgyvendindavo ir netiesiogines strategijas, Christopher Rootes, Anthony Zito ir John Barry pastebėjimu, derybų pradžioje daugelis šių koalicijų ir organizacijų visuomeninių judėjimų nebūdavo pakankamai efektyvūs, kad mobilizuotų reikalingą masę žmonių, o jei ir susilaukdavo sėkmės, tai būdavo vienkartiniai projektai.⁵⁹ Šiam požiūriui pritarė

⁵⁷ Betzold, 1.

⁵⁸ Ten pat, 2.

UNFCCC, "List of Accredited Organizations." Bonn: UNFCCC. <<http://bit.ly/accreditedorganisations>> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁵⁹ Christopher Rootes, Anthony Zito & John Barry, "Climate Change, national politics and grassroots action: an introduction." *Environmental Politics*, 21(5), 2012, 687.

ir Harvardo mokslininkė Theda Skocpol atskleidusi, kad dar pirmosios B. Obamos kadencijos metu nevyriausybinės organizacijos nesugebėjo sukurti reikšmingo poveikio klimato kaitos politikai JAV ne tik dėl konservatyvių dešiniųjų jėgų priešpriešos kovai su klimato kaita, bet ir nesugebėjimo išnaudoti netiesioginio veikimo strategijų, keičiančių visuomenės nuomonę ir mobilizuojančių klimato kaitos veiksmą.⁶⁰

Tiesioginės strategijos:⁶¹

- Lobizmas, tyrimai, advokatavimas ir teisiniai ginčai (*Public Citizen, Environmental Defence Action Fund (EDFAction), Citizens for Responsible Energy Solutions*);
- Finansinė ir kita politikų parama (*Climate Hawks, Citizens for Responsible Energy Solutions*);
- Politikos advokatavimas, spaudimas JAV administracijai susitikimų metu ir JT klimato kaitos konferencijose (*U.S. Climate Action Network (US-CAN)*);
- Laiškai JAV valdžios institucijoms (*BlueGreen Alliance*).

Netiesioginės strategijos:⁶²

- Kongreso narių vertinimas balais, atsižvelgiant į jų klimato politiką ir balsavimus, taip pat ir požiūrį į Paryžiaus susitarimą (*Climate Hawks*);
- Protestai, diskreditavimo kampanijos, naujienlaiškiai, spaudos konferencijos (*US-CAN*);
- Reklamos ir viešųjų ryšių kampanijos (*Citizens for Responsible Energy Solutions*);
- Pareiškimai ir pranešimai žiniasklaidai (*BlueGreen Alliance*).

Nors dauguma įtakingiausių aplinkos apsaugos koalicijų, pvz., 175 nevyriausybinės organizacijos vienijanti *U.S. Climate Action Network*,⁶³ susikūrė dar prieš tarptautinių derybų pradžią, kaip ir numato C. Downie teorinės prielaidos, artėjant 2015 m., t. y. tarptautinių derybų pabaigai,

⁶⁰ Theda Skocpol, „Naming the problem. What It Will Take to Counter Extremism and Engage Americans in the Fight against Global Warming.“ Cambridge: 2013, 96-104.

⁶¹ Capital Research Center, “Public Citizen”. Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/non_profit_public> [Žiūrėta 2019 03 02]

Capital Research Center, “Citizens for Responsible Energy Solutions.” Washington, DC: InfluenceWatch. <<http://bit.ly/CREsolutions>> [Žiūrėta 2019 03 02]

Climate Hawks Vote, “About.” <<http://climatehawksvote.com/about/>> [Žiūrėta 2019 03 02]

USCAN, “US Climate Action Network Annual Report 2015.” Washington, DC: USCAN, 2016, 10.

BlueGreen Alliance, laiškas, Washington, DC, 2014. <<http://bit.ly/2WKyetx>> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁶² Climate Hawks Vote, “Scorecard.” <<http://climatehawksvote.com/scorecard/>> [Žiūrėta 2019 03 02]

Capital Research Center, “U.S. Climate Action Network (US-CAN).” Washington, DC: InfluenceWatch. <<http://bit.ly/uscanetwork>> [Žiūrėta 2019 03 02]

USCAN, *Annual Report*.

Capital Research Center, *Citizens for Responsible Energy Solutions*.

BlueGreen Alliance, “Dropping out of Paris climate agreement would be a huge mistake.” Washington, DC: BlueGreen Alliance, 2017. <http://bit.ly/BGA_paris> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁶³ USCAN, *Annual Report*.

pradėjo mobilizuotis ir kitos koalicijos, tapusios papildomais kritiniais galios centrais nevyriausybinių organizacijų kontekste. Esminė tokio tipo koalicija, efektyviai išnaudojusia netiesiogines taktikas, tapo *People's Climate Movement* nevyriausybinių organizacijų koalicija, kurios pagrindinės taktikos buvo masinė mobilizacija ir visuomeninių judėjimų koordinavimas. Po 2014 m. rugsėjo 21 d. 400 000 žmonių mobilizavusios *People's Climate March* demonstracijos, prie kurios prisijungė ir JT generalinis sekretorius Ban Ki-moon bei JT derybų vadovė Christiana Figueres, protestų banga, kritikavusių per silpną valstybių veikimą JT klimato kaitos derybose, sukūrė rezonansą globaliu mastu ne tik visuomenės, bet ir politinio elito tarpe.⁶⁴

Žvelgiant į nevyriausybinių organizacijų išteklius, galima pamatyti, kad nevyriausybinių organizacijos pasižymėjo ir pakankamais žmogiškaisiais, ir finansiniais resursais. Ne viena nevyriausybinių organizacija turėjo tiesioginį priėjimą prie sprendimų priėmėjų dėl savo ankstesnių pozicijų valdžios institucijose, suteikiančiose joms lengvesnes galimybes gauti ir dalintis informacija. Galbūt dėl to nagrinėjamu laikotarpiu, nepaisant tam tikrų kontakto su Kongresu atveju, kaip, pvz., *World Resources Fund* parodymų pateikimo dėl JAV dalyvavimo tarptautiniame susitarime,⁶⁵ pagrindinės jų strategijos buvo orientuotos į Baltųjų rūmų pareigūnus bei tarptautinių derybų delegaciją.

4 lentelė. *NVO prieigos prie valdžios institucijų pavyzdžiai*

<i>Environmental Defense Fund (EDF)</i>	Tarybos narys Frank E. Loy – buvęs JAV Tarptautinių reikalų sekretoriaus pavaduotojas ir B. Clintono administracijos derybininkas klimato kaitos klausimais. 2011 m. <i>EDF</i> aplinkos apsaugos ekonomistė Nat Keohane prisijungė prie B. Obamos administracijos Baltuosiuose rūmuose, užimdama specialiosios patarėjos energetiniais ir aplinkos apsaugos klausimais poziciją. ⁶⁶
<i>BlueGreen Alliance</i>	Vykdančiąja direktore ir <i>BlueGreen Alliance Foundation</i> prezidente nuo 2014 m. tapo Kim Glas – buvusi JAV kongresmeno Mike Michaud (D-Meinas) personalo vadovo pavaduotoja ir teisėkūros direktorė, o vėliau ir B. Obamos administracijos JAV Prekybos departamento tekstilės, prekių vartojimo ir medžiagų sekretoriaus asistento pavaduotoja. ⁶⁷

⁶⁴ 350.org, “Largest Global Call for Climate Action in History.” Niujorkas: 2014. <<http://bit.ly/350orgcall>> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁶⁵ Committee on Science, Space, and Technology, “Hearing on Paris Climate Promise: A Bad Deal for America.” (114-57). Washington DC: 2016.

⁶⁶ Capital Research Center, “Environmental Defense Fund.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/edf_fund> [Žiūrėta 2019 03 02]

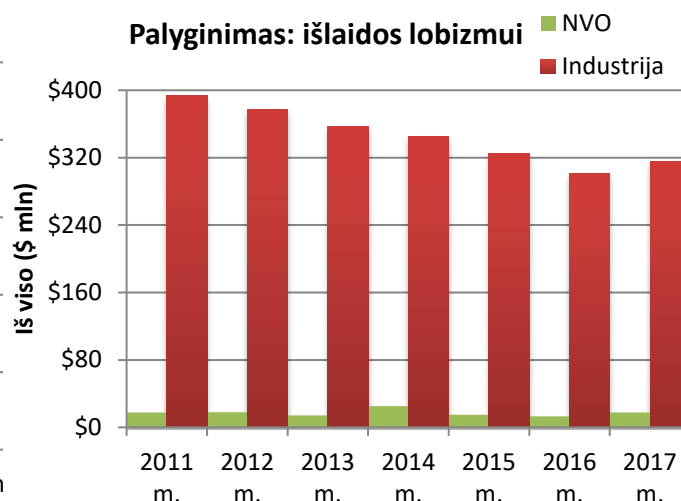
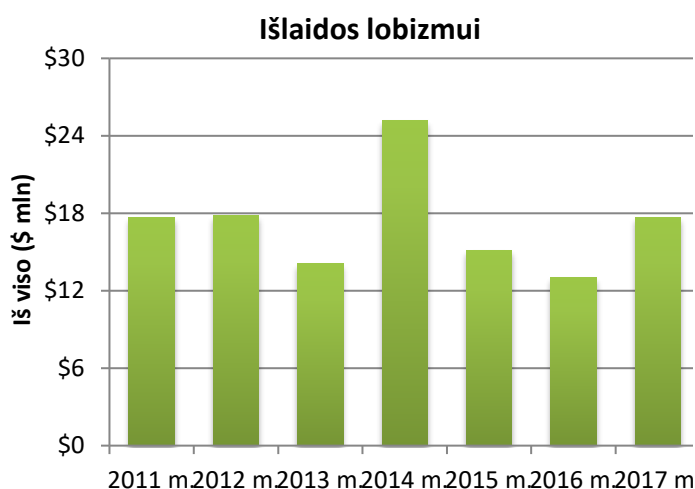
⁶⁷ Capital Research Center, “BlueGreen Alliance.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/influence_bga> [Žiūrėta 2019 03 02]

<i>RepublicEn</i>	Įkūrėjas - buvęs JAV Atstovų rūmų narys Bob Inglis (R-Pietų Karolina). Tarybos nariai - buvęs valstybės sekretorius George Shultz bei buvęs B. Obamos energetikos sekretorius Steven Chu. ⁶⁸
-------------------	---

Tuo tarpu nors nagrinėjamu laikotarpiu finansai, skirti lobizmo veiklai Kongrese ir rinkimų kampanijų metu buvo kur kas mažesni nei iškastinio kuro kompanijų lobizmui skirtos lėšos, visgi jie kaip ir pačių organizacijų ištekliai turėjo tendenciją augti. Pavyzdžiui, lobizmu užsiimančios organizacijos *EDFAction* pajamos 2011 m. siekė beveik 2 mln. JAV dolerių, tuo tarpu 2014 m. ši suma jau siekė netgi beveik 10 mln. JAV dolerių.⁶⁹ Vertinant išlaidas lobizmui galima pamatyti, kad didžiausią įnašą šiuo klausimu nagrinėjamu laikotarpiu įdėjo *League of Conservation Voters*, kurie vien 2014 m. lobizmo veiklai skyrė 4,3 mln. JAV dolerių, tuo tarpu kitos didžiosios organizacijos kaip *Sierra Club* ir *Environment America* atitinkamai skyrė 1,4 mln. ir 1,3 mln. JAV dolerių.⁷⁰

2 paveikslas. *JAV nevyriausybinių organizacijų išlaidos lobizmui*⁷¹

3 paveikslas. *JAV interesų grupių išlaidų lobizmui palyginimas*⁷²

3.1.2. Nevyriausybinių organizacijų įtakos JAV pozicijai vertinimas

2011 – 2015 m. nevyriausybinės organizacijos nemažai dėmesio skyrė vidaus klimato politikos tendencijoms, kurios buvo aktyviai tapatinamos su tarptautine JAV stovėseną. Visgi nepaisant valstybės vidaus klimato politikos neramumų, aktyviai ir nuosekliai JAV derybinei pozicijai įtaką

⁶⁸ Capital Research Center, “RepublicEn.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/republic_en> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁶⁹ Capital Research Center, “Environmental Defense Fund Action.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/edf_action> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁷⁰ OpenSecrets, “Environment.” Washington, DC: The Center for Responsive Politics. <http://bit.ly/open_background> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁷¹ Ten pat.

⁷² Ten pat.

siekė sukurti vieną įtakingiausių aplinkos apsaugos nevyriausybių organizacijų ir profesinių sąjungų koalicija *BlueGreen Alliance*, kurios tarpe buvo ir *Sierra Club*, *EDFAction*, *Union of Concerned Scientists* bei 2012 m. įtakingiausia nevyriausybine organizacija išrinkta Gamtinių išteklių gynimo taryba (ang. *Natural Resources Defense Council*).⁷³ Dėl šios priežasties nevyriausybių organizacijų poveikio JAV tarptautinės derybinės pozicijos kūrimo procesui bei rezultato įvertinimui nustatyti bus analizuojama ši valstybių koalicija, kryptingai artikuliuojanti konkrečius reikalavimus JAV derybinei pozicijai.⁷⁴

3.1.2.1. Derybų etapas

Galima pastebėti, kad, nepaisant aktyvios organizacijos stovėsenos tarptautinių derybų pradžioje, lyginant *BlueGreen Alliance* reikalavimus JAV derybinei pozicijai su 6 lentele (psl. 44), kurioje nurodyta oficiali JAV derybinė pozicija, *BlueGreen Alliance* reikalavimai derybų pradžioje nebuvo išpildyti JAV derybinės delegacijos. 2012 m. tarptautiniame derybų kontekste nebuvo pasiekta progreso,⁷⁵ o JAV ir toliau išliko nevyriausybių organizacijų bei tarptautinės klimato kaitos bendruomenės kritikos objektu dėl per mažo emisijų mažinimo tikslo, kuris siekė 17 proc. žemiau 2005 m. ribos iki 2020 m., prieštaravimo žalos ir nuostolių mechanizmo besivystančioms valstybėms įsipareigojimams,⁷⁶ bei bendro klimato kaitos derybų proceso stabdymo.

5 lentelė. *BlueGreen Alliance* reikalavimai JAV derybų pozicijai

**2012 m. COP
18**

Prisiimti klimato kaitos sprendimų lyderystę; imtis esminių žingsnių siekiant tarptautinio ŠESD mažinimo susitarimo Durbano platformos pagrindu; suteikti finansinę pagalbą besivystančioms valstybėms prisitaikymo prie klimato kaitos tikslams; užtikrinti teisingą dirbančių žmonių pereinamąjį laikotarpį prie švarios ekonomikos; sustiprinti švelninimo, prisitaikymo ir finansavimo strategijas tarptautiniame susitarime; remtis 2 °C ribos moksliniu konsensusu; įsipareigoti sumažinti ŠESD 85 proc. iki 2050 m., lyginant su 1990 m.⁷⁷

⁷³ BlueGreen Alliance, "Members." Washington DC: 2019. <<http://bit.ly/2JknaQE>> [Žiūrėta 2019 04 02]

⁷⁴ Kitų nevyriausybių organizacijų bei koalicijų kaip *People's Climate Movement* veiklos taip pat turėjo reikšmingą įtaką JAV derybinei pozicijai. Visgi dėl ne taip aiškiai išreikštų reikalavimų JAV pozicijai bei dėl siekio paveikti platesnį valstybių ratą, jų įtakos laipsnį konkrečiai JAV tarptautinei pozicijai nustatyti sudėtinga, todėl analizėje apsiribota vienos įtakingiausių nevyriausybių organizacijų koalicijos *BlueGreen Alliance* tyrimu.

⁷⁵ USCAN, "Doha Climate Negotiations Briefing Book." Washington DC: USCAN, 2012, 16. <http://bit.ly/climate_access> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁷⁶ John Parnell, "Kyoto Protocol extended in Doha, but doubts over short term climate ambition." Doha: Climate Home News, 2012. <<http://bit.ly/2JIVcxH>> [Žiūrėta 2019 04 02]

⁷⁷ BlueGreen Alliance, laiškas, Washington, DC, 2012 m. lapkričio 27 d. <<http://bit.ly/2HjRvvc>> [Žiūrėta 2019 04 02]

**2013 m. COP
19**

Globalaus susitarimo ir COP 19 rezultatų vizija: visų valstybių dalyvavimas susitarime; stiprūs įsipareigojimai; lankstus mechanizmas, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes; susitarimo ilgaamžiškumas, kuriuo įsipareigojimai būtų atnaujinami, atsižvelgiant į naujas aplinkybes; kuo ankstesnis aiškios struktūros nacionalinių įsipareigojimų planų (toliau – INDC) pateikimas kitų valstybių ir pilietinės visuomenės vertinimui.

Reikalavimai JAV: pademonstruoti lyderystę; nacionalinį Klimato veiksmų planą panaudoti kaip pagrindą, kuriant ambicingesnius planus.⁷⁸

**2014 m. COP
20**

Sveikino Švarios energijos planą bei susitarimą su Kinija ir skatino tęsti lyderystę kovoje su klimato kaita bei pasinaudoti švarios ekonomikos galimybėmis; skatino nacionalinį ir tarptautinį bendradarbiavimą, siekiant teisingo pereinamojo laikotarpio link švarios ekonomikos visiems dirbantiems žmonėms (užtikrinti finansinę paramą, socialinę ir darbo apsaugą, pajėgumų stiprinimą).⁷⁹

**2015 m. COP
21**

Į Paryžiaus susitarimo preambulę įtraukti teisingo perėjimo (ang. *Just Transition*) nuostatą; pasiekti globalų susitarimą, kuriuo būtų nustatyti tikslai dėl atsparios infrastruktūros, bendruomenės sveikatos ir saugumo, laukinės gamtos apsaugos, ekonominių galimybių ir tvarumo.⁸⁰

Galiausiai po 2012 m. prezidento rinkimų B. Obama 2013 m. metiniame pranešime, o birželio mėn. ir Džordžtauno universitete paskelbė naudosiantis vykdomąsias galias kovos su klimato kaita įsipareigojimų įgyvendinimui JAV valstybės viduje, tokiu būdu aplenkdamas priešiška nusiteikusių Kongresą, stabdžiusį reikšmingus kovos su klimato kaita veiksmus.⁸¹ Teigiamas B. Obamos administracijos požiūris į kovą su klimato kaita bei klimato politikos ambicijos paskelbus Klimato veiksmų planą lėmė pasikeitusią JAV stovėseną ir tarptautinėje erdvėje bei atvirumą nevyriausybinų organizacijų reikalavimams. Jau nuo 2013 m. JTBBKKK šalių konferencijos Varšuvoje buvo galima pastebėti proveržį ir pokytį JAV derybinėje pozicijoje, kurioje derybininkai į darbotvarkę įtraukė visus 2013 m. *BlueGreen Alliance* pasiūlymus bei už juos agitavo tarptautinėse derybose.

⁷⁸ BlueGreen Alliance, laiškas, Washington, DC, 2013 m. lapkričio 19 d. <<http://bit.ly/2E7P8uY>> [Žiūrėta 2019 04 02]

⁷⁹ BlueGreen Alliance, *laiškas, 2014 m.*

⁸⁰ BlueGreen Alliance, laiškas, Washington, DC, 2015 m. lapkričio 3 d. <<http://bit.ly/2VFWuAv>> [Žiūrėta 2019 04 02]

⁸¹ White House, “Remarks by the President in the State of the Union Address.” Washington DC: Office of the Press Secretary, 2013. <<http://bit.ly/2HkobWR>> [Žiūrėta 2019 04 02]

White House, “Remarks by the President on Climate Change.” Washington DC: Office of the Press Secretary, 2013. <<http://bit.ly/2HiLsbz>> [Žiūrėta 2019 04 02]

Nevyriausybiniams grupėms vis pozityvesnius signalus siuntė ir kiti JAV administracijos pareiškimai. Po *People's Climate March* 2014 m. vykęs aukščiausio lygmens JT klimato kaitos susitikimas Niujorke suteikė progą B. Obamai dar kartą pakartoti savo asmeninį pasiryžimą prisiimti lyderystės vaidmenį ir paskatinti kitas valstybes prisiimti kovos su klimato kaita įsipareigojimus. Tai sulaukė teigiamos nevyriausybinių organizacijų reakcijos bei tikėjimo, kad vykdomųjų federalinės valdžios įgaliojimų naudojimo strategija Švarios energijos planu pasiteisina ir padeda paruošti kelią sėkmingam rezultatui klimato kaitos deryboms Paryžiuje.⁸² *BlueGreen Alliance* laiške Baltiesiems rūmams prieš Limos konferenciją buvo pasveikintas ir 2014 m. lapkričio mėn. JAV bei Kinijos susitarimas, kuriuo abi valstybės įsipareigojo naujiems tikslams kovoje su klimato kaita.⁸³ Nors Bob Perciasepe, *Center for Climate and Energy Solutions* prezidento teigimu, tikslai susitarime nepasižymėjo ambicingumu, visgi tai pademonstravo, kad dvi didžiausios pasaulio teršėjos gali bendradarbiauti, siekdamos prisiimti įsipareigojimus, o Frances Beinecke, *Natural Resources Defense Council* prezidentė, šį susitarimą įvardijo kaip kritinį žingsnį tarptautinėje kovoje su klimato kaita.⁸⁴

Galiausiai ne tik JAV pareiškime, tačiau ir Paryžiaus susitarimo projekte,⁸⁵ o vėliau ir pačiame 2015 m. gruodžio 12 d. Paryžiaus susitarimo galutiniame variante, buvo įtraukta specifinė *BlueGreen Alliance* visą derybinį laikotarpį agituota teisingo dirbančių žmonių perėjimo prie švarios ekonomikos užtikrinimo sąlyga ir terminologija.⁸⁶ Į tai reaguodama *BlueGreen Alliance* koalicija išleido pareiškimą, dėkodama vyriausiajam JAV derybininkui Todd Stern dėl atsižvelgimo į koalicijos reikalavimus dėl valstybių įsipareigojimų skaidrumo ir vertinimo mechanizmo bei 1,5 °C tikslo ir, žinoma, teisingo darbuotojų perėjimo prie švarios ekonomikos proceso užtikrinimo nuostatos įtraukimo į JAV derybinę poziciją bei patį Paryžiaus susitarimą.⁸⁷

3.1.2.2. Ratifikavimo etapas

Paryžiaus susitarimo ratifikavimo laikotarpiu visos nevyriausybinės organizacijos, įskaitant ir *BlueGreen Alliance*, ragino JAV administraciją kuo greičiau pasirašyti ir priimti 2015 m. Paryžiaus susitarimą.⁸⁸ Tokios skubos buvo siekiama norint įtraukti JAV į tarptautinį susitarimą dar prieš 2016

⁸² Climate Home News, "As it happened: World leaders pledge climate action in New York." New York: 2014. <<http://bit.ly/2VZqIDh>> [Žiūrėta 2019 04 02]

⁸³ BlueGreen Alliance, *laiškas*, 2014.

⁸⁴ Andrew Restuccia, Josh Gerstein, "U.S., China announce deal to break climate gridlock." New York: Politico, 2014. <<https://politi.co/2WGac2N>> [Žiūrėta 2019 04 02]

⁸⁵ UNFCCC, "Draft agreement and draft decision on workstreams 1 and 2 of the Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action." Bonn: UNFCCC, 2015.

⁸⁶ UNFCCC, "Paris Agreement." Paris: 2017, 1.

⁸⁷ BlueGreen Alliance, "BlueGreen Alliance Statement on Signing of Paris Climate Agreement." Washington, DC: 2016. <http://bit.ly/bga_statement> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁸⁸ Ten pat.

m. prezidento rinkimus. Nevyriausybinės organizacijos tikėjosi, kad tokiu būdu valstybės dalyvavimas tarptautiniame susitarime būtų užtikrintas net jei ir prezidento rinkimus laimėtų respublikonų kandidatas, priešiška nusinešęs kovos su klimato kaita atžvilgiu.

Galiausiai 2016 m. balandžio 22 d. JAV valstybės sekretorius John Kerry kartu su kitomis 174 JTBBBB šalimis Jungtinių Tautų būstinėje Niujorke pasirašė Paryžiaus susitarimą,⁸⁹ o 2016 m. rugsėjo 3 d. JAV prezidentas B. Obama paskelbė ir Paryžiaus susitarimo priėmimą / ratifikavimą vykdomųjų įgaliojimų pagrindu.⁹⁰ Tai susilaukė itin teigiamos nevyriausybių organizacijų reakcijos, kadangi kartu susitarimą ratifikavo ir Kinija, o tai reiškė, kad dvi didžiausios pasaulio teršėjos įsipareigojo tarptautinei kovai su klimato kaita.⁹¹

Taigi nors pirminė JAV pozicija visiškai neatitiko nevyriausybių organizacijų pasiūlymų ir suponavo žemą *BlueGreen Alliance* įtaką derybų procesui, vėlesniuose derybų etapuose tai pasikeitė. Vertinant nevyriausybių organizacijų įtaką JAV pozicijai tarptautinių derybų derėjimosi etape, galima teigti, kad nuo 2013 m. JAV derybininkai tarptautinėje erdvėje diskutavo apie nevyriausybinių organizacijų pasiūlytus iššūkius, įtraukė jų pasiūlymus į valstybės pareiškimus, o pirminė valstybės pozicija kardinaliai skyrėsi nuo galutinės valstybės pozicijos Paryžiaus konferencijoje, atspindėjęsios *BlueGreen Alliance* koalicijos siūlymus. Galiausiai 2016 m. buvo išpildytas ir greito susitarimo ratifikavimo reikalavimas. Vis dėlto, svarbu pažymėti, kad sąlygos dėl JAV ambicijų lygio, prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimo bei griežto žalos ir nuostolių mechanizmo buvo silpnesnės nei reikalavo *BlueGreen Alliance*. Nepaisant to, atsižvelgiant į surinktus duomenis bei Michelle Betsill ir Elizabeth Corell schema, šiame darbe daroma išvada, kad nevyriausybinių organizacijų įtaka JAV derybinei pozicijai derėjimosi ir ratifikavimo etapuose buvo aukšta, atkreipiant dėmesį, kad poveikis buvo akivaizdus ir JAV pozicijos formavimo procesui, ir galutiniam rezultatui.

3.1.2.3. Poderybinis etapas

Po JAV susitarimo ratifikavimo ir jo įsigaliojimo 2016 m. lapkričio 4 d., JAV prezidento rinkimuose stebinančią pergalę iškovojo respublikonų kandidatas Donald Trump. Vienas pagrindinių klausimų pirmuoju 50-ojo prezidento kadencijos pusmečiu tapo sprendimas dėl JAV dalyvavimo Paryžiaus klimato kaitos susitarime, kurį dar rinkiminės kampanijos metu D. Trump griežtai kritikavo ir pažadėjo iš jo išstoti. Nevyriausybinės organizacijos sparčiai į tai reagavo ir ragino prezidentą tęsti B. Obamos administracijos klimato politiką bei diplomatines pastangas sukurti tvirtą tarptautinį

⁸⁹ UNFCCC, “175 States Sign Paris Agreement.” Bonn: 2016. <http://bit.ly/paris_news> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁹⁰ The White House, *Remarks by President Obama on the United States formally entering.*

⁹¹ Tom Phillips, Fiona Harvey, Alan Yuhas, “Breakthrough as US and China agree to ratify Paris climate deal.” London: The Guardian, 2016. <<http://bit.ly/2J11KmH>> [Žiūrėta 2019 04 02]

atsaką kovoje su klimato kaita.⁹² Be įprastų tiesioginių taktikų panaudojimo, 2017 m. balandžio mėn. buvo surengta ir dar viena *People's Climate Movement* demonstracija, sutelkusi tūkstančius aktyvistų, reikalaujančių D. Trumpą tęsti B. Obamos klimato politiką ir įgyvendinti JAV išsipareigojimus.⁹³

Tam tikras nevyriausybinių organizacijų retorikos apraiškas buvo galima išgirsti susiskaldžiusių Paryžiaus klimato kaitos klausimo atžvilgiu Baltųjų rūmų pareigūnų komunikacijoje. D. Trumpo dukra Ivanka Trump, energetikos sekretorius Rick Perry bei valstybės sekretorius Rex Tillerson agitavo už pasilikimą Paryžiaus susitarime. Visgi pagrindinis šių pareigūnų argumentas buvo JAV diplomatinio veido tarptautinėje erdvėje praradimas bei žala santykiams su JAV sąjungininkais išstojo atveju.⁹⁴ Nors šį argumentą naudojo ir nevyriausybinės organizacijos, tai nebuvo pagrindinis jų naratyvas, o žalos aplinkai argumentas išstojo iš Paryžiaus susitarimo atveju Baltuosiuose rūmuose nebuvo naudojamas.

Galiausiai, nepaisant nevyriausybinių organizacijų kampanijos, D. Trumpas 2017 m. birželio 1 d. Baltųjų rūmų Rožių sode paskelbė sprendimą pasitraukti iš Paryžiaus klimato kaitos susitarimo.⁹⁵ *BlueGreen Alliance*⁹⁶ bei kitos organizacijos kaip *American Association for the Advancement of Science*,⁹⁷ *Friends of the Earth*,⁹⁸ *US Climate Action Network* bei jos narės organizacijos⁹⁹ ir netgi dešiniųjų nevyriausybinių organizacija *RepublicEn*¹⁰⁰ pasmerkė ir išreiškė kritiką tokiam JAV prezidento D. Trumpo sprendimui. Tuo tarpu reaguodama į tokį D. Trumpo pareiškimą, *The Centre for Biological Diversity* nevyriausybinių organizacija Informacijos laisvės akto (*FOIA, Freedom of information act*) pagrindu pateikė ir viešų įrašų prašymą, siekiant gauti visą korespondenciją tarp prezidento D. Trumpo ir jo patarėjų komandos, priėmusių tokį, advokatės Clare Lakewood teigimu, JAV tarptautinėje erdvėje izoliavusį sprendimą.¹⁰¹

⁹² Center for International Environmental Law, "US Climate Action Network US NGO Members' React US Presidential Election Outcome from COP22." Morocco: 2016. <<http://bit.ly/cielcop22>> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁹³ Reuters, "People's Climate March Filled D.C. Streets on Trump's 100th Day." Washington DC: 2017. <http://bit.ly/fortune_trump> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁹⁴ Pagal Paryžiaus klimato kaitos susitarimą, JAV emisijų mažinimo išsipareigojimai nėra teisiškai įpareigojantys, todėl administracija savavališkai gali nustatyti mažiau ambicingus išsipareigojimus. Tuo tarpu nuolaidų industrijai gavimas reikalaujant sutarimo su kitomis valstybėmis.

⁹⁵ White House, *Statement by President*.

⁹⁶ BlueGreen Alliance, *Dropping out of Paris*.

⁹⁷ American Association for the Advancement of Science, "AAAS Statement on Paris Agreement on Climate Change." Washington, DC: 2017. <<http://bit.ly/aaastatement>> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁹⁸ Friends of the Earth, "U.S. exit from Paris Agreement will accelerate climate crisis." Washington, DC: 2017. <<http://bit.ly/foe201706>> [Žiūrėta 2019 03 02]

⁹⁹ USCAN, "US Climate Action Network Members React to Trump Paris Announcement." Washington, DC: 2017. <http://bit.ly/uscan_trump> [Žiūrėta 2019 03 02]

¹⁰⁰ RepublicEn, "Statement from Bob Inglis on President Trump's decision to withdraw from the Paris climate accord." Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2Q0RKQ5>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁰¹ Climate Home News, "NGO demands Trump-Pruitt emails on Paris withdrawal." London: 2017. <<http://bit.ly/2W1yvNB>> [Žiūrėta 2018 04 02]

Baltųjų rūmų sprendimas pasitraukti iš Paryžiaus susitarimo reiškė akivaizdų nevyriausybių organizacijų pralaimėjimą ir įtakos JAV administracijoje praradimą. Nevyriausybių organizacijų naratyvai, išskyrus komentarus apie valstybės diplomatinio veido praradimą ir potencialiai prastesnius santykius su kitomis partnerėmis valstybėmis, reikšmingai nepaveikė JAV pozicijos formavimo proceso, o galutiniame D. Trumpo pareiškime bei 2017 m. rugpjūčio 8 d. JT generaliniui sekretoriui adresuotame laiške nebuvo nei vienos nuorodos apie nevyriausybių organizacijų pasiūlymus ar jų naudotos terminologijos. Pasitelkus Michelle Betsill ir Elizabeth Corell įtakos vertinimo įrankį galima teigti, kad nevyriausybinių organizacijų Paryžiaus susitarimo poderybiniu laikotarpiu nepavyko konsoliduoti paramos bei suformuoti valstybės pozicijos, todėl jų įtaka šiame procese buvo žema.

3.2. Verslo grupės

Korporacijų sektorius, skirtingai nei nevyriausybinių organizacijų, yra suinteresuotas specifinių verslo interesų gynimu bei iššūkių sprendimu. Kaip ir numato R. D. Putnam dviejų lygmenų žaidimo teorija, tarptautinio klimato kaitos susitarimo padariniai iškastinio kuro pramonei sukeltų kaštus ir galimai žalą pelnui, todėl šios industrijos atstovai dažniausiai siekia sustabdyti tarptautinių derybų progresą bei silpninti valstybių derybinę poziciją jose. Dėl šios priežasties tyrime pastebėta, kad verslo įmonės yra linkusios investuoti didelius žmogiškuosius bei finansinius resursus tam, kad jų įtaka sprendimų priėmimo procese būtų sviri ir materializuotųsi į konkrečių joms palankių sprendimų įgyvendinimą.

3.2.1. Veikla, prieiga ir ištekliai

Nuo pat 1989-ųjų pabaigos korporacijų lobistai naudojami dvejomis taktikomis, siekiant paveikti klimato politiką. Pirmiausia, buvo siekiama monopolizuoti viešąjį naratyvą apie klimato kaitą (įskaitant ir klimato neigimą). Antra, buvo naudojamas tiesioginis lobizmas, siekiant blokuoti arba susilpninti įpareigojančias reguliavimo priemones. Visgi nors anksčiau kompanijos siekė silpninti mokslinį klimato kaitos konsensumą, jam stiprėjant globaliai ši strategija pasikeitė. Nagrinėjamu laikotarpiu beveik visos kompanijos sutiko, kad antropogeninė klimato kaita vyksta, tačiau neigė atsinaujinančios ar švarios energetikos reguliavimų naudą, akcentuodami darbo vietų praradimą bei ekonomikos augimo lėtinimą, o pagrindiniu sprendimu vis dažniau siūlė gamtinių dujų įgalinimą.¹⁰²

Įtakingiausios iškastinio kuro (*ExxonMobil*, *Chevron*), energetinio intensyvumo (*Dow Chemical*) bei dalis elektros gamybos kompanijų (*Duke Energy*, *American Electric Power*, *Southern*

¹⁰² InfluenceMap, "Corporate Lobbying: How Companies Really Impact Progress on Climate." London. <<http://bit.ly/2Qb0dAl>> [Žiūrėta 2019 03 02]

Company) nagrinėjami laikotarpiu aktyviai užsiėmė finansine rinkiminių kampanijų parama, buvusių vyriausybės darbuotojų įdarbinimu savo kompanijose ir atvirkščiai,¹⁰³ kontaktavimu su valdžios institucijų pareigūnais laišku¹⁰⁴ ir parodymų pateikimo Kongrese forma,¹⁰⁵ bei lobizmo veikla.¹⁰⁶ Visgi būtina atkreipti dėmesį, kad remiantis *InfluenceMap* duomenimis, vienos didžiausių lobizmo kampanijų prieš klimato reguliavimus vis dažniau atliekamos nebe pačių kompanijų, o prekybos asociacijų, kurių narėmis šios korporacijos yra, pvz. JAV Prekybos rūmų.¹⁰⁷

Tyrimo metu pastebėta, kad verslo grupės bei jų asociacijos aktyviai naudojosi ir netiesioginių strategijų galimybėmis kaip straipsniais žiniasklaidos priemonėse,¹⁰⁸ reklama, viešųjų ryšių kampanijomis¹⁰⁹ bei teisinių ieškinių jų interesams prieštaraujantiems reguliavimus nustatančioms institucijoms pateikimu.¹¹⁰ Taip pat itin reikšminga iškastinio kuro kompanijų veikla tapo finansinė tyrimų ir mokslinių institutų parama, siekiant diskredituoti JAV dalyvavimą tarptautiniame klimato kaitos susitarime ir paveikti viešąjį klimato ir energetikos iššūkių diskursą (pvz., *Cato* institutas,¹¹¹ *Heritage Foundation*,¹¹² JAV Prekybos rūmų 21-ojo amžiaus energetikos institutas¹¹³).

Skirtingai nei nevyriausybių organizacijų atveju, verslo grupės savo taktikų įgyvendinimą derėjimosi ir ratifikavimo etapuose didžiąją dalimi orientavo ne į Baltuosius rūmus, tačiau Kongresą, siekdami pasinaudoti jo konstituciniais įgaliojimais sustabdyti potencialų JAV dalyvavimą tarptautiniame susitarime. Energijos ir gamtinių išteklių sektoriaus verslo kompanijos nagrinėjami laikotarpiu daugiausiai išlaidų lobizmui skyrė respublikonų politikams, o didžiausią finansų dalį skyrė naftos ir dujų industrija, po kurios sekė elektros gamybos industrija bei anglikasybos industrija.¹¹⁴ *Koch Brothers* tapo pagrindine kompanija, išleidžiančia didžiausias pinigų sumas, kad klimato mokslas būtų diskriminuotas, o atsinaujinančioji energetika sugriauta. Tarptautinių derybų

¹⁰³ InfluenceMap, "Corporate impact on climate policy may be more important than physical emissions – introducing the 50 Most Influential." London: 2017, 8.

¹⁰⁴ Waters Advocacy Coalition, laiškas, Washington, DC, 2014 m. rugsėjo 8 d. <<https://uscham.com/2JFV7uz>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁰⁵ U.S. Chamber of Commerce, "Statement of U.S. Chamber of Commerce on Paris Climate Change Agreement." Washington DC: 2016. <<https://uscham.com/2JCVJRA>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁰⁶ InfluenceMap, *Corporate Lobbying*, 3.

¹⁰⁷ InfluenceMap, "Big Oil and the Obstruction of Climate Regulations." Washington, DC: 2015. InfluenceMap, *Climate Lobbying*.

¹⁰⁸ Sean Hackbarth, "When It Comes to Carbon Regulations, Washington Is Much More Important than Paris." Washington, DC: 2015. <<https://uscham.com/2E7UUMX>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁰⁹ InfluenceMap, *Corporate Carbon Policy Footprint*, 8.

¹¹⁰ U.S. Chamber Litigation Center, "Chamber of Commerce, et al. v. EPA (ESPS Rule). Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2E7X7In>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹¹¹ The Center for Media and Democracy, „Cato Institute.“ Washington DC: SourceWatch. <<http://bit.ly/2HrX4YE>> [Žiūrėta 2019 04 02]

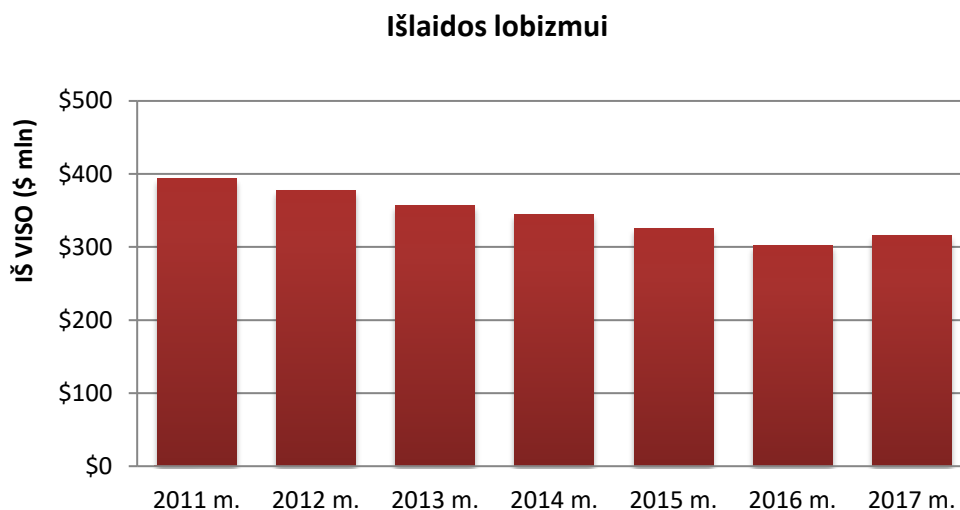
¹¹² The Center for Media and Democracy, „Heritage Foundation.“ Washington DC: SourceWatch. <<http://bit.ly/2HuCxme>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹¹³ Global Energy Institute, "U.S. Chamber Statement on President's Agreement with China on Greenhouse Gas Emissions." Washington, DC: 2014. <<http://bit.ly/2JjGZrk>> [Žiūrėta 2019 04 02]

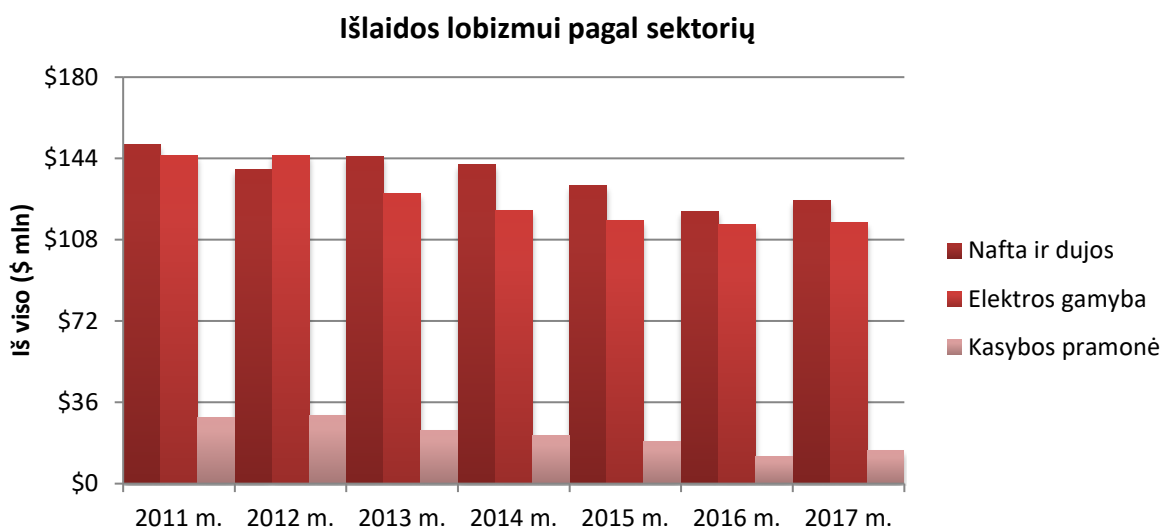
¹¹⁴ OpenSecrets, "Energy/Natural Resources." Washington, DC: Center for Responsive Politics, 2018. <<http://bit.ly/2WHvDjU>> [Žiūrėta 2019 04 02]

laikotarpiu ji dėjo milžiniškas pastangas, kad klimato politika vienoje labiausia teršiančių valstybių pasaulyje būtų sustabdyta, blokuodama ir lėtindama sprendimų priėmimo procesą Vašingtone, turėjusį įtaką ir tarptautinėje erdvėje.¹¹⁵

4 paveikslas. Iškastinio kuro išlaidos lobizmui¹¹⁶

5 paveikslas. Išlaidos lobizmui pagal sektorių¹¹⁷

¹¹⁵ The Center for Media and Democracy, „Koch Brothers.“ Washington DC: SourceWatch. < <http://bit.ly/2YwNCdz>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹¹⁶ OpenSecrets, *Energy/Natural Resources*.

¹¹⁷ Ten pat.

3.2.2. Iškastinio kuro verslo grupių įtakos vertinimas

3.2.2.1. Derybų etapas

Kaip ir nevyriausybinių organizacijų atveju, itin didelį iškastinio kuro verslo grupių dėmesį atkreipė JAV valstybės vidaus procesai ir B. Obamos administracijos Klimato veiksmų plano, o vėliau ir Švarios energijos plano iniciatyvos, kurios, skirtingai nuo aplinkos apsaugos aktyvistų, susilaukė itin aršios iškastinio kuro pramonės opozicijos. Tačiau tarptautinio susitarimo atžvilgiu JAV verslo grupių elgesys atitiko Ch. Downie teorines prielaidas, kuriomis prognozuota, kad ryškėjant tarptautinio susitarimo potencialiems kaštams iškastinio kuro industrijai, jos atstovai bus vis labiau linkę priešintis tarptautinio susitarimo įgyvendinimui. Nors akivaizdu, kad visu nagrinėjamu laikotarpiu iškastinio kuro industrija oponavo bet kokiam kovos su klimato kaita veiksmui pagrindinės JAV teršėjų interesus atitinkančios verslo kompanijos pirmuosius pareiškimus dėl tarptautinio klimato kaitos susitarimo pateikė tik 2014 m., neigiamai reaguodamos į JAV ir Kinijos susitarimą.¹¹⁸

Nors dėl skirtingų ekonominių interesų verslo grupės nėra monolitiškos, nagrinėjamu laikotarpiu jų retorika ir argumentacija rėmėsi tais pačiais naratyvais ir pasiūlymais, kurie buvo skleidžiami anksčiau įvardintomis tiesioginėmis bei netiesioginėmis korporacijų ir prekybos asociacijų strategijomis. Pagrindinės iškastinio kuro pramonės žinutės derybų laikotarpiu, raginančios JAV neįsitraukti į tarptautinį klimato kaitos susitarimą, buvo šios:

1. JAV ir Kinijos susitarimas: akcentuojama, kad susitarime įsipareigojimus prisiėmė tik JAV, kai Kinijos įsipareigojimai jai suteikė galimybę didinti savo emisijas dar 15 metų;¹¹⁹
2. JAV dalyvavimas tarptautiniame susitarime reikalauja dramatiškų pokyčių JAV energetikos pasiūloje, lemsiančių didesnes kainas, grėsmę patikimumui ir našta amerikiečių šeimų gyvenimams;¹²⁰
3. JAV dalyvavimas tarptautiniame susitarime sukurtų žalą JAV ekonomikai, verslininkams, darbuotojams ir visiems mokesčių mokėtojams;
4. Tarptautinio susitarimo trūkumai: mažai tikėtina, kad augančios ekonomikos sutiks prisiimti emisijų mažinimo ambicingus tikslus;¹²¹

¹¹⁸ Robert P. Murphy, „Progressives’ Reaction to China Deal Shows Hot to Solve the Climate Debate.“ Washington DC: AEA, 2014. <<http://bit.ly/2VCs2av>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹¹⁹ Robert P. Murphy, *Progressives’ Reaction to China Deal*.

¹²⁰ Global Energy Institute.

¹²¹ Thomas J. Donohue, “Global Climate Proposal Deserves Serious Scrutiny.“ Washington DC: 2015. <<https://uscham.com/2WFNeJl>> [Žiūrėta 2019 04 02]

5. Raginimas tęsti JAV lyderystę vystant energetinius resursus, leidžiančius užtikrinti saugią bei prieinamą energetiką ir saugią aplinką, tuo pat metu kuriant darbo vietas, naujas industrijas ir generuojant pelną;¹²²
6. B. Obamos planas priimti tarptautinį susitarimą kaip vykdomąjį įsaką reikalautų neprisiimti jokių teisiškai apribojančių įsipareigojimų, kitu atveju jis susitarimą turėtų pateikti Kongresui – institucijai, su kuria B. Obamos administracija nesidera ir nekomunikuoja.¹²³

Nepaisant to, kad vis aiškiau ryškėjant globalaus susitarimo formai bei artėjant jo priėmimo procesui, kai kurios pasaulinės korporacijos kaip *Shell*, *Statoil* bei *BP* pareiškė Jungtinėms Tautoms norinčios prisijungti prie globalios kovos su klimato kaita,¹²⁴ JAV kapitalo kompanijos nuosekliai laikėsi savo pozicijos, kuria siekė sulėtinti kovos su klimato kaita procesus. *American Legislative Exchange Council*, *Western States Petroleum Association*, *American Petroleum Institute* bei korporacija *Chevron* pareiškimuose išreiškė aiškų skepticizmą dėl efektyvių pasaulio pastangų siekio reguliuoti ir sumažinti ŠESD emisijų kiekį bei to neigiamus padarinius JAV ekonomikai ir piliečiams, todėl ragino atsisakyti tarptautinių tikslų,¹²⁵ primindami, kad globalūs aplinkos apsaugos iššūkiai reikalauja patikrinto atsako: energetinio efektyvumo, naujų technologijų, gamtinių dujų išnaudojimo, branduolinės energijos bei geresnių anglies ir naftos naudojimo metodų.¹²⁶

Šią poziciją iškastinio kuro pramonės mokslinių institutų atstovai išartikuliavo ir JAV Kongreso komitetų klausymuose dėl JAV dalyvavimo tarptautinėse klimato kaitos derybose. Lapkričio 18 d. JAV prekybos rūmų 21-ojo amžiaus energetikos instituto tyrėjas Steve Eule Senato Aplinkos apsaugos ir viešųjų darbų komiteto klausyme¹²⁷, o gruodžio 1 d. *Cato* mokslinio instituto tyrėjas ir advokatas Andrew Grossman, dalyvavęs Atstovų rūmų Mokslo, erdvės ir technologijų komiteto klausyme,¹²⁸ dar kartą pakartojo pagrindines iškastinio kuro pramonės žinutes ir ragino JAV neįsitraukti į tarptautinio susitarimo priėmimo bei įgyvendinimo procesą.

Verslo interesų grupių naratyvas, ypatingai derybų pradžioje, atsispindėjo ir JAV derybinėje pozicijoje, kuria buvo akcentuojama ne apsaugos iššūkių sprendimo nauda JAV ekonomikos konkurencingumui bei naujų darbo vietų kūrimui.¹²⁹ Visgi, nepaisant didelės verslo grupių

¹²² Global Energy Institute.

¹²³ Andrew M. Grossman, "Pitfalls of Unilateral Negotiations at the Paris Climate Change Conference." Washington, DC: 2015. <<http://bit.ly/2vT62c8>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹²⁴ UNFCCC, „Major Oil Companies Letter to UN.“ New York: 2015. <<http://bit.ly/30mqDU7>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹²⁵ InfluenceMap, *Big Oil*, 13.

¹²⁶ Thomas J. Donohue.

¹²⁷ U.S. Chamber of Commerce, "Statement of the U.S. Chamber of Commerce on Examining the International Climate Negotiations." Washington, DC: 2015. <<http://bit.ly/2WHvI7c>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹²⁸ Andrew M. Grossman.

¹²⁹ White House, „Climate Change and President Obama’s Action Plan.“ Washington DC: 2015. <bit.ly/2LQw22S> [Žiūrėta 2019 04 02]

priešpriešos pačiam JAV dalyvavimui tarptautinėse klimato kaitos derybose ir jų susitarime, B. Obamos administracija kartu su kitomis valstybėmis 2015 m. gruodžio 12 d. priėmė sutarimą dėl tarptautinio klimato kaitos susitarimo bei pažadėjo jį ratifikuoti.

3.2.2.2. Ratifikavimo etapas

Pasiekus Paryžiaus susitarimą kai kurių kompanijų pareiškimuose buvo galima išvelgti sušvelnėjusią poziciją Paryžiaus klimato kaitos susitarimo atžvilgiu. *ExxonMobil* pareiškime pasveikino Paryžiaus susitarimo priėmimą kaip svarbų žingsnį sprendžiant pavojingą klimato kaitos problemą, tačiau ragino sprendimų priėmėjus įgyvendinti Paryžiaus susitarimo įsipareigojimus atsakingai ir nesukeliant didelių kaštų visuomenei, turint omenyje, kad prieiga prie prieinamos ir patikimos energijos yra esminė ekonominio augimo ir aukštesnių gyvenimo standartų visame pasaulyje sąlyga.¹³⁰ Nors ir šiuo atveju buvo galima išvelgti iškastinio kuro korporacijoms palankių siūlomų sprendimų naratyvą, kitų verslo grupių pareiškimai buvo tiesmukiškesni ir aiškiai nukreipti į JAV susitarimo neratifikavimo siekio įgyvendinimą.

Kone aktyviausiai šiuo laikotarpiu veikė JAV Prekybos rūmai, kurie, naudodamiesi pareiškimais bei straipsnių platformomis, skleidė priešišką JAV dalyvavimui Paryžiaus susitarime žinutę. JAV Prekybos rūmai iškart po susitarimo priėmimo pareiškė, kad jokie įsipareigojimai nėra teisiškai įpareigojantys bei privalo būti įvertinti Kongrese,¹³¹ o Paryžiaus susitarimą vertino kaip žalingą JAV bei jos ekonominei ir verslo aplinkai. 2016 m. vasario 2 d. Atstovų rūmų Mokslo komitete šią poziciją Kongresui pateikė ir Steve Eule bei iškastinio kuro lobistų organizacijos *Heritage Foundation* tyrėjas Steven Groves.¹³² Iškastinio kuro pramonės atstovų išskirti Paryžiaus susitarimo trūkumai ratifikavimo laikotarpiu buvo šie:

1. B. Obamos anglies dvideginio taršos mažinimo planas, turėjęs tapti pagrindu JAV tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimui, valstybės viduje susilaukė daug kritikos, priešpriešos ir teisinių iššūkių, taigi neturėjo vieningo palaikymo ir negalėjo būti efektyviai naudojamas;¹³³
2. Susitarimu Kinija, Indija bei kitos besivystančios valstybės apgynė savo interesus, o JAV įsipareigojo sumažinti savo emisijų kiekį, taigi nukentėjo;¹³⁴

¹³⁰ ExxonMobil, "Statements on Paris climate agreement." Irvingas: 2016. <<https://exxonmobil.co/2E4HG3O>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹³¹ U.S. Chamber, "Statement in Reaction to COP21 Climate Change Agreement." Washington DC: 2015. <<https://uscham.com/2Vo4XmX>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹³² Committee on Science, Space, and Technology, *Hearing on Paris Climate Promise*.

¹³³ Sean Hackbarth, "Two Big Problems for President Obama's Paris Climate Efforts." Washington, DC: 2015. <<https://uscham.com/2Vr8HUY>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹³⁴ Ten pat.

3. 2 °C globalus tikslas yra tik politinis simbolis, kadangi netgi idealiai įgyvendinti susitarimo įsipareigojimai nepajėgtų užtikrinti 2 °C tikslo įgyvendinimo ir reikiamo emisijų kiekio sumažinimo;¹³⁵
4. Nevienoda emisijų tikslų sistema gali pakelti JAV energijos kainas ir lemti anglies dvideginio nutekėjimą į kitas valstybes;
5. Kongreso raginimas neautorizuoti Paryžiaus susitarimu priimtų įsipareigojimų finansavimo, ir netgi sustabdyti JTBKKK finansavimą, kol administracija netraktuos Paryžiaus susitarimo kaip sutarties, kurią būtina pateikti Senatui.¹³⁶

Visgi, nepaisant aktyvios verslo grupių interesų gynybos bei siekio sustabdyti JAV dalyvavimo tarptautiniame susitarime grėsmę, B. Obamos administracija 2016 m. priėmė, o galiausiai ir ratifikavo Paryžiaus susitarimą. Vertinant verslo grupių įtaką JAV derybinės pozicijos formavimo procesui, verta paminėti, kad JAV administracija atsižvelgė į verslo grupių priešpriešą kovos su klimato kaita atžvilgiu ir ilgą laiką akcentavo tik aplinkos apsaugos iššūkių sprendimų naudą JAV ekonomikai. Akivaizdu ir tai, kad didelė iškastinio kuro opozicija bei jos ryšiai su Kongresu lėmė siauresnę JAV derybinės pozicijos laimėjimų rinkinio apimtį tarptautinėse derybose, kuriose griežti ir teisiškai apribojantys įsipareigojimai JAV delegacijoje netgi nebuvo svarstomi, o tikslų ambicingumas buvo grindžiamas galimybėmis juos įgyvendinti nacionalinėje erdvėje vykdomųjų įgaliojimų pagrindu. Visgi nors derybų pozicijos formavimo procese verslo grupių įtaka atsispindėjo JAV derybinėje pozicijoje, pagrindinio verslo grupių siekio nepriimti Paryžiaus susitarimo pasiekti nepavyko. Kadangi JAV priėmė tarptautinius įsipareigojimus, per itin trumpą laiko tarpą juos ratifikuodama, verslo grupės neturėjo įtakos JAV derybinės pozicijos rezultatui, kuria buvo palaikomas Paryžiaus susitarimas. Remiantis Michele Betsill ir Steven Bernstein teorinėmis prielaidomis, tokie rezultatai leidžia daryti išvadą, kad verslo grupių įtaka JAV derybinei pozicijai derėjimosi ir ratifikavimo laikotarpiu buvo vidutinė.

3.2.2.3. Poderybinis etapas

2016 m. prezidento rinkimuose pergalę iškovojo D. Trump iškastinio kuro industrijos atstovams atsivėrė galimybė pakeisti B. Obamos kadencijos metais vystytą klimato kaitos politiką, kadangi D. Trumpas dažnai save siejo su anglies kasybos pramone ir jau rinkiminės kampanijos metu pažadėjo atgaivinti šią industriją. Dėl šios priežasties, nepaisant buvusios Baltųjų rūmų administracijos atstovų raginimų pasinaudoti švarios energetikos galimybėmis,¹³⁷ 2017 m. pradžioje

¹³⁵ Sean Hackbarth.

¹³⁶ Committee on Science, Space, and Technology, *Hearing on Paris Climate Promise*.

¹³⁷ White House, "State of the Union Speech 2016." Washington DC: 2016. <<http://bit.ly/2HjqlpO>> [Žiūrėta 2019 04 02]

paskelbti Trumpo administracijos energetiniai prioritetai akcentavo paramą anglies, dujų ir naftos plėtrai bei našta energijos industrijai sukeliančių B. Obamos Klimato veiksmų planu įgyvendintų klimato taisyklių panaikinimą.¹³⁸

Baltųjų rūmų pokyčiai iškastinio kuro industrijos naudai buvo akivaizdūs ir dėl naujos administracijos pareigūnų, atstovavusių iškastinio kuro išgavimu užsiimančias valstijas bei kompanijas, paskyrimo. Aplinkos apsaugos agentūros vadovo pareigoms nominuotas Obamos priemonių riboti klimato kaitą oponentas Oklahomos generalinis prokuroras Scott Pruitt savo kandidatūros klausymo metu Senate pakartojo poziciją, kad antropogeninės klimato kaitos klausimas išlieka debatų objektu bei sulaukė pagiriamojo žodžio iš klimato skeptikų lobizmo grupės *Cornwall Alliance for the Stewardship of Creation*. Į tai reaguodamas senatorius Bernie Sanders (D-Vermontas) pareiškė, kad S. Pruitt nominuotas ne apsaugoti aplinką, o ginti iškastinio kuro interesus.¹³⁹ Tuo tarpu valstybės sekretoriaus pareigoms D. Trumpo administracijoje nominuotas buvęs *ExxonMobil* kompanijos generalinis direktorius Rex Tillerson. Visgi jo pozicija klimato kaitos klausimu Senato Užsienio reikalų komiteto klausyme buvo nuosaikesnė ir prieštaravo prezidento D. Trumpo oficialiai retorikai. Senatoriaus Edward Markey (D-Masačiusetas) paprašytas užtikrinti, kad Paryžiaus susitarimas bus gerbiamas, Rex Tillerson pritarė, kad JAV turėtų išlaikyti savo vietą prie Paryžiaus susitarimo derybų stalo.¹⁴⁰

Visgi JAV dalyvavimo Paryžiaus susitarime klausimu susiskaldę buvo ne tik Kongreso nariai ir Baltųjų rūmų darbuotojai, bet ir iškastinio kuro industrija. Suprasdamos, kad brangi ir sudėtinga emisijų surinkimo technologija iš anglimi kūrenamų jėgainių būtina, siekiant išlaikyti konkurencingumą, *Peabody Energy*, *Arch Coal* ir *Cloud Peak Energy*, kartu išgaunančios 42 proc. JAV pagamintos anglies, susitikimuose su Baltųjų rūmų pareigūnais ragino likti susitarime bei užtikrinti finansinę paramą kompanijoms šių technologijų diegimui, sukuriant galimybę daryti įtaką globalioms energetikos tendencijoms.¹⁴¹ Be savo pozicijos išreiškimo tinklaraščio įrašuose bei komentarų skiltyse,¹⁴² *ExxonMobil* savo palaikymą Paryžiaus klimato kaitos susitarimui išreiškė ir 2017 m. kovo 22 d. laiške Baltiesiems rūmams.¹⁴³ Visgi *ExxonMobil* retorika atitiko naująją didžiųjų

¹³⁸ White House, "President Trump Takes Action to Expedite Priority Energy and Infrastructure Projects." Washington, DC: 2017. <<http://bit.ly/2LHmwir>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹³⁹ Senate Committee on Environment and Public Works, "Hearing on Nomination of Attorney General Scott Pruitt to be Administrator of the U.S. Environmental Protection Agency." Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2YyVIT3>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴⁰ Senate Committee on Foreign Relations, „Hearing. Nomination of Rex Tillerson to be Secretary of State.“ Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2HnngDT>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴¹ Andrew Restuccia, „Why some coal companies want Trump to stay in Paris climate deal.“ New York: Politico, 2017. <<https://politi.co/2JHB6DY>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴² Suzanne McCarron, "Signing the Paris Accord a step forward." Irvingas: 2016. <<https://exxonmobil.co/2Hjlbds>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴³ ExxonMobil, laiškas, Washington, DC, 2017 m. kovo 22 d. <<https://exxonmobil.co/2Q4AIR9>> [Žiūrėta 2019 04 02]

korporacijų strategiją neoponuoti antropogeninės klimato kaitos, tačiau siūlyti sau palankius kovos su ja sprendimus, ypatingai didelį dėmesį nukreipiant į gamtinių dujų sektorių. 2017 m. *InfluenceMap* ataskaitoje, *ExxonMobil* kartu su *Chevron*, *Koch Industries* bei kitomis didžiausiomis iškastinio kuro ir energetikos kompanijomis vis dar buvo priskiriama prie priešiška kovos su klimato kaita atžvilgiu nusiteikusių ir į tai investuojančių korporacijų kategorijos.¹⁴⁴

Visgi šis požiūris sulaukė pasipriešinimo iš kitų industrijos žaidėjų. *American Legislative Exchange Council* bei inicijavusi peticijos sukūrimą šiuo klausimu *American Energy Alliance*¹⁴⁵ užtikrintai ragino prezidentą Trumpą laikytis savo rinkiminių pažadų ir pasitraukti iš „neteisėto“ susitarimo,¹⁴⁶ o JAV Prekybos rūmai pareiškė, kad Prezidento Obamos Paryžiaus klimato susitarimo įsipareigojimai iki 2040 m. galėtų kainuoti 3 trln. JAV dolerių JAV ekonomikai ir 6,5 mln. darbo vietų industriniam sektoriui.¹⁴⁷ Tuo tarpu *Murray Energy* vadovas Robert Murray savo kalboje 2017 m. vasario mėnesį pavadino susitarimą nelegaliu ir mokesčių mokėtojų pinigų švaistymu.¹⁴⁸

Galiausiai, birželio 1 d. buvo priimtas sprendimas pasitraukti iš Paryžiaus susitarimo. Be to, kad D. Trumpo kalboje sprendimo argumentacija rėmėsi išskirtinai iškastinio kuro industrijos derybų ir ratifikavimo laikotarpiu skleisdomis žinutėmis,¹⁴⁹ į JAV pasitraukimo iš Paryžiaus susitarimo sprendimo paskelbimą Rožių sode buvo pakviesti konservatyvių lobizmo grupių *American Energy Alliance*, *Heritage Foundation*, *Competitive Enterprise Institute* bei *Center for Energy and Environment* atstovai.¹⁵⁰ Visgi nors dalis iškastinio kuro verslo kompanijų paskelbė palaikančios Donaldso Trumpo sprendimą,¹⁵¹ toks prezidento pareiškimas sukėlė ne tik nevyriausybinį organizacijų, bet ir kai kurių verslo grupių nepasitenkinimą, lėmusį ir Elon Musk, vykdomosios *Tesla Motors* vadovės, atsistatydinimą iš D. Trump patarėjų tarybos.¹⁵²

Nors verslo grupės buvo susiskaldžiusios JAV dalyvavimo Paryžiaus susitarime sprendimo atžvilgiu, visgi galima teigti, kad abi verslo grupių pusės sugebėjo paveikti ir JAV pozicijos procesą,

¹⁴⁴ InfluenceMap, *Corporate Carbon Policy Footprint*, 13.

¹⁴⁵ American Energy Alliance, „Paris Climate Agreement.“ Washington DC: AEA, 2017. <<http://bit.ly/2HhHwI4>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴⁶ Kenneth Stein, “The Paris Climate Agreement is a Bad Deal for America.” Washington, DC: American Legislative Exchange Council, 2017. <<http://bit.ly/2YriX1i>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴⁷ Stephen Eule, “The High Cost of Filling in the Obama Administration’s Paris Pledge ‘Gap’.” Washington, DC: U.S. Chamber of Commerce, 2017. <<https://uscham.com/2VTfHl>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁴⁸ Andrew Restuccia, *Why some coal companies*.

¹⁴⁹ White House, *Statement by President Trump on the Paris*.

¹⁵⁰ Eric Wolff, Darius Dixon, „Paris deal foes to attend Trump’s climate announcement.“ New York: Politico, 2017. <<https://politi.co/2LHkAX9>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁵¹ Murray Energy Corporation, “Murray Energy Corporation Applauds President Trump’s Announcement that the United States will Withdrawal from from the Paris Climate Accord.” Ohio: 2017. <<http://bit.ly/2VDir3h>> [Žiūrėta 2019 04 02]
Veronica Stracqualursi, “How the US coal industry is reacting to the Paris Climate Accord withdrawal.” Niujorkas: ABC News, 2017. <<https://abcn.ws/2vUa3wZ>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁵² Zack Colman, „Donald Trump says US will leave Paris climate agreement.“ Washington DC: Climate Home News, 2017. <bit.ly/30i72o2> [Žiūrėta 2019 04 02]

ir galutinį rezultatą. 2017 m. birželio 1 d. D. Trumpo sprendimas pasitraukti iš susitarimo įtraukė abiejų pusių išsakytus argumentus ir retoriką. Viena vertus, D. Trumpas pareiškė, kad išstos iš susitarimo, tokiu būdu patenkindamas konservatyvių verslo grupių interesus. Kita vertus, D. Trumpas tame pačiame pareiškime bei vėlesniame laiške JT generaliniam sekretoriui teigė, kad JAV neatmeta valstybės dalyvavimo susitarime persiderėjimo galimybės, kuria būtų pagerintos JAV verslo grupių sąlygos susitarime. Remiantis Michelle Betsil ir Steven Bernstein, tokie rezultatai leidžia daryti išvadą, kad verslo grupių įtaka JAV pozicijai poderybiniu laikotarpiu buvo aukšta.

Taigi, kaip ir numato teorinio pagrindo prielaidos, surinkti įrodymai leidžia teigti, kad pirmoji priešastinio mechanizmo dalis gali būti patvirtinta. Reaguodamos į tarptautines derybas JT BKKK platformoje interesų grupės mobilizavosi ir siekė savo interesų prioretizavimo JAV derybinės pozicijos formavimo ir rezultato procese. Kadangi, remiantis kontekstinėmis žiniomis, šie įrodymai buvo tikėtini, galima teigti, kad jie yra aukšto patikimumo, tačiau žemo unikalumo, tai reiškia, kad mechanizmo dalis yra būtina, tačiau nepakankama sąlyga priešastinio mechanizmo veikimui. Visgi, būtina atkreipti dėmesį, kad Michelle Betsil ir Steven Bernstein įtakos vertinimo schemos pagrindu, pirmoji tyrimo hipotezė pasitvirtino tik iš dalies. Nors derybų, o vėliau ir poderybiniu laikotarpiu vyko aktyvus organizacijų mobilizacijos procesas, visgi jų įtaka buvo skirtinga nei implikavo teorinės prielaidos. Nevyriausybinių organizacijos derybų pradžioje pasižymėjo žema, o derybų pabaigoje ir ratifikavimo laikotarpiu aukšta įtaka, tuo tarpu iškastinio kuro pramonė visu derėjimosi ir ratifikavimo laikotarpiu pasižymėjo žema arba vidutine įtaka ir, skirtingai nei NVO, aukšto lygio poveikį sukėlė tik poderybiniame laikotarpyje, pasikeitus JAV prezidentams.

4. Antra priešastinio mechanizmo dalis. Politinės institucijos

4.1. Derybų etapas

Nors George W. Bush ar B. Clinton prezidentavimo laikotarpiu poliarizacija tarp partijų aplinkosauginiais klausimais nebuvo itin ryški, visgi prezidento B. Obamos prezidentavimo laikotarpiu klimato kaitos iššūkis tapo viena pagrindinių skirčių tarp demokratų ir respublikonų flango JAV politikoje, kuria nesutarta netgi dėl mokslinio antropogeninės klimato kaitos konsensuso.¹⁵³ Nepaisant tam tikrų atskirų atvejų, kai respublikonų partijos atstovai nagrinėtu laikotarpiu skatino partiją imtis veiksmų kovoje su klimato kaita,¹⁵⁴ *Center for American Progress* organizacijos 2015 m. tyrimo duomenimis, 53 proc. respublikonų Atstovų rūmuose ir 70 proc. Senate

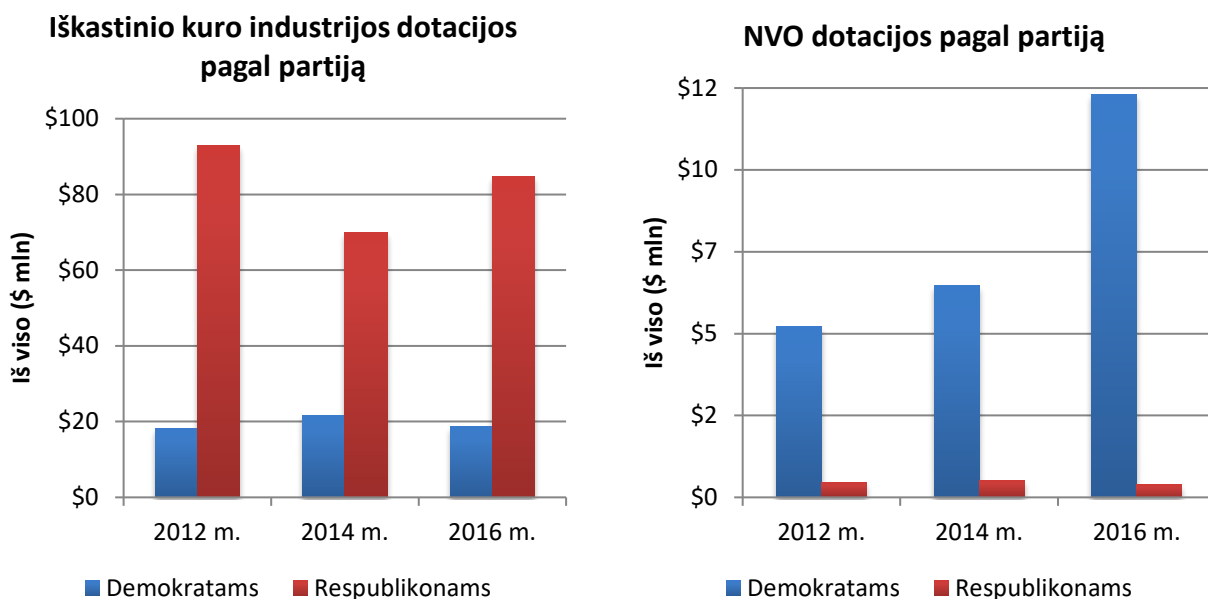
¹⁵³ Keith Gaby, "Republicans vs. Democrats: Why Washington is stuck on climate change (part 2)." Washington DC: EDF, 2013. <bit.ly/2E7XR0a> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁵⁴ *New York Times* publikuotame straipsnyje trys buvę respublikonų partijai priklausę EPA vadovai William D. Ruckelshaus (1970 – 1973 m., 1983 – 1985 m.), Lee M. Thomas (1985 – 1989 m.), William K. Reilly (1989 – 1993 m.) ir Christine Todd Whitman (2001 – 2003 m.) teigė, kad partija privalo imtis reikšmingų veiksmų kovoje su klimato kaita.

neigė klimato kaitos egzistavimą.¹⁵⁵ Tuo tarpu JAV demokratai buvo linkę įtraukti šį klausimą į politinę darbotvarkę ir inicijuoti kovą su klimato kaita.¹⁵⁶

Ši poliarizacija atsispindi ir interesų grupių dotacijų 5 ir 6 paveiksluose, kurie atskleidžia, kad iškastinio kuro industrijos kompanijų interesų grupės reikšmingai didesnę dalį savo lėšų skyrė respublikonų kandidatų paramai. Tuo tarpu daugiau nei 90 proc. nevyriausybinių organizacijų dotacijų nagrinėjamu laikotarpiu buvo skiriama demokratų politikams.

5 ir 6 paveikslai. Iškastinio kuro industrijos ir nevyriausybinių organizacijų dotacijos skirtingų partijų kandidatams¹⁵⁷

Dėl tokios partijų poliarizacijos klimato klausimo sprendime tapo itin aktualu, kokios partijos atstovų dauguma tam tikru metu kontroliavo Kongresą. 112-ojo Kongreso, veikusio 2011 – 2013 m., Atstovų rūmų daugumą po 2010 m. kadencijos vidurio rinkimų kontroliavo respublikonų partija. Nors demokratai galėjo pasigirti Senato dauguma, ji nebuvo pakankama, kad JAV klimato veiksmas galėtų remtis vienos partijos priimamais sprendimais ir balsų konsolidacija. Tai lėmė, kad iki pat 2014 m.

¹⁵⁵ Kristen Ellingboe, Tiffany Germain, Kiley Kroh, “The Anti-Science Climate Denier Caucus: 114th Congress Edition.” Thinks Progress, 2015. <<http://bit.ly/2Hgbtse>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁵⁶ Democratic National Committee, “2012 Democratic National Platform.” Washington, DC: 2012.

¹⁵⁷ OpenSecrets, “Mining.” Washington, DC: The Center for Responsive Politics. <<http://bit.ly/2YokAN3>> [Žiūrėta 2019 03 02]

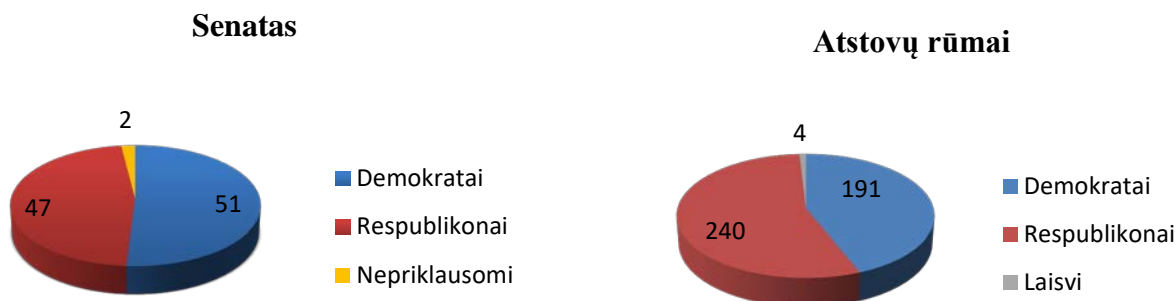
OpenSecrets, “Electric Utilities.” Washington, DC: The Center for Responsive Politics. <<http://bit.ly/2JBQFNb>> [Žiūrėta 2019 03 02]

OpenSecrets, “Oil & Gas.” Washington, DC: The Center for Responsive Politics. <<http://bit.ly/2WGYWTX>> [Žiūrėta 2019 03 02]

OpenSecrets, *Environment*.

kadencijos vidurio rinkimų, kai visišką Kongreso kontrolę perėmė respublikonai,¹⁵⁸ JAV klimato veiksmui buvo būtina abiejų partijų parama.

7 paveikslas. 112-ojo JAV Kongreso sudėtis¹⁵⁹

Nepaisant didelio respublikonų priešiško klimato kaitos klausimams, 2011 m. COP 17 Durbane, valstybėms nutarus sukurti naują visuotinį klimato kaitos susitarimą, šis sprendimas nesusilaukė rimtos respublikonų atstovų Kongrese kontrreakcijos. Jų susidomėjimas tarptautinio susitarimo procesu, kaip ir iškastinio kuro industrijos atveju, didėjo tik palaiptui antrosios Barack Obama kadencijos metu, artėjant pagrindinei 2015 m. Paryžiaus klimato kaitos konferencijai. Visgi politinė aklavietė ir aršios kovos valstybės viduje su Obamos „karu su anglimi“ mažino derybininkų tarptautinėse derybose laimėjimų rinkinio apimtį ir galimybę jose laviruoti.

Tarptautinės kovos su klimato kaita klausimas bei JAV vaidmuo jame didesnio dėmesio nesusilaukė iki pat 2012 m. prezidento rinkimų. 2012 m. rugsėjo mėn. Nacionalinės demokratų platformos dokumentas patvirtino partijos įsipareigojimus ir paramą JT klimato kaitos procesui, siekiant įgyvendinti susitarimus Kopenhagos, Kankūno ir Durbano konferencijų sprendimų pagrindu.¹⁶⁰ Kardinaliai skirtingos pozicijos laikėsi respublikonų flangas Kongrese, kurio nariai 2013 m. pateikė įstatymo projektą, siūlantį visiškai nutraukti paramą JT BKKK veiklai.¹⁶¹ Kongreso respublikonai savo nerimą dėl Barack Obamos klimato kaitos prioretizavimo antrosios kadencijos metu išreiškė ir John Kerry kandidatūros į valstybės sekretoriaus poziciją klausymo Senate metu, kuriame klimato skeptikas Jim Inhofe (R-Oklahoma), balsavęs prieš, pagrindine problema įvardijo

¹⁵⁸ Time, “2014 Election Results.” New York: Time, 2014. <<http://bit.ly/30mA8Te>> [Žiūrėta 2019 04 05]

¹⁵⁹ Ten pat.

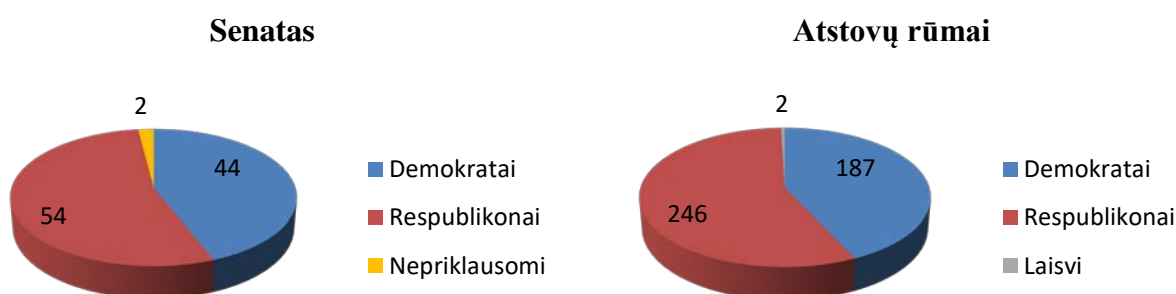
¹⁶⁰ Democratic National Committee, *2012 Democratic National Platform*.

¹⁶¹ House Committee of Foreign Affairs, „H.R.662.“ Washington DC: 2013.

baimę, kad John Kerry globalaus atšilimo problemą gali padaryti esminiu JAV iššūkiu ir užsienio politikos prioritetu.¹⁶²

Po 2014 m. kadencijos vidurio rinkimų, po kurių dominuojančią poziciją Kongrese užėmė respublikonai, anglies pramonės rėmėjas Mitch McConnell (R-Kentukis) tapo Senato daugumos lyderiu, o klimato skeptikas Oklahomos senatorius Jim Inhofe tapo Senato Aplinkos apsaugos komiteto pirmininku.¹⁶³ Nors respublikonų laimėjimas nepaveikė Obamos galimybių naudotis vykdomosiomis galiomis, tokie rezultatai apsunkino Obamos pastangas efektyviai kovai su klimato kaita, o tarptautinės sutarties pateikimo Kongresui alternatyva tapo dar tolimesnė.

8 paveikslas. 114-ojo JAV Kongreso sudėtis

Ryškėjant 2015 m. potencialaus tarptautinio susitarimo padariniams ir vis aiškiau realizuojantis JAV prisijungimo prie jo galimybei, Kongresas pradėjo aktyviau nagrinėti tarptautinio susitarimo derybų eigą. Be to, kad Vašingtone reziduojantys užsienio diplomatai buvo informuoti dėl respublikonų priešpriešos Paryžiaus klimato kaitos susitarimo atžvilgiu ir Obamos administracijos veiksmų klimato kaitos klausimais silpnumu nacionaliniame lygmenyje,¹⁶⁴ Kongrese buvo organizuota ir eilė klausymų, nagrinėjančių potencialaus tarptautinio susitarimo įtaką JAV. Iškastinio kuro pramonės žinutės buvo pakartotos 2015 m. balandžio mėn.¹⁶⁵ bei 2015 m. gruodžio 1 d. Atstovų rūmų Mokslo, erdvės ir technologijų komiteto klausymuose¹⁶⁶, o 2015 m. lapkričio 18 d. Senato Aplinkos apsaugos ir viešųjų darbų komiteto klausyme komiteto pirmininkas Jim Inhofe (R-

¹⁶²Senate Committee of Foreign Relations, „Nomination of John F. Kerry to be Secretary of State Hearing.“ Washington DC: 2013. <bit.ly/2HgCFqx> [Žiūrėta 2019 04 05]

¹⁶³Tom McCarthy, „Meet the Republicans in Congress who don’t believe climate change is real.“ London: the Guardian, 2014. <<http://bit.ly/2W3Akrp>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁶⁴Andrew Restuccia, „GOP to attack climate pact at home and abroad.“ New York: Politico, 2015. <politi.co/2VC0EJN> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁶⁵Committee on Science, space and technology, “Full Committee Hearing - The President’s UN Climate Pledge: Scientifically Justified or a New Tax on Americans?” Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2HsbyYw>> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁶⁶Committee on Science, space and technology, “Full Committee Hearing: The Administration’s Empty Promises for the International Climate Treaty.” Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2HjM8xl>> [Žiūrėta 2019 04 03]

Oklahoma) Senato daugumos pareiškimu patikino, kad jei prezidentas B. Obama siektų teisiškai įpareigojančio susitarimo, kuris turėtų būti pateiktas Senato peržiūrai, šis susitarimas Senate būtų atmestas ir JAV netaptų Paryžiaus susitarimo šalimi.¹⁶⁷

Prezidentui B. Obamai paskelbus apie sprendimą priimti tarptautinį susitarimą kaip vykdomąjį įsaką, abiejų Kongreso rūmų Užsienio reikalų komitetai 2015 m. spalio – gruodžio mėn. paruošė net 7 rezoliucijas, kuriomis nustatyta, kad bet koks JT BKKK COP 21 susitarimas turi būti traktuojamas kaip sutartis, reikalaujanti Senato patarimo ir pritarimo, o šio reikalavimo neišpildžius, Kongresas turėtų atsisakyti svarstyti biudžeto rezoliucijas ir asignavimus, susijusius su JT Žaliuoju klimato fondu,¹⁶⁸ kuriam B. Obama buvo įsipareigojęs skirti 3 mlrd. JAV dolerių.¹⁶⁹ Šis klausimas buvo adresuotas ir Senato Užsienio reikalų subkomiteto 2015 m. spalio 20 d. klausyme. Jame vyriausiasis JAV derybininkas Todd Stern atmetė J. Barrasso (R-Vajomingas) kaltinimus dėl antikonstitucinių veiksmų, siekiant aplenkti Kongreso pritarimo tarptautiniam susitarimui procedūras, bei patikino, kad susitarimas, įtrauksiantis ir besivystančias šalis, bus priimtas pagal JAV įstatymus ir įgyvendintas jau egzistuojančių teisės aktų pagrindu.¹⁷⁰

Taigi, nepaisant B. Obamos sprendimo nepateikti tarptautinio susitarimo Senato vertinimui, vyriausiojo JAV derybininko Todd Stern tarptautinėse klimato derybose veiksmai vis tiek buvo apriboti priešiška nusiteikusia Kongreso, kadangi amerikiečių delegacija turėjo siekti susitarimo, kuris galėtų būti įgyvendintas jau egzistuojančių JAV teisės aktų pagrindu vykdomųjų galių iniciatyva. Tai lėmė, kad JAV delegacija Paryžiaus konferencijoje turėjo aiškų, tačiau siaurą laimėjimų rinkinį, kuriuo siekė lankstaus, visas valstybes įtraukiančio ir teisiškai emisijų bei finansavimo tikslų įgyvendinti neįpareigojančio susitarimo.

4.2. Ratifikavimo etapas

Nors 2015 m. gruodžio mėn. galiausiai pasiekus Paryžiaus klimato kaitos susitarimą, Kongreso demokratai akcentavo būtinybę kovoje su klimato kaita imtis kuo skubesnių veiksmų ir teigė, kad Paryžiaus susitarimu formalizuotas procesas visoms valstybėms yra pirmasis visapusiškos emisijų

¹⁶⁷ Senate, „Examining the International Climate Negotiations.“ Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2W6Qb8s>> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁶⁸ Senate Committee on Foreign Relations, „S.Res.290.“ Washington DC: 2015.

House Committee on Foreign Affairs, „H.Con.Res.97.“ Washington DC: 2015.

House Committee on Foreign Affairs, „H.Res.544.“ Washington DC: 2015.

Senate Committee on Foreign Relations, „S.Con.Res.25.“ Washington DC: 2015.

Senate Committee on Foreign Relations, „S.Res.329.“ Washington DC: 2015.

House Committee on Foreign Affairs, „H.Con.Res.105.“ Washington DC: 2015.

House Committee on Foreign Affairs, „H.Res.218.“ Washington DC: 2015.

¹⁶⁹ White House, *Climate Change and President Obama's Action Plan*.

¹⁷⁰ Senate Committee on Foreign Relations, „2015 Paris International Climate Negotiations: Examining the Economic and Environmental Impacts.“ Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2Q3jljr>> [Žiūrėta 2019 04 03]

mažinimo visame pasaulyje žingsnis,¹⁷¹ Atstovų rūmų Užsienio reikalų komiteto 2015 m. gruodžio 18 d. rezoliucijoje pareikšta, kad JAV neturėtų pasirašyti, ratifikuoti, prisijungti ar patvirtinti 2015 m. gruodžio 12 d. Paryžiaus susitarimo.¹⁷² 2016 m. vasario 2 d. Atstovų rūmų Mokslo, erdvės ir technologijų komiteto klausyme pavadinimu „*Paris Climate Promise: A Bad Deal For America*“ komiteto pirmininkas Lamar Smith (R-Teksasas) kritikavo B. Obamos administracijos agentūras dėl nebendradarbiavimo tarptautinių derybų metu ir pakartojo, kad Paryžiaus susitarimu būtų sukurta didelė ekonominė žala, nesukuriant naudos aplinkai.¹⁷³

Taip pat ir 2016 m. respublikonų nacionalinėje platformoje griežtai atmestas bet koks Kioto protokolo arba Paryžiaus susitarimo darbotvarkės įgyvendinimas JAV bei atkreiptas dėmesys, kad joks panašaus tipo susitarimas negali įpareigoti JAV, kol jis nėra pateikiamas Senato peržiūrai ir ratifikavimui. Aršios respublikonų kritikos sulaukė ir JTBKKK sprendimas kaip visateisę narę į savo organizaciją priimti Palestiną. Respublikonų platformos dokumente pabrėžta, kad tokiomis aplinkybėmis, remiantis 1994 m. Užsienio reikalų autorizacijos aktu, prezidentui finansuoti JTBKKK būtų neteisėta dėl organizacijos prieštaravimo JAV pozicijai, palaikančiai Izraelio valstybę.¹⁷⁴ Tuo tarpu Demokratų nacionalinės platformos dokumente išreikštas tvirtas įsipareigojimas kovai su klimato kaita. Jame teigiama, kad demokratai sieks ne tik prezidento B. Obamos Paryžiaus susitarimu priimtų įsipareigojimų įgyvendinimo, bet ir jų viršijimo, keliant sau ir kitoms valstybėms dar ambicingesnius tikslus.¹⁷⁵

Galiausiai 2016 m. balandžio 22 d. Paryžiaus susitarimas buvo pasirašytas, o rugsėjo 3 d. ir priimtas. Vidaus teisinės aplinkos pasikeitimas JAV, kurio pagrindu tapo prezidento Klimato veiksmų planas ir federalinės valdžios reglamentų iniciatyvos, pakeitė JAV dalyvavimo galimybes daugiašalėse derybose, nereikalaudamas aktyvaus Kongreso vaidmens jose. Vis dėlto Kongreso pritarimo vengimas, naudojantis vykdomosiomis prezidento galiomis, neužtikrino B. Obamos administracijos iniciatyvų sėkmės ir tęstinumo. Be to, kad bet kokie vykdomieji federalinės valdžios įsakai, įskaitant ir JAV prisijungimą prie Paryžiaus susitarimo, lėmė teisinius bei politinius iššūkius, vykdomieji įsakai vienašališku sprendimu taip pat galėjo būti panaikinami kito JAV prezidento po 2016 m. prezidento rinkimų.

¹⁷¹ House Committee on Science, Space, & Technology, “Democrats explore economic and health benefits made possible by the Paris climate agreement.” Washington, DC: 2016. <<http://bit.ly/2WEmQ29>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁷² House Committee on Foreign Affairs, “H.Con.Res.105.” Washington DC: 2015.

¹⁷³ Committee on Science, Space, and Technology, *Hearing Paris Climate Promise*.

¹⁷⁴ Republican Committee, “Republican Platform 2016.” Washington, DC: 2016, 22.

¹⁷⁵ Democratic National Committee, “2016 Democratic National Platform.” Washington, DC: 2016, 40.

4.3. Poderybinis etapas

Prasidėjus naujojo prezidento D. Trump kadencijai, pademonstravusiai regresyvią klimato kaitos politiką, Senato Užsienio reikalų komiteto narys senatorius Benjamin Cardin (D-Marilandas) kartu su dar 23 demokratų senatoriais 2017 m. gegužės 4 d. pateikė rezoliuciją, kuria reikalavo Jungtinių Valstijų federalinės valdžios bendradarbiauti su tarptautine bendruomene kovoje su klimato kaita bei išlikti Paryžiaus susitarimo šalimi, įgyvendinant susitarime numatytus JAV įsipareigojimus.¹⁷⁶ Visgi respublikonai ragino prezidentą laikytis savo rinkiminių pažadų ir išstoti iš susitarimo. Tai pabrėžta 22 senatorių, sulaukusių virš 10 mln. JAV dolerių paramos iš iškastinio kuro industrijos,¹⁷⁷ laiške D. Trumpui¹⁷⁸ bei 2017 m. senatoriaus Roy Blunt pateiktame Senato Paryžiaus susitarimo vertinime, kuriame aiškiai atsispindėjo verslo grupių retorika.¹⁷⁹

Laikytis kampanijos pažadų bei išstoti iš Paryžiaus klimato kaitos susitarimo ragino ir kiti konservatyvūs respublikonai.¹⁸⁰ Taigi nenuostabu, kad prezidentui 2017 m. birželio 1 d. pareiškus apie sprendimą pasitraukti iš Paryžiaus klimato kaitos sutarties, dauguma respublikonų sveikino tokį D. Trumpo pasirinkimą. Visgi svarbu pažymėti, kad šis sprendimas sulaukė ir pasipriešinimo. Demokratai ir netgi dalis respublikonų nesutiko su prezidento sprendimu ir kaip ir kai kurie korporaciniai veikėjai teigė, kad pasitraukimas iš Paryžiaus susitarimo sumažina galimybes nukreipti globalias klimato ir energijos tendencijas industrijoms ir valstijoms palankia linkme.¹⁸¹

Taigi, aukšto patikimumo ir žemo unikalumo įrodymai, nurodantys kriterijų būtinumą, leidžia patvirtinti antrąją priežastinio mechanizmo dalį ir antrąją tyrimo hipotezę, kuria teigta, kad JAV politinės institucijos, t. y. Kongresas, siekė formuoti derybinę JAV poziciją, atsižvelgdamos į jų politikus remiančių interesų grupių preferencijas. Kaip ir buvo formuluojama antruoju ginamuoju teiginiu, Kongreso partinė poliarizacija itin atspindėjo ir interesų grupių pasiskirstymą, kur demokratai atstovavo nevyriausybinėms grupėms, o respublikonai verslo grupių interesus. Respublikonų kontroliuojamo Kongreso priešiškas Paryžiaus susitarimui lėmė itin siaurą JAV laimėjimų rinkinio apimtį. Visgi Kongreso narių galimybės pateikti savo vertinimą bei priimti galutinį sprendimą dėl JAV dalyvavimo Paryžiaus susitarime buvo apribotos prezidento B. Obamos sprendimo Paryžiaus susitarimą priimti kaip vykdomąjį įsaką, tokiu būdu nereikalaujant Kongreso peržiūros ir pritarimo. Tuo tarpu nors 2017 m. Donald Trump paskelbė apie sprendimą pasitraukti iš

¹⁷⁶ Senate Committee on Foreign Relations, "S.Res.155." Washington DC: 2017.

¹⁷⁷ Center for Responsive Politics, "Coal Mining: Top Recipients." Washington DC: 2016. <bit.ly/2HqY2oh> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁷⁸ United States Senate, laiškas, Washington DC, 2017 m. gegužės 25 d. <<http://bit.ly/2YsgGCP>> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁷⁹ Roy Blunt, „A Decision on Paris.“ Washington DC: 2017. <bit.ly/2W6afI2> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁸⁰ State of West Virginia Office of the Attorney General, laiškas, Charleston, 2017 m. gegužės 23 d. <<http://bit.ly/2LEaENR>> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁸¹ Zack Colman, *Donald Trump says US.*

Paryžiaus susitarimo, Kongreso indėlių šiame procese nustatyti sudėtinga, kadangi sprendimas atliktas vienašališkai, o ne pateikiant susitarimą Senato vertinimui. Dėl šios priežasties Paryžiaus susitarimo ateitis vis dar priklausė nuo vykdomosios, o ne įstatymų leidžiamosios valdžios.

5. Trečia priežastinio mechanizmo dalis. JAV derybinės grupės veikimas tarptautinėse derybose

5.1. Derybų etapas

Derybų pradžioje, t. y. Durbano ir Dohos konferencijose, B. Obamos administracija sulaukė itin aštrios tarptautinio lygmens veikėjų kritikos, kuria teigta, kad JAV taktiškai kenkia JT klimato deryboms ir siekia išvengti atsakomybės kovoje su klimato kaita.¹⁸² Nors silpnai JAV pozicijai derybų pradžioje įtakos turėjo 2012 m. prezidento rinkimai ir B. Obamos siekis būti juose perrinktu, visgi dėl priešiškos JAV politinės aplinkos griežto tarptautinio susitarimo pasiekimas tapo neįmanomas ir vėliau. Tai patvirtino ir B. Obama, kuris, nors ir išreiškė įsipareigojimą plėtoti švarią energetiką JAV antrosios kadencijos metu, 2012 m. metiniame pranešime pripažino, kad, turint omenyje skirtumą Kongrese reikšmingumą, JAV pritarimo efektyviam susitarimui kovoje su klimato kaita galimybės yra menkos.¹⁸³ Dėl šių priežasčių tarptautinių derybų eigoje tapo akivaizdu, kad Obamos administracijos derybinei delegacijai būtina siekti lankstaus susitarimo, kurį būtų galima įgyvendinti vykdomosios valdžios įgaliojimais.

6 lentelė. Pagrindiniai JAV derybinės pozicijos elementai JT BKKK derybų konferencijose

2012 m. Doha	<p>Griežta ir kieta pozicija, susilaukusi kitų valstybių (ypač besivystančių) kritikos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lanksti teisinė dokumento forma, leidžianti priimti susitarimą kaip vykdomąjį įsaką (palikta kitų konferencijų diskusijoms);¹⁸⁴ • Visų valstybių įtraukimas į susitarimą, t. y. 1992 m. ugniasienės tarp turtingųjų ir skurdesnių valstybių panaikinimas¹⁸⁵ – vienintelis susitarimas, kurį JAV galėtų pasirašyti (palikta kitų konferencijų diskusijoms);¹⁸⁶
--------------	---

¹⁸² Ed King, “Does Todd Stern have a point over 2C climate change target?” Washington DC: Climate Home News, 2012. <bit.ly/2E6lMgw> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁸³ White House, “Remarks by the President in State of the Union Address.” Washington DC: 2012. <bit.ly/2vWwAtd> [Žiūrėta 2019 04 05]

¹⁸⁴ International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Doha Climate Change Conference: 26 November – 8 December 2012.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(567), 2012, 14.

¹⁸⁵ International Institute for Sustainable Development, *Summary of the Doha Climate Change Conference*, 28.

¹⁸⁶ John Parnell, “USA election 2012: Why Obama or Romney is a vot for 6C.” Washington DC: Climate Home News. <<http://bit.ly/2JFYK3u>> [Žiūrėta 2019 04 03]

	<ul style="list-style-type: none"> • Prieštaravimas nuostolių ir žalos atlyginimo mechanizmo įtraukimui į naująjį tarptautinį susitarimą (dėl intensyvaus pilietinės visuomenės ir kitų valstybių spaudimo palikta kitų konferencijų diskusijoms);¹⁸⁷ • Prieštaravimas lygybės (ang. <i>equity</i>) ir bendrų, bet skirtingų įsipareigojimų principui (palikta kitoms konferencijų diskusijoms);¹⁸⁸ <p>Todd Stern išreiškė nusivylimą <i>Doha Climate Gateway</i> dokumentu, kuriuo nebuvo užtikrinta JAV pozicija, tačiau pareiškė tikintis, kad šie klausimai bus išspręsti ateityje.¹⁸⁹</p>
2013 m. Varšuva	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalinių įsipareigojimų planų (INDC) kūrimas, vengiant tarptautiniu lygmeniu nustatytų teisiškai apribojančių įsipareigojimų; • Skaidrumas: INDC pateikimas pagal bendras, bet lanksčias taisykles, galiojančias visoms valstybėms, globalus konsultacijų procesas ir reguliari įsipareigojimų įgyvendinimo peržiūra;¹⁹⁰ • 1992 m. ugniasienės panaikinimas; • Prieštaravimas nuostolių ir žalos atlyginimo mechanizmui (konferencijoje JAV nusileido ir mechanizmo įtraukimas buvo patvirtintas);¹⁹¹ • Prisitaikymo prie klimato kaitos mechanizmo įtraukimo palaikymas;¹⁹² • Viešųjų ir privačių finansų naudojimas.¹⁹³
2014 m. Lima	<ul style="list-style-type: none"> • Sutikimas su iš dalies teisiškai apribojančio susitarimo pobūdžiu, tačiau emisijų mažinimo tikslai bei finansavimo įsipareigojimai negali būti teisiškai įpareigojantys; • 1992 m. ugniasienės panaikinimas; • INDC paskelbti daug anksčiau nei Paryžiaus konferencija, prioritetą teikiamas pirmam 2015 m. pusmečiui; • INDC nustatyti tik klimato kaitos švelninimo įsipareigojimus (ne finansavimo ar prisitaikymo); • Įsipareigojimų peržiūros ir persvarstymo mechanizmas kas 5 metus, atsižvelgiant į besikeičiančias aplinkybes; • Diferencijuotos atsakomybės principas, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes (pritarta – nuostata adaptuota iš 2014 m. JAV-Kinijos susitarimo);

¹⁸⁷ Ed King, „Stern discipline: The US climate envoy walking a fine line.“ Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2HjPAIw>> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁸⁸ International Institute for Sustainable Development, *Summary of the Doha Climate Change Conference*, 9.

¹⁸⁹ Ed King, *Stern discipline*.

¹⁹⁰ International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Warsaw Climate Change Conference: 11-23 November 2013.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(594), 2013, 9 – 12.

¹⁹¹ Demand Climate Justice, “A Brief History of the United States and the UN Climate Change Negotiations.” *The World at 1 °C*, 2017. <<http://bit.ly/2JiSVK8>> [Žiūrėta 2019 04 02]

¹⁹² International Institute for Sustainable Development, *Summary of the Warsaw Climate Change Conference*, 10.

¹⁹³ Ten pat, 11.

	<ul style="list-style-type: none"> • Finansavimo šaltinių įvairovė. <p>Konferencijoje skatino valstybes pasiekti progresą, kadangi Limos konferencijos nesėkmė sukeltų riziką ne tik Paryžiaus konferencijos, bet ir visos JT BKKK efektyvumui.¹⁹⁴</p>
JAV INDC	<ul style="list-style-type: none"> • Sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 26 – 28 proc. iki 2025 m. (nuostata adaptuota iš 2014 m. JAV-Kinijos susitarimo) • Tikslų įgyvendinimui pasitelkiami Švarios energijos plano reglamentai, griežtesni degalų efektyvumo standartai transporto priemonėms bei metano emisijų panaikinimas.¹⁹⁵
2015 m. Paryžius	<ul style="list-style-type: none"> • Lanksti teisinė susitarimo forma (patvirtinta, tačiau COP 21 įvyko incidentas, kai paskutinę konferencijos dieną žodis <i>should</i> buvo pakeistas į <i>shall</i>, o tai reiškė teisiškai apribojančius emisijų tikslus ir būtinybę sutartį pateikti Senato vertinimui – galiausiai problema išspręsta JT sekretariatui patikinus, kad žodžių pakeitimas buvo spausdinimo klaida¹⁹⁶) • Peržiūros ir persvarstymo mechanizmas kas 5 metus; • Vieningos sistemos, sekančios valstybių progresą jų tikslų įgyvendinime, sukūrimas; • Besivystančios valstybės turėtų galėti gauti paramą, nuostolių ir žalos atlyginimą, o paramos teikėjai turėtų galėti veikti lanksčiai savo diskrecijos ir galimybių ribose;¹⁹⁷ • Teisingo darbuotojų perėjimo prie švarios energetikos užtikrinimas; • Ugniasienės panaikinimas – diferencijuotos atsakomybės principas, paremtas nacionalinėmis aplinkybėmis; • Įsipareigojimų įgyvendinimo tvarkaraščio nustatymas.¹⁹⁸ <p>JAV: Paryžiaus susitarimas įgalina tarptautinę bendruomenę žengti nauju keliu, užkertant kelią niokojantiems klimato kaitos padariniams, bei siunčia kritinę žinutę globaliai rinkai, skatindama technologinį proveržį.¹⁹⁹</p>

Nepaisant didelės tarptautinės bendruomenės kritikos derybų pradžioje, po Dohos konferencijos 2012 m. gruodžio mėn. buvo paskelbtas vienas esminių sprendimų Obamos administracijoje, lėmusių atsinaujinusį JAV elgesį ir pasiryžimą prisijungti prie tarptautinės kovos su klimato kaita – valstybės sekretoriumi buvo nominuotas John Kerry. Senatorius John Kerry (D-

¹⁹⁴ International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Lima Climate Change Conference: 1-14 December 2014.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(619), 2014, 27-43.

¹⁹⁵ United States of America, „U.S. Cover Note, INDC and Accompanying information.“ Washington DC: 2015.

¹⁹⁶ Ed King, “China rescues US from Paris climate deal “typo” fiasco.” Paris: Climate Home News, 2015. <<http://bit.ly/2WJ7cTr>> [Žiūrėta 2019 04 03]

¹⁹⁷ International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Paris Climate Change Conference: 29 November -13 December 2015.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(663), 2015, 6.

¹⁹⁸ UNFCCC, “US Submission on Elements of the 2015 Agreement.” New York: 2014.

¹⁹⁹ International Institute for Sustainable Development, *Summary of the Paris Climate Change Conference*, 13.

Masačiusetas) buvo vienas iš aktyviausių politikų, skatinusių Senato lyderystę klimato kaitos klausimų kontekste, todėl ir savo kandidatūros klausyme Senato Užsienio reikalų komitete pareiškė, kad klimato kaita bus viena iš prioritetinių jo vadovaujamo Valstybės departamento sričių.²⁰⁰ Tokį požiūrį J. Kerry pateisino ir tapęs valstybės sekretoriumi – jau 2014 m. J. Kerry paskelbė 7 gairių klimato kaitos planą, kuriuo 275 JAV misijų diplomatams visame pasaulyje nurodė klimato kaitos problemą iškelti į prioritetų sąrašą.²⁰¹

Galiausiai tarptautinėse derybose buvo jaučiamas nuosaikesnis JAV tonas bei kitokia JAV stovėseną tarptautinėse klimato kaitos derybose. Po asmeninės klimato kaitos temos prioretizavimo, JAV valstybės vidaus federalinė valdžia ėmėsi iniciatyvų sumažinti taršos lygį bei siekti emisijų mažinimo tikslų vykdomosiomis galiomis, todėl JAV derybinė grupė jau 2013 m. Varšuvos konferencijoje pradėjo ryžtingiau siekti 2015 m. susitarimo. Visgi, nepaisant to, esminė JAV derybinė pozicija ir požiūris į susitarimo formą dėl valstybės vidaus poliarizacijos išliko nepakitę. Dar 2013 m. Barack Obamos paskelbtame Klimato veiksmų plane punktas dėl JAV lyderystės tarptautinėje kovoje su klimato kaita įtvirtino ir JAV poziciją dėl ambicingo, įtraukiančio visas valstybes ir lankstaus susitarimo siekio.²⁰²

Tarptautinėje erdvėje vis aiškiau ėmė ryškėti skirtumai tarp skirtingų valstybių koalicijų, kurioms netiko siaura JAV laimėjimų rinkinio apimtis. Nepaisant to, kad mažų salų valstybių atstovai aktyviai agitavo už griežtą teisiškai įpareigojantį susitarimą, vyriausiasis derybininkas Todd Stern atmetė visus jų argumentus.²⁰³ Galiausiai, siekdama atsiribojimo nuo griežtos Kioto protokolo sistemos, susitikime Bonoje JAV pateikė pasiūlymą pačioms valstybėms nustatyti savo emisijų mažinimo tikslus. Nors tuo metu šis pasiūlymas susilaukė ir valstybių, ir aplinkos apsaugos organizacijų kritikos, jau 2013 m. 19-oje JT BKKK šalių konferencijoje Varšuvoje pasiektas šios idėjos realizavimo sutarimas.²⁰⁴

Prezidentui Obamai ir valstybės sekretoriui John Kerry prioretizavus kovą su klimato kaita ir norą palikti naująjį tarptautinį susitarimą kaip savo kadencijos palikimą, suvokta, kad siekiant sklandesnių JT BKKK derybų, būtina atšildyti santykius su Kinija – didžiausia teršėja pasaulyje. Po intensyvių dvišalių derybų ir susitikimų, 2014 m. lapkričio 12 d. politinė B. Obamos pergalė buvo pasiekta. Teisiškai neįpareigojančiu dvišaliu susitarimu JAV įsipareigojo iki 2030 m. sumažinti

²⁰⁰Senate Committee of Foreign Relations, *Nomination of John F. Kerry*.

²⁰¹ US Department of State, „We Need to Elevate the Environment in Everything We Do.“ Washington DC: DipNote, 2014. <bit.ly/2Vln1xX> [Žiūrėta 2019 04 06]

²⁰² Executive Office of the President, „The President’s Climate Action Plan.“ Washington DC: 2013,17-20

²⁰³ Sophie Yeo, „USA reveals red lines for 2015 climate change deal.“ Washington DC: Climate Home News, 2013. <<http://bit.ly/2Hks26l>> [Žiūrėta 2019 04 05]

²⁰⁴ Demand Climate Justice.

teršalų kiekį 26 – 28 proc. žemiau 2005 m. lygio, tuo tarpu Kinija įsipareigojo pasiekti aukščiausią emisijų tašką iki 2030 m. arba anksčiau, o penktadalį energijos tiekimo sudaryti iš atsinaujinančių šaltinių.²⁰⁵ Nors skeptikų susitarimas buvo kritikuojamas dėl netolygių įsipareigojimų tarp JAV ir Kinijos,²⁰⁶ susitarimo reikšmingumą JT klimato derybų kontekste, sugriovusį barjerus tarp Kinijos ir JAV, pabrėžė ne tik JAV administracijos, bet ir kiti politiniai lyderiai kaip buvęs Indijos aplinkos apsaugos ministras Jairam Ramesh.²⁰⁷ Vėliau sutarimas palaikyti stiprų ir ambicingą JT klimato kaitos susitarimą buvo pasiektas ir su Indija bei kitomis šalimis.²⁰⁸

Nors šis progresas lėmė pozityvų delegatų nusiteikimą prieš 2014 m. Limos konferenciją, jos metu neišvengta sudėtingų diskusijų, o pati konferencija vos nežlugo. JAV pozicija, nurodyta 6 lentelėje, nedžiugino ne tik pažeidžiamiausių valstybių, bet ir augančių ekonomikų, įskaitant ir Kinijos, su kuria dar prieš kelias savaites buvo pasiektas istorinis susitarimas. Galiausiai, nepaisant to, kad konferencija neišsprendė didžiausių ginčų tarp valstybių, priimtas sutarimas ir toliau siekti globalaus klimato kaitos susitarimo, kurio pagrindas būtų diferencijuota, tačiau atsižvelgianti į nacionalines aplinkybes, valstybių atsakomybę.²⁰⁹ Dėl šios priežasties jau 2015 m. kovo 31 d. JAV pateikė savo įsipareigojimų planą.²¹⁰ Visgi jis susilaukė daug priešiško iš valstybės vidaus grupių. Senato daugumos lyderis M. McConnell pareiškė, kad atsižvelgiant į tai, kad du trečdaliai JAV federalinės valdžios dar netgi nepasirašė Švarios energijos plano, o 13 valstijų jau įsipareigojo su juo kovoti, JAV tarptautiniai partneriai turėtų atsargiai vertinti įpareigojančio ir nepasiekiamo susitarimo priėmimą. Arši respublikonų opozicija kėlė pagrįstą tarptautinės bendruomenės susirūpinimą dėl Obamos administracijos galimybių Paryžiaus klimato kaitos konferencijoje bei tolimesnės susitarimo ateities po 2016 m. prezidento rinkimų.²¹¹

Nepaisant to, artėjant Paryžiaus konferencijai, vis aiškiau ryškėjo valstybių pozicijos bei sėkmingo tarptautinio susitarimo galimybės. JAV administracijos pastangos pasiekti Paryžiaus susitarimą išryškėjo ir pačios COP 21 konferencijos metu. Valstybės sekretoriaus John Kerry Paryžiaus konferencijos kalboje pakartojus savo asmeninį pasiryžimą ir įsipareigojimą kovoje su

²⁰⁵ Mark Landler, "U.S. and China Reach Climate Accord After Months of Talks." New York: the New York Times, 2014. <nyti.ms/2vTVeur> [Žiūrėta 2019 04 05]

²⁰⁶ Robert P. Murphy, „Progressives' Reaction to China Deal.

²⁰⁷ John Kerry, "China, America and Our Warming Planet." New York: the New York Times, 2014. <nyti.ms/2HjHqi4> [Žiūrėta 2019 04 05]

Ed King, "US-China climate pacts tumbles barriers to a global deal." Washington DC: 2014. <bit.ly/30sh4Do> [Žiūrėta 2019 04 05]

²⁰⁸ White House, "A Historic Commitment to Protecting the Environment and Addressing the Impacts of Climate Change." Washington DC: 2017. <bit.ly/2YvmQC7> [Žiūrėta 2019 04 05]

²⁰⁹ International Institute for Sustainable Development, *Summary of the Lima*, 43-45.

²¹⁰ United States of America, *U.S. Cover Note*.

²¹¹ Ed King, „US climate plans will survive Republican attacks, say officials.“ Washington DC: Climate Home News, 2015. <bit.ly/2LCXII3> [Žiūrėta 2019 04 02]

klimato kaita, buvo išreikštas palaikymas globaliam susitarimui ir raginimas tokią pačią paramą pademonstruoti ir kitas valstybes. Be papildomo JAV savanoriško pažado padidinti JAV klimato paramą virš 800 mlrd. JAV dolerių iki 2020 m., JAV derybinė grupė taip pat prisijungė prie naujo galios polio JTBKKK derybose – Aukštų ambicijų koalicijos (ang. *High Ambition Coalition*), kuria ir dalis išvysčiusių, ir besivystančių valstybių agitavo už ambicingą ir mokslškai pagrįstą tarptautinio klimato kaitos susitarimo tikslą.²¹²

Galiausiai nuo 2011 m. kurtas ir 2015 m. priimtas Paryžiaus susitarimas tapo antrosios kadencijos metu klimato kaitos klausimą prioretizavusio B. Obamos laimėjimu, įveikusių priešišką valstybės vidaus opoziciją bei sugriovusiu ugniasienę tarp besivystančių ir išsivysčiusių valstybių. Susitarimu patenkinti visi JAV vyriausybės siauros derybinės pozicijos reikalavimai, įskaitant griežtą skaidrumo sistemą, silpnesnę žalos ir nuostolių nuostatą bei neįpareigojantį besivystančių valstybių finansinės paramos įpareigojimą.²¹³

5.2. Ratifikavimo etapas

JAV lyderystė tarptautinėje erdvėje buvo pademonstruota ir tarptautinio susitarimo ratifikavimo etape. JAV skatino valstybes kuo greičiau pasirašyti ir ratifikuoti istorinį Paryžiaus klimato kaitos susitarimą.²¹⁴ Nors tarptautiniu lygmeniu²¹⁵ Baltieji rūmai sulaukė nerimo iš kitų veikėjų dėl aršios respublikonų opozicijos, Aukščiausiojo Teismo sprendimo suspenduoti Švarios energijos planą ir realių galimybių priimti Paryžiaus susitarimą, 2016 m. administracija galiausiai įgyvendino savo planą ir susitarimą ratifikavo. Dėl aktyvaus B. Obamos administracijos advokataavimo tarptautiniu lygmeniu Paryžiaus susitarimas įsigaliojo jau po rekordiškai trumpo 11 mėn. laiko nuo jo sukūrimo datos. Palyginus su 8 metus trukusiu Kioto protokolo ratifikavimo etapu, tai buvo įspūdingas tarptautinės bendruomenės pasiekimas, kurio nuopelnus Senyi Nafu, Malio ir Afrikos grupės derybininkė Paryžiaus konferencijoje, priskyrė būtent B. Obamai, sukėlusiam spaudimą Kinijai, Indijai bei ES.²¹⁶

Visgi, nepaisant sėkmingo Baltųjų rūmų Paryžiaus susitarimo plano įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu, vis daugiau nerimo kėlė artėjantys 2016 m. prezidento rinkimai. Nors JAV derybinės grupės vyriausiasis derybininkas tikino savo kolegas Briuselyje bei Londone, kad respublikono išrinkimas nelemtų sunkiai iškovoto susitarimo subyrėjimo dėl siekio išlaikyti teigiamą JAV

²¹² John Kerry, „Remarks on COP21 And Action Beyond Paris.“ Paris, 2015. <bit.ly/2W9O2ct> [Žiūrėta 2019 04 02]

²¹³ UNFCCC, *Paris Agreement*.

²¹⁴ *The White House, Remarks by President Obama on the United States formally.*

²¹⁵ Ed King, „US climate envoy bats off fears Republicans will ditch Paris pact.“ London: Climate Home News, 2016. <bit.ly/2E5bg9a> [Žiūrėta 2019 04 15]

²¹⁶ Megan Darby, „Obama’s climate legacy: China, India and the Paris pact.“ Washington DC: Climate Home News, 2017. <bit.ly/2VolxTF> [Žiūrėta 2019 04 15]

reputaciją tarptautinėje erdvėje,²¹⁷ visgi vis dažnesnė respublikonų kandidatų Ted Cruz, Marco Rubio, o vėliau ir pagrindinio kandidato Donald Trump kritika Paryžiaus susitarimo atžvilgiu ir B. Obamos klimato kaitos politikai kėlė abejones ir baimę dėl JAV dalyvavimo kovoje su klimato kaita ateityje.

5.3. Poderybinis etapas

Pozityvų 2016 m. vykusios 22-osios šalių konferencijos Marakeše klimatą pakeitė naujienos, kad 50-uojų JAV prezidentu tapo klimato skeptikas Donald Trump, pažadėjęs išstoti iš Paryžiaus susitarimo, tapus JAV prezidentu. Atsižvelgdamas į tai, valstybės sekretorius John Kerry baigiamojoje konferencijos kalboje netiesiogiai kreipėsi į naujai išrinktą prezidentą, skatindamas jį tęsti JAV lyderystę tarptautinėje kovoje su klimato kaita.²¹⁸ Visgi JAV derybinė pozicija prezidento pareigas pradėjus eiti Donaldui Trumpui pasikeitė. Nors vizito Europoje metu buvo pastebėtas nuosaukesnis JAV prezidento požiūris į Paryžiaus klimato kaitos susitarimą, o Europos ir kiti pasaulio lyderiai kūrė spaudimą, skatinantį pasilikti susitarime,²¹⁹ 2017 m. balandžio mėn. vykusiame G7 energetikos ministrų suvažiavime energetikos sekretorius Rick Perry dėl chaotiškos valstybės vidaus situacijos atsisakė prisidėti prie kitų valstybių palaikymo Paryžiaus klimato kaitos susitarimui.²²⁰ Taip pat 2017 m. Bonos konferencijoje leista dalyvauti daug mažesnei, tik 7 delegatus siekiančiai, derybų delegacijai nei ankstesniais metais, skirtai stebėti, kad nebūtų pažeidžiami JAV nacionaliniai interesai.²²¹

Šie signalai kėlė nerimą tarptautinei bendruomenei, kai galiausiai 2017 m. birželio 1 d. Donald Trump paskelbė ir apie sprendimą pasitraukti iš klimato kaitos susitarimo, o rugpjūčio 4 d. tai pakartojo laiške JT generaliniam sekretoriui Antonio Guterres. Visgi kadangi susitarimo sąlygos numato, kad nei viena valstybė negali pasitraukti iš susitarimo iki 2020 m. lapkričio mėn., o formaliai informuoti JT dėl savo intencijų palikti susitarimą iki 2019 m. lapkričio mėn.,²²² JAV diplomatės Nikki Haley laiškas pasitarnavo tik kaip priminimas tarptautinei bendruomenei, kad naujoji JAV administracija siekia palankesnių sąlygų JAV išitraukimui į Paryžiaus susitarimą iš naujo, t. y. susitarimo, palankesnio JAV verslui, žmonėms, darbuotojams ir mokesčių mokėtojams bei ekonomikai.²²³ Jei tokių sąlygų JAV nesulauks, laiške pabrėžiama, kad Paryžiaus susitarimo 28

²¹⁷ Ed King, *US climate envoy bats off fears*.

²¹⁸ John Kerry, „Remarks at the 22nd Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change.“ Marrakech: 2016. <bit.ly/2Q3O2Fp> [Žiūrėta 2019 04 15]

²¹⁹ Zack Colman, *Donald Trump says*.

²²⁰ Karl Mathiesen, “Directionless, US climate negotiators head to UN talks.” Washington DC: Climate Home News, 2017. <bit.ly/2YshHuM> [Žiūrėta 2019 04 20]

²²¹ Carolyn Beeler, „An unusually small US delegation will defend US climate policies in Bonn this weekend.“ PRI, 2017. <bit.ly/2LQRrsK> [Žiūrėta 2019 04 20]

²²² United Nations, *UN officially notified of US*.

²²³ White House, *Statement by President*.

straipsnio 1 paragrafo pagrindu JAV Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui pateiks oficialų raštišką pranešimą apie savo pasitraukimą iš Paryžiaus susitarimo, kai tik galės tai padaryti.²²⁴

Taigi, kaip ir numato dviejų lygmenų teorija, B. Obamos administracijos derybų delegacijos veikimas tarptautinėje erdvėje buvo dvilypis. Nors, JAV administracija susilaukė kritikos iš tarptautinės bendruomenės, nevyriausybinų aplinkos apsaugos organizacijų bei JAV politinio elito lyderių dėl silpno įsitraukimo į tarptautinę kovą su klimato kaita, Kongresas vis labiau spaudė B. Obama nutraukti kovos su klimato kaita veiksmus nacionaliniu, o vėliau ir tarptautiniu lygmeniu. Atsižvelgiant į tai (o taip pat į politinius procesus – 2012 m. prezidento rinkimus ir asmeninį klimato kaitos temos prioretizavimą vėlesniame derybų etape) derybų delegacija keitė savo poziciją tarptautinėse derybose, iš pradžių užimdama itin griežtą ir regresyvią, o vėliau pozityvesnę ir atviresnę poziciją. B. Obamos sprendimas nesikonsultuoti su Kongresu bei priimti Paryžiaus susitarimą kaip vykdomąjį įsaką lėmė derybų delegacijos veikimo tarptautinėje erdvėje monopolizavimą, todėl galiausiai, nors priešiškos vidaus grupės turėjo įtakos tarptautinių derybų procesui bei siauresniam JAV laimėjimų rinkiniui, tai neturėjo poveikio galutiniam sprendimui ratifikuoti susitarimą. Būtina pažymėti, kad monopolizuotas veikimas tarptautinėje erdvėje lėmė ir naujai išrinkto prezidento galimybes priimti vienašališką sprendimą nutraukti tarptautinių JAV įsipareigojimų vykdymą bei pasitraukti iš Paryžiaus susitarimo. Taigi surinktų aukšto patikimumo ir žemo unikalumo įrodymų pagrindu trečioji priežastinio mechanizmo dalis ir hipotezė gali būti patvirtinta.

Išvados

Šiuo darbu siekta papildyti valstybių veikimo ilgai trunkančiose tarptautinėse derybose tyrimų lauką bei prisidėti prie JAV, vienos svarbiausių klimato kaitos derybose žaidėjų, veikimo jose akademinės diskusijos. Remiantis R. Putnam dviejų lygmenų teorija ir Ch. Downie teorinėmis prielaidomis, tyrime identifikuoti pagrindiniai veiksniai, lemiantys JAV klimato kaitos derybinės pozicijos nepastovumą ilgai trukusių derybų kontekste. Tyrime nustatyta, kad klimato kaitos iššūkis Jungtinių Amerikos Valstijų politinėje arenoje yra itin sudėtingas ir jautrus, o tai akivaizdžiai atsispindi ir šios valstybės kintančioje pozicijoje, silpninančioje bei destabilizuojančioje tarptautinius aplinkos apsaugos susitarimus.

Kaip ir indikavo pirmasis darbo ginamasis teiginys, JAV vidaus bei tarptautinių veiksmų sąveika **kompleksiškai** veikė JAV pozicijos nepastovumą tarptautinėse derybose. Baltųjų rūmų delegacijos strategijas tarptautinėse derybose lėmė ne tik kitų derybose dalyvaujančių valstybių

²²⁴ United Nations, *UN officially notified of US.*

laimėjimų rinkiniai, bet ir JAV vidaus veikėjų mobilizacija palaikant ar prieštaraujant susitarimui. Tai, atitinkamai, turėjo reikšmingos įtakos formuojant JAV laimėjimų rinkinį tarptautinėse derybose. Dėl poliarizuotos vidaus valstybės politinių interesų struktūros JAV atstovai tarptautinėse derybose negalėjo prisiimti griežtų ir ambicingų kovos su klimato kaita įsipareigojimų, o dėl Kongreso priešpriešos – paremti savo sprendimo naujais įstatymiais aktais, kurie užtikrintų sėkmingą ir nuoseklų įsipareigojimų įgyvendinimą.

Kaip ir numatė R. Putnam teorija bei Ch. Downie teorinės prielaidos, interesų grupės aktyviai įsitraukė į JAV derybinės pozicijos formavimą, siekdamas savo interesų atspindėjimo. Nevyriausybines aplinkos apsaugos organizacijos aktyviai siekė paveikti JAV derybų delegaciją jau nuo pat derybų pradžios, artikuluodamos savo pasiūlymus derybų pozicijai, o verslo grupės aktyviau į šį procesą įsitraukė tik derybų etapo pabaigoje, kai teršėjų industrijai vis aiškiau ryškėjo susitarimo kaštai. Artėjant susitarimo priėmimui kūrėsi ir naujos koalicijos, tapusios naujais galios centrais JAV derybinės pozicijos formavime. Visgi interesų grupės pasižymėjo skirtingu poveikiu valstybės derybinei pozicijai nei indikavo teorinėmis prielaidomis paremta pirmoji hipotezė. Nevyriausybinių organizacijų bei iškastinio kuro verslo grupių įtakos pozicionavimo sėkmė rėmėsi ne tik jų resursais, bet ir federalinės valdžios ambicijomis bei ideologija, t. y. demokrato B. Obamos prezidentavimo laikotarpiu didesne įtaka sprendimų priėmimo procese disponavo nevyriausybines organizacijos, tuo tarpu respublikono D. Trumpo prezidentavimo laikotarpiu – iškastinio kuro verslo grupės.

Politinių institucijų atstovai, kaip ir numatė R. Putnam dviejų lygių žaidimo teorijos prielaidos bei antrasis ginamasis teiginys, siekė paveikti JAV dalyvavimo Paryžiaus susitarime sprendimą, tampriai atspindėdami jas remiančių interesų grupių pozicijas. Kol demokratai, kuriems skiriama daugiau nei 90 proc. aplinkos apsaugos organizacijų dotacijų, aktyviai kėlė klimato kaitos klausimus bei palaikė tarptautines JAV pastangas prisidėti prie aplinkos apsaugos iššūkių sprendimo, respublikonų atstovai rėmėsi verslo grupių pateikiamais argumentais, kuriais išreikšta griežta opozicija Paryžiaus susitarimo priėmimui. Šiuo atveju svarbios dvi priežastinio mechanizmo pasekmės: pirma, priešiška nusiteikęs respublikonų kontroliuojamas Kongresas lėmė siauresnį laimėjimų rinkinį; antra, prezidento sprendimas įgyvendinti susitarimą kaip vykdomąjį įsaką lėmė tai, kad su Kongresu galiausiai nebuvo vykdyta jokių derybų vidaus lygmenyje. Dėl šios priežasties Senato reikalavimai pateikti susitarimą Senato peržiūrai nebuvo patenkinti, o ir 2017 m. sprendimas dėl pasitraukimo iš susitarimo buvo priimtas tik naujai išrinkto respublikonų prezidento vienašališku sprendimu.

Taigi, tarptautinių derybų metu Baltųjų rūmų administracija buvo spaudžiama ne tik kitų valstybių tarptautinėje erdvėje, tačiau ir vidaus grupių – politinių institucijų bei nevyriausybinių

veikėjų. Visgi būtina pažymėti, kad, kaip ir numatė dviejų lygmenų teorija, JAV prezidento institucija buvo ne tik ribojama vidaus grupių, tačiau, atsižvelgdama į asmeninius motyvus, galėjo ir autonomiškai priimti bei keisti sprendimus, leidusius laisviau laviruoti tarptautinėse derybose. JAV prezidento B. Obamos vidaus poliarizacijos nulemta strategija priimti susitarimą kaip vykdomąjį įsaką leido jam pašalinti priešiška nusiteikusio Senato kliūtį tarptautinėse derybose ir galiausiai, nors ir su mažesniu laimėjimų rinkiniu, priimti susitarimą. Visgi dėl tokio siauro rinkinio ir JAV sąlygų įgyvendinimo buvo priimtas susitarimas, kuris neturėjo reikšmingų kontrolės mechanizmų ir buvo gana silpnas, o 2017 m. šis sprendimas leido naujai išrinktam prezidentui priimti vienašališką sprendimą pasitraukti iš Paryžiaus susitarimo.

Tyrimė atskleista, kad nė vienos priežastinio mechanizmo dalies įrodymai nėra aukšto unikalumo, t. y. nė viena atskira priežastinio mechanizmo dalis nėra pakankama priežastinei veiksmų sekai atskleisti. Tačiau, kaip ir numatyta pasekmės aiškinimo proceso atsekimo metodu, tik visų mechanizmo elementų, pasižyminčių aukštu patikimumu, **sąveika** sukuria tyrimė siektą minimaliai pakankamą paaiškinimą, kokie veiksniai bei veikėjai lėmė JAV derybų pozicijos pokytį. Priežastiniu mechanizmu nustatyta, kad JAV pozicijos kaitą nulėmė keletas vienas su kitu susijusių veiksnių: (1) partinis susiskaldymas Kongrese, aiškiai atspindintis sąsajas su nevyriausybinė veikėjų pozicijomis, (2) JAV prezidento noras ir galimybės išvengti bipartizaninio Kongreso vertinimo ir įtakos tarptautinio susitarimo atžvilgiu; (3) netvarus ir nuo politinių pasikeitimų Baltuosiuose rūmuose bei Kongrese priklausantis derybų pozicijos formavimo mechanizmas, ypač aiškiai pasireiškiantis susitarimo ratifikavimo etape.

JAV veiksmų galimybės ir sprendimai ateityje suteikia erdvės naujiems tyrimams, galintiems papildyti šį akademinį lauką, atsižvelgiant ne tik į kitas teorines perspektyvas, bet ir naujas empirines aplinkybes. Teisinę galią turintis prezidento sprendimas pasitraukti iš Paryžiaus klimato kaitos susitarimo galės būti paskelbtas tik 2019 m. lapkričio 4 d. Jei toks nutarimas būtų priimtas, JAV iš susitarimo išstotų tik 2020 m. lapkričio 4 d., t. y. kitą dieną po naujų prezidento rinkimų, galinčių sukurti naujų pasekmių JAV pozicijai tarptautiniame susitarime. Atsižvelgiant į tyrimė identifikuotus JAV pozicijos kaitos veiksnius, galima tikėtis, kad ir D. Trumpo sprendimas 2019 m. lapkričio 4 d., ir naujų prezidento rinkimų rezultatai prisidės prie JAV pozicijos kaitos susitarimo kontekste, kurių kontekste mobilizuosis nauji galios centrai bei koalicijos, todėl rekomenduojamas nuoseklus tyrimų vystymas šiame akademiniam lauke, atsižvelgiant ir į alternatyvias teorines prieigas, ir į naujas empirines aplinkybes.

Literatūros sąrašas

1. Agrawala, Shardul, Steinar Andresen, „Indispensability and Indefensibility – The United States in the Climate Treaty Negotiations.“ *Global Governance*, 5(4), 1999.
2. American Association for the Advancement of Science, “AAAS Statement on Paris Agreement on Climate Change.” Washington, DC: 2017. <<http://bit.ly/aaastatement>> [Žiūrėta 2019 03 02]
3. Bang, Guri, „Signed but not Ratified: Limits to U.S. Participation in International Environmental Agreements.“ *Review of Policy Research*, 28(1), 2011.
4. Bang, Guri, Arild Underdal, Steinar Andresen, *The Domestic Politics of Global Climate Change – Key Actors in International Climate Cooperation*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2015.
5. Bang, Guri, Jon Hovi, Detlef F. Sprinz, “US presidents and the failure to ratify multilateral environmental agreements.” *Climate Policy*, 12(6), 2012.
6. Beach, Derek, Rasmus Brun Pedersen, *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines*. An Arbor: the University of Michigan Press, 2013.
7. Beeler, Carolyn, „An unusually small US delegation will defend US climate policies in Bonn this weekend.“ PRI, 2017. <bit.ly/2LQRrsK> [Žiūrėta 2019 04 20]
8. Blunt, Roy, „A Decision on Paris.“ Washington DC: 2017. <bit.ly/2W6afI2> [Žiūrėta 2019 04 03]
9. Burck Jan, et al., *Climate Change Performance Index*. Bonn: Germanwatch, 2019. <<http://bit.ly/climateperformance>> [Žiūrėta 2019 03 02]
10. Capital Research Center, “BlueGreen Alliance.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/influence_bga> [Žiūrėta 2019 03 02]
11. Capital Research Center, “Environmental Defense Fund Action.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/edf_action> [Žiūrėta 2019 03 02]
12. Capital Research Center, “Environmental Defense Fund.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/edf_fund> [Žiūrėta 2019 03 02]
13. Capital Research Center, “RepublicEn.” Washington, DC: InfluenceWatch. <http://bit.ly/republic_en> [Žiūrėta 2019 03 02]
14. Carola Betzold, “Non-State Actors in International Climate Change Negotiations: A Synthesis.” A Working Paper No. 61, National Centre of Competence in Research, 2013.
15. Climate Home News, “As it happened: World leaders pledge climate action in New York.” New York: 2014. <<http://bit.ly/2VZqlDh>> [Žiūrėta 2019 04 02]
16. Climate Home News, „NGO demands Trump-Pruitt emails on Paris withdrawal.“ London: 2017. <<http://bit.ly/2WIyvNB>> [Žiūrėta 2018 04 02]
17. Colman, Zack, „Donald Trump says US will leave Paris climate agreement.“ Washington DC: Climate Home News, 2017. <bit.ly/30i72o2> [Žiūrėta 2019 04 02]

18. Committee on Science, space and technology, “Full Committee Hearing - The President’s UN Climate Pledge: Scientifically Justified or a New Tax on Americans?” Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2HsbyYw>> [Žiūrėta 2019 04 03]
19. Committee on Science, space and technology, “Full Committee Hearing: The Administration’s Empty Promises for the International Climate Treaty.” Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2HjM8xl>> [Žiūrėta 2019 04 03]
20. Committee on Science, Space, and Technology, “Hearing on Paris Climate Promise: A Bad Deal for America.” (114-57). Washington DC: 2016.
21. Congressional Research Service Library, “Treaties and other international agreements: the role of the United States Senate.” (66-922 CC). Washington DC: U.S. Government Printing Office, 2001.
22. Cornwall, Warren, “Can U.S. states and cities overcome Paris exit?” *Science*, 356(6342), 2017.
23. Darby, Megan, „Obama’s climate legacy: China, India and the Paris pact.“ Washington DC: Climate Home News, 2017. <bit.ly/2VolxTF> [Žiūrėta 2019 04 15]
24. Demand Climate Justice, “A Brief History of the United States and the UN Climate Change Negotiations.” *The World at 1 °C*, 2017. <<http://bit.ly/2JiSVK8>> [Žiūrėta 2019 04 02]
25. Democratic National Committee, “2012 Democratic National Platform.“ Washington, DC: 2012.
26. Democratic National Committee, “2016 Democratic National Platform.“ Washington, DC: 2016.
27. Donohue, Thomas J., “Global Climate Proposal Deserves Serious Scrutiny.“ Washington DC: 2015. <<https://uscham.com/2WFNeJl>> [Žiūrėta 2019 04 02]
28. Downie, Christian, „Three Ways to Understand State Actors in International Negotiations: The Case of climate change in the Clinton years (1993-2000).“ *CegNet Working Paper*, Regulatory Institutions Network, 2014.
29. Downie, Christian, „Toward an understanding of state behaviour in prolonged international negotiations.“ *CEGNet Working Paper*, 37, 2014.
30. Eatmon, Thomas D., “Paradiplomacy and Climate Change: American States as Actors in Global Climate Governance.” *Journal of Natural Resources Policy Research*, 1(2), 2009.
31. Ellingboe, Kristen, Tiffany Germain, Kiley Kroh, “The Anti-Science Climate Denier Caucus: 114th Congress Edition.” *Thinks Progress*, 2015. <<http://bit.ly/2Hgbtse>> [Žiūrėta 2019 04 02]
32. EPA, “Global Greenhouse Gas Emissions Data.” Washington, DC: EPA. <<http://bit.ly/2LI8fSr>> [Žiūrėta 2019 05 10]
33. Eule, Stephen, “The High Cost of Filling in the Obama Administration’s Paris Pledge ‘Gap’.” Washington DC: U.S.Chamber of Commerce, 2017. <<https://uscham.com/2VTftHI>> [Žiūrėta 2019 04 02]
34. Executive Office of the President, „The President’s Climate Action Plan.“ Washington DC: 2013.
35. ExxonMobil, “Statements on Paris climate agreement.” Irvingas: 2016. <<https://exxonmobil.co/2E4HG3O>> [Žiūrėta 2019 04 02]

36. Friends of the Earth, “U.S. exit from Paris Agreement will accelerate climate crisis.” Washington, DC: 2017. <<http://bit.ly/foe201706>> [Žiūrėta 2019 03 02]
37. Gaby, Keith, “Republicans vs. Democrats: Why Washington is stuck on climate change (part 2).” Washington DC: EDF, 2013. <bit.ly/2E7XR0a> [Žiūrėta 2019 04 02]
38. Global Energy Institute, “U.S. Chamber Statement on President’s Agreement with China on Greenhouse Gas Emissions.” Washington, DC: 2014. <<http://bit.ly/2JjGZrk>> [Žiūrėta 2019 04 02]
39. Grossman, Andrew M., “Pitfalls of Unilateral Negotiations at the Paris Climate Change Conference.” Washington, DC: 2015. <<http://bit.ly/2vT62c8>> [Žiūrėta 2019 04 02]
40. Hackbarth, Sean, “Two Big Problems for President Obama’s Paris Climate Efforts.” Washington, DC: 2015. <<https://uscham.com/2Vr8HUY>> [Žiūrėta 2019 04 02]
41. Hackbarth, Sean, “When It Comes to Carbon Regulations, Washington Is Much More Important than Paris.” Washington, DC: 2015. <<https://uscham.com/2E7UUMX>> [Žiūrėta 2019 04 02]
42. Hongju Koh, Harold, “On American Exceptionalism.” *Faculty Scholarship Series*, 1778, 2003. <<http://bit.ly/2LQfiIG>> [Žiūrėta 2019 04 02]
43. House Committee of Foreign Affairs, „H.R.662.“ Washington DC: 2013.
44. House Committee on Foreign Affairs, „H.Con.Res.105.“ Washington DC: 2015.
45. House Committee on Foreign Affairs, „H.Con.Res.97.“ Washington DC: 2015.
46. House Committee on Foreign Affairs, „H.Res.218.“ Washington DC: 2015.
47. House Committee on Foreign Affairs, „H.Res.544.“ Washington DC: 2015.
48. House Committee on Science, Space, & Technology, “Democrats explore economic and health benefits made possible by the Paris climate agreement.” Washington, DC: 2016. <<http://bit.ly/2WEmQ29>> [Žiūrėta 2019 04 02]
49. Hunt, Elle, Sam Levin, Tom McCarthy, „Paris climate agreement: World reacts as Trump pulls out of global accord – as it happened.“ The Guardian, 2017. <<http://bit.ly/2VhDmnz>> [Žiūrėta 2019 03 02]
50. Ignatief Michael, (ed.), *American Exceptionalism and Human Rights*. Princeton: Princeton University Press, 2005.
51. InfluenceMap, “Big Oil and the Obstruction of Climate Regulations.” London: 2015.
52. InfluenceMap, “Corporate impact on climate policy may be more important than physical emissions – introducing the 50 Most Influential.” London: 2017.
53. InfluenceMap, “Corporate Lobbying. How Companies Really Impact Progress on Climate.” London. <<http://bit.ly/2Qb0dAl>> [Žiūrėta 2019 03 02]
54. International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Doha Climate Change Conference: 26 November – 8 December 2012.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(567), 2012.
55. International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Warsaw Climate Change Conference: 11-23 November 2013.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(594), 2013.

56. International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Lima Climate Change Conference: 1-14 December 2014.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(619), 2014.
57. International Institute for Sustainable Development, “Summary of the Paris Climate Change Conference: 29 November -13 December 2015.” *Earth Negotiations Bulletin*, 12(663), 2015.
58. Jacobo, Julia, “Reactions swift after Trump’s withdrawal from Paris Climate Accord.” New York: ABC News, 2017. <<https://abcn.ws/2Q0UVHn>> [Žiūrėta 2019 03 02]
59. Jolly, Richard, Louis Emmeryij, Thomas G. Weiss, *UN Ideas That Changed the World*. Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press, 2009.
60. Kerry, John, “China, America and Our Warming Planet.” New York: the New York Times, 2014. <nyti.ms/2HjHqi4> [Žiūrėta 2019 04 05]
61. Kerry, John, „Remarks at the 22nd Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change.“ Marrakech: 2016. <bit.ly/2Q3O2Fp> [Žiūrėta 2019 04 15]
62. King, Ed, “China rescues US from Paris climate deal “typo” fiasco.” Paris: Climate Home News, 2015. <<http://bit.ly/2WJ7cTr>> [Žiūrėta 2019 04 03]
63. King, Ed, “US-China climate pacts tumbles barriers to a global deal.” Washington DC: 2014. <bit.ly/30sh4Do> [Žiūrėta 2019 04 05]
64. King, Ed, „US climate plans will survive Republican attacks, say officials.“ Washington DC: Climate Home News, 2015. <bit.ly/2LCXII3> [Žiūrėta 2019 04 02]
65. Landler, Mark, “U.S. and China Reach Climate Accord After Months of Talks.” New York: the New York Times, 2014. <nyti.ms/2vTVeur> [Žiūrėta 2019 04 05]
66. Liefferink Duncan, & Rudiger K.W. Wurzel, „Environmental leaders and pioneers: agents of change?“ *Journal of European Public Policy*, 24(7), 2017.
67. Lisowski, Michael, “Playing the Two-Level Game: US President Bush’s Decision to Repudiate the Kyoto Protocol.” *Environmental Politics*, 11(4), 2002.
68. M. Betsill, Michele, Elisabeth Corell, “NGO diplomacy. The Influence of Nongovernmental Organizations in International Environmental Negotiations.“ London: MIT Press, 2008.
69. Mathiesen, Karl, “Directionless, US climate negotiations head to UN talks.” Washington DC: Climate Home News, 2017. <bit.ly/2YshHuM> [Žiūrėta 2019 04 20]
70. McCarthy, Tom, „Meet the Republicans in Congress who don’t believe climate change is real.“ London: the Guardian, 2014. <<http://bit.ly/2W3Akrp>> [Žiūrėta 2019 04 02]
71. Moravcsik, Andrew, „Integrating International and Domestic Theories of International Bargaining.“ Kn. Peter Evans, Harold K. Jacobson, Robert D. Putnam (sud.), *Double-Edged Diplomacy. International Bargaining and Domestic Politics*. California: University of California Press, 1993.
72. Murphy, Robert P., „Progressives’ Reaction to China Deal Shows Hot to Solve the Climate Debate.“ Washington DC: AEA, 2014. <<http://bit.ly/2VCs2av>> [Žiūrėta 2019 04 02]

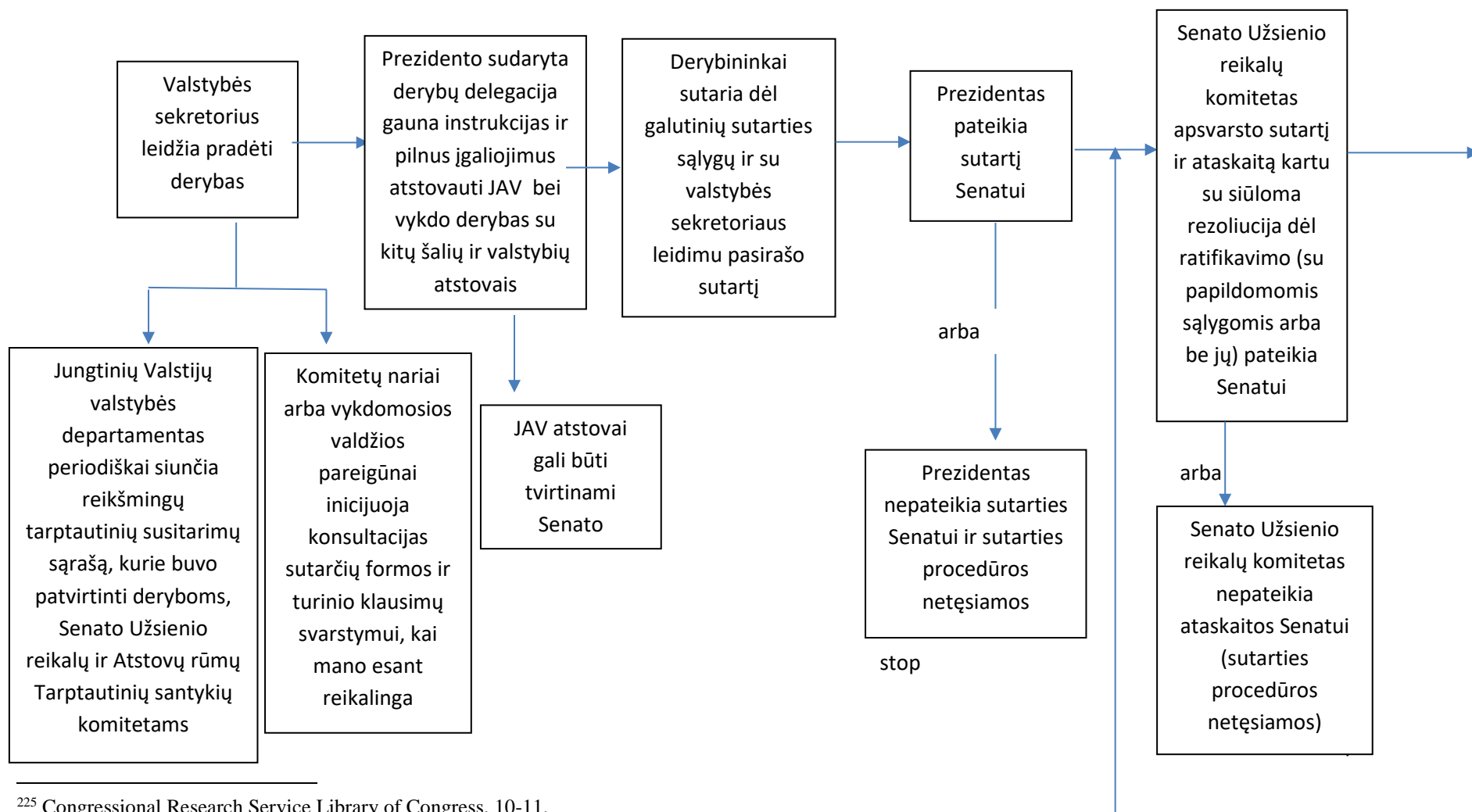
73. Murray Energy Corporation, “Murray Energy Corporation Applauds President Trump’s Announcement that the United States will Withdrawal from from the Paris Climate Accord.” Ohio: 2017. <<http://bit.ly/2VDir3h>> [Žiūrėta 2019 04 02]
74. Parnell, John, “Kyoto Protocol extended in Doha, but doubts over short term climate ambition.” Doha: Climate Home News, 2012. <<http://bit.ly/2JIVcxH>> [Žiūrėta 2019 04 02]
75. Parnell, John, “USA election 2012: Why Obama or Romney is a vote for 6C.” Washington DC: Climate Home News. <<http://bit.ly/2JFYK3u>> [Žiūrėta 2019 04 03]
76. Phillips, Tom, Fiona Harvey, Alan Yuhas, “Breakthrough as US and China agree to ratify Paris climate deal.” London: The Guardian, 2016. <<http://bit.ly/2Jl1KmH>> [Žiūrėta 2019 04 02]
77. Putnam, Robert D., „Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games.“ *International Organization*, 42(3), 1988.
78. Republican Committee, “Republican Platform 2016.“ Washington, DC: 2016.
79. RepublicEn, “Statement from Bob Inglis on President Trump’s decision to withdraw from the Paris climate accord.” Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2Q0RKQ5>> [Žiūrėta 2019 04 02]
80. Restuccia, Andrew, „GOP to attack climate pact at home and abroad.“ New York: Politico, 2015. <politi.co/2VC0EJN> [Žiūrėta 2019 04 03]
81. Restuccia, Andrew, „Why some coal companies want Trump to stay in Paris climate deal.“ New York: Politico, 2017. <<https://politi.co/2JHB6DY>> [Žiūrėta 2019 04 02]
82. Restuccia, Andrew, Josh Gerstein, “U.S., China announce deal to break climate gridlock.” New York: Politico, 2014. <<https://politi.co/2WGac2N>> [Žiūrėta 2019 04 02]
83. Reuters, “People’s Climate March Filled D.C. Streets on Trump’s 100th Day.” Washington DC: 2017. <http://bit.ly/fortune_trump> [Žiūrėta 2019 03 02]
84. Rootes, Christopher, Anthony Zito & John Barry, “Climate Change, national politics and grassroots action: an introduction.” *Environmental Politics*, 21(5), 2012.
85. S. Dimitrov, Radoslav, “The Paris Agreement on Climate Change: Behind Closed Doors.” *Global Environmental Politics*, 16(3), 2016.
86. Senate Committee on Environment and Public Works, “Hearing on Nomination of Attorney General Scott Pruitt to be Administrator of the U.S. Environmental Protection Agency.” Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2YyVIT3>> [Žiūrėta 2019 04 02]
87. Senate Committee on Foreign Relations, “S.Con.Res.25.” Washington DC: 2015.
88. Senate Committee on Foreign Relations, “S.Res.290.” Washington DC: 2015.
89. Senate Committee on Foreign Relations, “S.Res.329.” Washington DC: 2015.
90. Committee on Foreign Relations, „2015 Paris International Climate Negotiations: Examining the Economic and Environmental Impacts.“ Washington DC:2015. <<http://bit.ly/2Q3jljr>> [Žiūrėta 2019 04 03]

91. Senate Committee on Foreign Relations, „Hearing. Nomination of Rex Tillerson to be Secretary of State.“ Washington DC: 2017. <<http://bit.ly/2HnngDT>> [Žiūrėta 2019 04 02]
92. Senate, „Examining the International Climate Negotiations.“ Washington DC: 2015. <<http://bit.ly/2W6Qb8s>> [Žiūrėta 2019 04 03]
93. Skocpol, Theda, „Naming the problem. What It Will Take to Counter Extremism and Engage Americans in the Fight against Global Warming.“ Cambridge: 2013.
94. Sloss, David „California’s Climate Diplomacy and Dormant Preemption.“ *Washburn Law Journal*, 56(1), 2017.
95. Spiro, Peter F., “The New Sovereignists: American Exceptionalism and Its False Prophets.” *Foreign Affairs*, 79(6), 2000.
96. Stein, Kenneth, “The Paris Climate Agreement is a Bad Deal for America.” Washington, DC: American Legislative Exchange Council, 2017. <<http://bit.ly/2YriX1i>> [Žiūrėta 2019 04 02]
97. Stracqualursi, Veronica “How the US coal industry is reacting to the Paris Climate Accord withdrawal.” Niujorkas: ABC News, 2017. <<https://abcn.ws/2vUa3wZ>> [Žiūrėta 2019 04 02]
98. Suzanne McCarron, “Signing the Paris Accord a step forward.” Irvingas: 2016. <<https://exxonmobil.co/2Hjlbds>> [Žiūrėta 2019 04 02]
99. The Center for Media and Democracy, „Cato Institute.“ Washington DC: SourceWatch. <<http://bit.ly/2HrX4YE>> [Žiūrėta 2019 04 02]
100. The Center for Media and Democracy, „Heritage Foundation.“ Washington DC: SourceWatch. <<http://bit.ly/2HuCxme>> [Žiūrėta 2019 04 02]
101. The Center for Media and Democracy, „Koch Brothers.“ Washington DC: SourceWatch. <<http://bit.ly/2YwNCdz>> [Žiūrėta 2019 04 02]
102. The White House, „Remarks by President Obama on the United States formally entering into Paris agreement.“ Beijing, 2016. <<http://bit.ly/2WILuPe>> [Žiūrėta 2019 04 15]
103. U.S. Chamber of Commerce, “Statement of the U.S. Chamber of Commerce on Examining the International Climate Negotiations.” Washington, DC: 2015. <<http://bit.ly/2WHvI7c>> [Žiūrėta 2019 04 02]
104. U.S. Chamber of Commerce, “Statement of U.S. Chamber of Commerce on Paris Climate Change Agreement.” Washington DC: 2016. <<https://uscham.com/2JCVJRA>> [Žiūrėta 2019 04 02]
105. U.S. Chamber, “Statement in Reaction to COP21 Climate Change Agreement.” Washington DC: 2015. <<https://uscham.com/2Vo4XmX>> [Žiūrėta 2019 04 02]
106. UNEP and UNFCCC, *Climate Change Information Kit*. Harare: Frontline Electronic Publishing, 2001. <<http://bit.ly/unfccc2001>> [Žiūrėta 2019 01 03]
107. UNFCCC, “175 States Sign Paris Agreement.” Bonn: 2016. <http://bit.ly/paris_news> [Žiūrėta 2019 03 02]

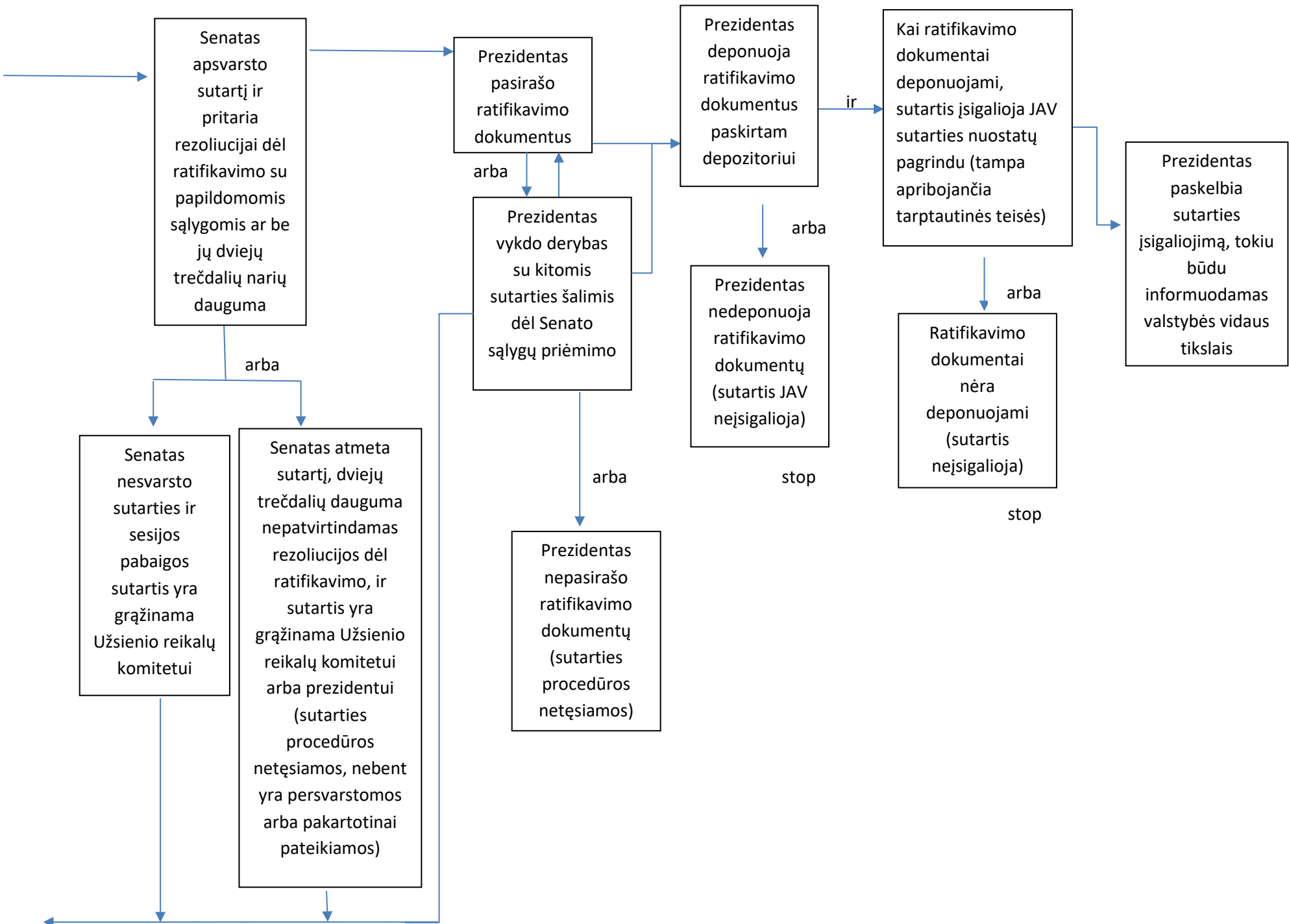
- 108.UNFCCC, “Draft agreement and draft decision on workstreams 1 and 2 of the Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action.” Bonn: UNFCCC, 2015.
- 109.UNFCCC, “Paris Agreement.” Paris: 2017.
- 110.UNFCCC, “US Submission on Elements of the 2015 Agreement.” New York: 2014.
- 111.UNFCCC, „Major Oil Companies Letter to UN.“ New York: 2015. <<http://bit.ly/30mqDU7>> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 112.United Nations, „UN officially notified of US intention to withdraw from Paris climate pact.“ New York: UN, 2017. <<http://bit.ly/30g3wuv>> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 113.UNFCCC, „U.S. Cover Note, INDC and Accompanying information.“ Washington DC: 2015.
- 114.Urpelainen, Johannes, Thijs Van de Graaf, “United States non-cooperation and the Paris agreement.” *Climate Policy*, 18(7), 2018.
- 115.US Department of State, „We Need to Elevate the Environment in Everything We Do.“ Washington DC: DipNote, 2014. <bit.ly/2Vln1xX> [Žiūrėta 2019 04 06]
- 116.USCAN, “Doha Climate Negotiations Briefing Book.” Washington DC: USCAN, 2012. <http://bit.ly/climate_access> [Žiūrėta 2019 03 02]
- 117.USCAN, “US Climate Action Network Annual Report 2015.” Washington, DC: USCAN, 2016.
- 118.White House, “A Historic Commitment to Protecting the Environment and Addressing the Impacts of Climate Change.” Washington DC: 2017. <bit.ly/2YvmQC7> [Žiūrėta 2019 04 05]
- 119.White House, “President Trump Takes Action to Expedite Priority Energy and Infrastructure Projects.” Washington, DC: 2017. <<http://bit.ly/2LHmwir>> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 120.White House, “Remarks by the President in State of the Union Address.” Washington DC: 2012. <bit.ly/2vWwAtd> [Žiūrėta 2019 04 05]
- 121.White House, “Remarks by the President in the State of the Union Address.” Washington DC: Office of the Press Secretary, 2013. <<http://bit.ly/2HkobWR>> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 122.White House, “Remarks by the President on Climate Change.” Washington DC: Office of the Press Secretary, 2013. <<http://bit.ly/2HiLsbz>> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 123.White House, “State of the Union Speech 2016.” Washington DC: 2016. <<http://bit.ly/2HjqlpO>> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 124.White House, „Climate Change and President Obama’s Action Plan.“ Washington DC: 2015. <bit.ly/2LQw22S> [Žiūrėta 2019 04 02]
- 125.White House, „Statement by President Trump on the Paris Climate Accord.“ Washington, D.C.: White House, 2017. <<http://bit.ly/WhiteHouseParisAccord>> [Žiūrėta 2019 03 02]
- 126.Wolff, Eric, Darius Dixon, „Paris deal foes to attend Trump’s climate announcement.“ New York: Politico, 2017. <<https://politi.co/2LHkAX9>> [Žiūrėta 2019 04 02]

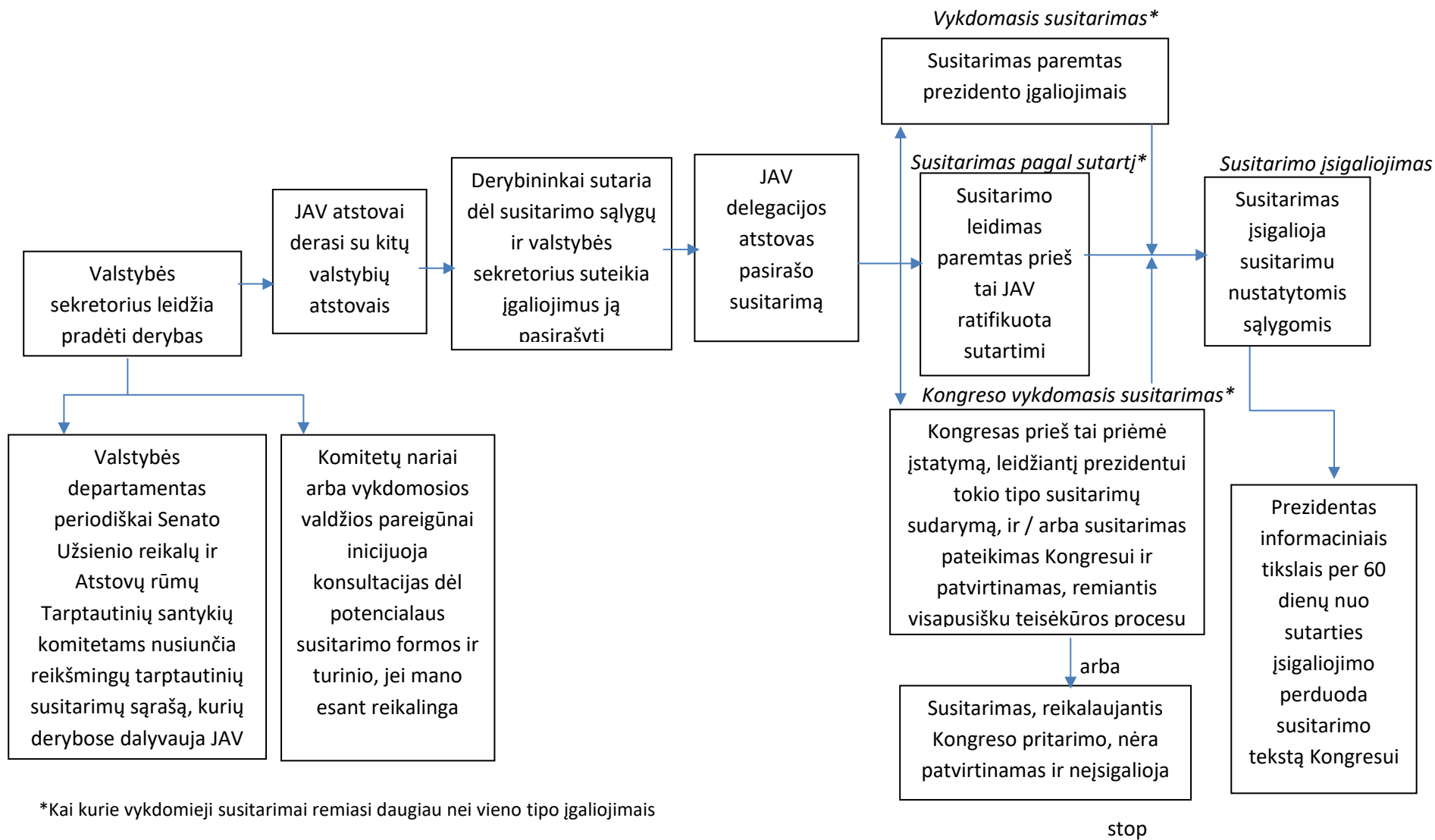
1 priedas

6 paveikslas. *Tarptautinės sutarties sudarymo etapai Jungtinėse Amerikos Valstijose*²²⁵

²²⁵ Congressional Research Service Library of Congress, 10-11.

*Kai kurie vykdomieji susitarimai remiasi daugiau nei vieno tipo įgaliojimais

²²⁶ Ten pat, 10.

Summary

While the United States of America, one of the world's largest emitters of greenhouse gas emissions and the most powerful economy in the world, is actively involved in the development of international environmental treaties, its position in prolonged international climate change negotiations is volatile, which weakens and destabilises effectiveness of not only the U.S. but also global combat with climate change. Therefore, this Master thesis aims to analyse negotiating position of the United States in prolonged climate change negotiations while highlighting the underlying causes and factors behind it. United States' negotiating position in this study is being analysed in the context of negotiations of currently the most important legally binding Paris climate change agreement.

In this thesis R. D. Putnam two-level game theory and Christian Downie theoretical assumptions on prolonged international negotiations were used to form a causal mechanism which emphasised influence of interest groups, political institutions and chief of government in forming the international U.S. negotiating position. The study found that the challenge of climate change in the political arena of the United States is extremely complex and sensitive which is also reflected in the change of the negotiating position of this country. As stated in the first defending statement, the interplay between domestic and international factors in the United States has a complex impact on international climate negotiations and the volatility of the United States position in it. Strategies in international negotiations of the White House delegation were influenced not only by the win-sets of other states involved in the negotiations, but also by the mobilization of U.S. domestic actors supporting and contradicting the agreement and thus shaping the U.S. win-set in international negotiations.

As a second hypothesis suggested, due to a polarized domestic environment U.S. representatives in international negotiations were unable to take rigorous and ambitious commitments in international combat with climate change, while, in line with the second defending statement, the opposing preferences of interest groups, clearly reflected in the Congress, did not allow to ensure a consistent and successful implementation of the commitments. However it should be noted that although, as the first hypothesis suggested, process of regression and progression of internal groups' coalitions was active during international negotiations, the influence of interest groups was different from what was foreseen before the study – during the negotiations and ratification there was a greater influence of non-governmental organizations, while after negotiations business groups dominated the decision making process. However, as predicted by the two-level game theory and the third defending statement, the U.S.

presidential institution was not only limited by internal groups, but could also autonomously adopt and modify decisions based on personal preferences which provided some freedom of act in international negotiations. Therefore, the third hypothesis, which highlighted that the chief of government monopolizes the operation in the international sphere within the win-set, was confirmed.

The interaction of afore mentioned causal factors allows to explain the change in the U.S. negotiating position in the context of the Paris Accord negotiations. The causal mechanism revealed that the change in the U.S. position was driven by a number of related factors: (1) party fragmentation in the Congress where preferences of non-governmental actors were clearly reflected; (2) U.S. President's willingness and ability to avoid bipartisan Congressional assessment and influence over the international agreement; (3) the unsustainable mechanism of shaping the negotiating position in the White House and Congress, especially at the stage of ratification of the agreement.

This thesis was seeking a broader and more comprehensive understanding of the prolonged international climate change negotiations, thus the results of this work has enriched the academic discussion of this study field and provided an analysis of the negotiating position evolution of one of the biggest polluters in the world. However, the prospects of opportunities and decision-making process of the U.S. in the future provide the space for new research that could complement this academic field, taking into account not only alternative theoretical perspectives but also new empirical circumstances that may arise.